

REGIONALNE OBSERWATORIUM
RYNKU PRACY W ŁODZI

Mobilność zarobkowa mieszkańców województwa łódzkiego. Część II – migracje wewnętrzne.

Realizacja projektu badawczego:

Instytut Badań i Analiz Grupa OSB

Zespół autorski:

Justyna Byczkowska-Ślęzak (wstęp, rozdział 1, 2, 3, 4.1., 4.3, 4.4, 4.5, 5, 6)

Agnieszka Dolińska-Szwarc (rozdział 4.2, 4.6)

Pod redakcją:

Dr Dariusza Śledź

Zlecniodawca:

Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi

Regionalne Obserwatorium Rynku Pracy w Łodzi

Publikacja bezpłatna

Wojewódzki Urząd
Pracy w Łodzi

Copyright © Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi, Łódź 2013

ISBN: 978 – 83 – 62527 – 65 – 6

Nakład: 400 egz.

Wydawca: Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi

Regionalne Obserwatorium Rynku Pracy w Łodzi

ul. Wólczańska 49, Bud. A, pok. 112

www.wup.lodz.pl; www.obserwatorium.wup.lodz.pl

Kopiowanie i rozpowszechnianie tylko z podaniem źródła.

Druk: StarCo S.C. E. Matysiak, K. Olesik ul. Łódzka 89, 95-100 Zgierz

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	5
ROZDZIAŁ 1. ZJAWISKO MIGRACJI W ŚWIETLE DEFINICJI, KATEGORYZACJI ORAZ BADAŃ	7
1.1. Migracja w świetle definicji	7
1.2. Pojęcie migracji i migranta na użytek badania	10
1.3. Migracja zarobkowa – determinanty	12
1.4. Badania migracji wewnętrznych w Polsce	16
ROZDZIAŁ 2. ZARYS KONCEPCYJNY BADANIA	18
2.1. Przedmiot i zakres badania	18
2.2. Cele badania / problematyka badawcza	18
2.3. Metodologia badań	19
ROZDZIAŁ 3. ANALIZA SYTUACJI SPOŁECZNO -GOSPODARCZEJ WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO NA TLE INNYCH WOJEWÓDZTW W POLSCE	21
3.1. Ludność i procesy demograficzne	21
3.2. Warunki i poziom życia	25
3.3. Diagnoza sytuacji na rynku pracy	33
3.4. Potencjał gospodarczy	38
3.5. Ruchy migracyjne mieszkańców województwa łódzkiego w świetle dostępnych statystyk i wyników wcześniejszych badań	47
ROZDZIAŁ 4. RUCHY MIGRACYJNE MIESZKAŃCÓW WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO W ŚWIETLE PRZEPROWADZONYCH BADAŃ	50
4.1. Skala zjawiska migracji zarobkowej (dojeżdżający i wyjeżdżający) w perspektywie czasowej ostatnich 5 lat	50
4.2. Profil migranta	52
4.3. Motywy migracji mieszkańców województwa łódzkiego	65
4.4. Skłonności migracyjne	73
4.5. Kierunki i strategie migracji	74
4.6. Straty migracji w mikro i makroskali	81
ROZDZIAŁ 5. ANALIZA PORÓWNAWCZA RYNKÓW PRACY WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO Z RYNKAMI PRACY DOCELOWYCH MIEJSC MIGRACJI MIESZKAŃCÓW WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO	86
5.1. Powiatowe rynki pracy województwa łódzkiego	86

5.2. Regionalne rynki pracy - Mazowsze i Wielkopolska.....	99
ROZDZIAŁ 6. PODUMOWANIE – WNIOSKI I REKOMENDACJE	101
Bibliografia	111
Spis kartogramów	113
Spis rysunków	113
Spis tabel	114
KWESTIONARIUSZ WYWIADU	115

WPROWADZENIE

Migracja, czyli odpływ i napływ ludności z określonego granicami administracyjnymi terytorium, jest jednym z poważniejszych współcześnie problemów gospodarczych w mezo- i makroskali. Najbardziej mobilne są osoby w wieku produkcyjnym, u szczytu swoich możliwości zawodowych (wiek mobilny określa się na 18-44 lata, w przypadku kobiet jest to też wiek rozrodu). Skutkiem ich odpływu jest starzenie się społeczeństwa, niedobór siły roboczej, a w konsekwencji regres gospodarczy. Centra do których napływa ludność borykają się z niedostatkiem przedszkoli, szkół, ośrodków zdrowia, oraz budownictwa mieszkaniowego. Ruch migracyjny wahadłowy (codzienny do pracy i z pracy) z kolei wpływa na konieczność rozwinięcia infrastruktury komunikacyjnej. Mobilność ludności jest więc przyczyną pogłębienia różnic między obszarami. Skutki takiej sytuacji w mikroskali, to pogłębiające się rozbieżności w warunkach życia ich obywateli (życie na wyludnionych peryferiach jest tańsze, w atrakcyjnych przeludnionych ośrodkach – droższe, inny jest dostęp do wiedzy, nowoczesnej medycyny itp.). Z kolei samorządy borykają się z problemem finansowania inwestycji. W myśl obowiązujących przepisów podatkowych pracujący rozliczają się w miejscu zamieszkania, a nie zameldowania, co oznacza, że wraz z odpływem ludności może zmniejszyć się wielkość wpływu do budżetu gminy z podatków od dochodów tych osób. Rozliczanie się w miejscu zameldowania migrantów zamieszkałych w innej gminie z kolei zmniejsza możliwości inwestycyjne z powodu pomniejszonych wpływów budżetowych.

Lokalne władze dążą do „zarządzania migracjami” w celu ograniczenia ich negatywnych skutków. Zarządzanie jest tu rozumiane, jako próba zahamowania odpływu osób aktywnych zawodowo lub regulacja napływu ludności.

Niniejszy raport zawiera wyniki badania migracji wewnętrznej mieszkańców województwa łódzkiego w kontekście oddziaływań na lokalne rynki pracy. Celem badań była próba oszacowania rozmiarów zjawiska migracji zarobkowej mieszkańców województwa łódzkiego oraz wskazanie jego cech charakterystycznych. Zamawiający: Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi założył, że rezultatem procesu badawczego będzie zestaw rekomendacji dotyczących możliwości wstrzymania lub zahamowania odpływu kadry poza województwo. Problem ten od kilku lat jest dotkliwie odczuwany przez regionalne i lokalne władze samorządowe.

Badaniem objęto mieszkańców województwa łódzkiego (wg stałego miejsca zameldowania) o następujących cechach:

- w ciągu 5 ostatnich lat migrowali zarobkowo,
- są aktywni zawodowo,
- są w ruchu wahadłowym: dojeżdżają do pracy,
- są w ruchu cyklicznym: wyjeżdżają do pracy.

W toku badania skategoryzowano respondentów wg następujących grup dychotomicznych:

- biorąc pod uwagę czas: 1. byli migranci, 2. obecni migranci,
- biorąc pod uwagę typ migracji: 1. dojeżdżający do pracy, 2. wyjeżdżający za pracą.

Raport składa się z 6 rozdziałów, których układ podporządkowany został potrzebie przedstawienia wyników badania wewnętrznych migracji zarobkowych mieszkańców województwa łódzkiego oraz płynących z nich wniosków na tle szerszego kontekstu zachodzących procesów ludnościowych, zjawisk gospodarczych i bytowych, a także sytuacji na lokalnych rynkach. Asymetria struktury i objętości rozdziałów wynika ze zróżnicowanej liczby wskaźników użytych do opisu poszczególnych zjawisk. Pierwszy rozdział opracowania poświęcony został przedstawieniu zjawiska migracji w świetle obowiązujących definicji, kategoryzacji oraz podejmowanych w Polsce badań w tym zakresie. Treść tego rozdziału oparto na przeglądzie współczesnej literatury w zakresie podjętej problematyki oraz zasobach Głównego Urzędu Statystycznego i innych agencji badawczych zajmujących się eksploracją zjawiska migracji. Rozdział drugi publikacji zawiera zarys koncepcyjny badania wraz z trudnościami pojawiającymi się na etapie realizacji gromadzenia pierwotnych danych. W kolejnym rozdziale przedstawiono wyniki analizy sytuacji społeczno-gospodarczej województwa łódzkiego na tle innych województw w kraju. Zamieszczono w nim dane o ludności i procesach demograficznych, warunkach i poziomie życia ludności, o sytuacji na rynku pracy, o potencjale gospodarczym oraz ruchach migracyjnych mieszkańców regionu w świetle dostępnych statystyk i wyników innych badań.

Analiza danych pierwotnych, wywiadów wśród migrantów zarobkowych oraz obserwacji ankietowanych na temat rozmiarów zjawiska zostały przedstawione w rozdziale czwartym. Omówiono w nim skalę zjawiska migracji zarobkowej w województwie w ciągu ostatnich pięciu lat, profil migranta, kierunki migracji, strategie migracyjne oraz straty migracji w makro i mikroskali. Z uwagi na prezentowane dane pierwotne jest to kluczowa część opracowania.

Próbie wskazania powodów migracji podjęto w rozdziale piątym, w którym zawarto analizę porównawczą lokalnych rynków województwa łódzkiego z rynkami pracy docelowych miejsc migracji mieszkańców regionu. Raport kończy się podsumowaniem oraz rekomendacjami, skierowanymi przede wszystkim pod adresem instytucji rynku pracy oraz władz wojewódzkich i powiatowych.

Badania miały charakter ilościowy, a komplementarnie, jako tło badań potraktowano analizy źródeł zastanych. Badania prowadzono w terminie listopad-grudzień 2012 r.

ROZDZIAŁ 1. ZJAWISKO MIGRACJI W ŚWIETLE DEFINICJI, KATEGORYZACJI ORAZ BADAŃ

1.1. Migracja w świetle definicji

Ze względu na interdyscyplinarne zainteresowanie zjawiskiem migracji w literaturze przedmiotu można spotkać wiele definicji i typologii. Ekonomiści zwracają uwagę na bilans zysków i strat oraz charakter zarobkowy i materialny migracji. Socjologowie koncentrują się na masowości oraz na tworzonych i upadłych strukturach społecznych. Demografowie analizują liczebności migrantów i skutki przemieszczeń dla procesów demograficznych¹. Zjawisko migracji analizowane jest na wielu poziomach: światowym, europejskim, krajowym, regionalnym, lokalnym i w mikroskali – obejmującej mikrostrukturę społeczne.

Z uwagi na wieloaspektowy charakter zjawiska, wymienia się charakterystyczne kryteria (wskaźniki) kategoryzujące zjawisko migracji. W niniejszym rozdziale za punkt odniesienia przyjęto definicje pojęć stosowane przez Główny Urząd Statystyczny, który jest głównym nośnikiem danych o ruchu migracyjnym Polaków.

Kryterium: przestrzeń

Najbardziej oczywistym kryterium wyrażającym migrację jest ruch w przestrzeni fizycznej, związany z przekroczeniem pewnych granic administracyjnych. W tym przypadku ważny jest punkt wyjścia i punkt docelowy wędrówek. Ze względu na pokonywany dystans czy zasięg wyróżnia się migrację wewnętrzną i zewnętrzną. Migracja wewnętrzna polega na przemieszczaniu się ludności w granicach danej jednostki administracyjnej (gminy, powiatu, województwa, regionu) lub politycznej (państwa). Migracja zewnętrzna zaś dotyczy ruchów migracyjnych poza kraj.

Zwraca się uwagę, że przestrzeń nie ma tylko wymiaru administracyjnego ale też ekonomiczny i społeczny. „Zmiana otoczenia ekonomicznego oznacza przemieszczenie między obszarami cechującymi się różnymi modelami zachowań ekonomicznych (np. wieś-miasto, kraj słabo rozwinięty-kraj przemysłowy, peryferie-centrum)”². Wymiar społeczny migracji wiąże się ze zmianą otoczenia społecznego, czyli wchodzeniem do innych struktur społecznych.

Migracje wewnętrzne stanowią przedmiot niniejszej analizy, warto więc uściślić, że wyróżnia się w jej ramach migracje:

- międzywojewódzkie - przemieszczenia ludności z jednego województwa do innego,
- wewnątrzwojewódzkie - polegające na zmianie miejsca zamieszkania w obrębie tego samego województwa,

¹ Rozważania dotyczące ujęć definicyjnych, koncepcji i ewolucji w badaniach nad migrantami prezentuje: Górny A., Kaczmarczyk P., *Uwarunkowania i mechanizmy migracji zarobkowych w świetle wybranych koncepcji teoretycznych*, Seria: Prace Migracyjne nr 49, Instytut Studiów Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, 2003.

² Instytut Studiów Społecznych Uniwersytet Warszawski, Seria: Prace migracyjne nr 49, A. Górny, P. Kaczmarczyk, *Uwarunkowania i mechanizmy migracji zarobkowych w świetle wybranych koncepcji teoretycznych*, listopad 2003, s.5.

- międzypowiatowe - przemieszczenia ludności z jednego powiatu do innego,
- wewnątrzpowiatowe - zmiany miejsca zamieszkania w obrębie tego samego powiatu,
- wewnątrzgminne – przemieszczenia ludności w obrębie tej samej gminy.

Klasyfikując migracje wewnętrzne według charakteru administracyjnego obszarów, między którymi miała miejsce wędrowka rozróżnia się następujące kierunki migracji: ze wsi do miasta, z miasta na wieś, z miasta do miasta, ze wsi na wieś (dotyczy obszarów wiejskich gmin, a nie miejscowości wiejskich imiennie).

Kryterium: zmiana miejsca zamieszkania/pobytu

Zmiana miejsca zamieszkania lub czasowa zmiana miejsca pobytu związana z przekroczeniem granic administracyjnych, wskazujące na mobilność przestrzenną ludności są podstawowymi kryteriami stosowanymi przez GUS do zdefiniowania migracji wewnętrznej:

Definicja migracji wewnętrznej wg GUS

*Zmiany miejsca zamieszkania (pobytu stałego lub czasowego) w obrębie kraju, polegające na przekroczeniu granicy administracyjnej gminy w tym przypadku gmin wiejsko-miejskich, zmiany miejsca zamieszkania w obrębie gminy, z terenów wiejskich na miejskie lub odwrotnie. Fakt przybycia (tj. zameldowania) do danej jednostki administracyjnej w celu zamieszkania określa się mianem napływu migracyjnego (wędrowskiego), wyjazdu w celu zamieszkania w innej jednostce, mianem odpływu migracyjnego (wędrowskiego)*³.

Warto zwrócić uwagę, że dane statystyki publicznej odnoszą się najczęściej do zmian meldunkowych (na pobyt stały i tymczasowy), a jedynie spis powszechny ludności wskazuje również na skalę liczby osób zmieniających miejsce zamieszkania bez zgłoszenia administracyjnego. Zgłoszenie miejsca zamieszkania⁴ (organowi meldunkowemu oraz pracodawcy w celach podatkowych) jest deklaratywne, co podważa możliwość rzetelnego ujęcia skali migracji na tej podstawie. Pojęcie zmiany miejsca pobytu stanowi jeszcze większy aspekt krytyczny w ujęciu rozmiarów migracji. Zjawisko migracji w ruchu wahadłowym definiowane jako „powtarzające się okresowo (najczęściej codziennie) przejazdy między miejscem (miejscowością) zamieszkania i miejscem (miejscowością) pracy lub nauki”⁵, w ogóle nie jest brane pod uwagę w badaniach statystyki publicznej.

Ze zmianą miejsca pobytu wiąże się termin migracji cyrkularnych (w tym migracji sezonowych) – są to „migracje okresowe, najczęściej podejmowane w celach zarobkowych; to podążanie jednostek za pracą, które zwykle ma charakter cykliczny. Migranci nie zrywają więzów z domem (miejscem stałego zamieszkania), zwykle funkcjonują na granicy różnych

³ Główny Urząd Statystyczny, *Słownik pojęć*, http://stat.gov.pl/gus/definicje_PLK_HTML.htm?id=POJ-366.htm

⁴ Wg definicji legalnej: miejsce zamieszkania to – miejscowość w której osoba ta przebywa z zamiarem stałego pobytu (art. 25 [KC](#)). Należy rozróżnić pojęcie miejsca zamieszkania od pojęcia zameldowania w miejscu pobytu stałego lub czasowego jako czynność z zakresu prawa administracyjnego.

⁵ Holzer J.H., *Demografia*, PWE, Warszawa, 1999, str. 285.

społeczności. Zazwyczaj migracje o takim charakterze pozwalają na zaspokojenie potrzeb ekonomicznych, natomiast powroty do domu, na zaspokojenie potrzeb rodzinnych⁶.

Kryterium: czas

Zjawisko migracji można też rozpatrywać ze względu na czas trwania. W tej kategorii wyróżnia się migracje trwałe i okresowe.

Definicja migracji trwałej kładzie nacisk na definitywną zmianę miejsca zamieszkania (z wymeldowaniem) na czas nieokreślony z założenia sugerujący długi pobyt.

Definicja migracji na pobyt stały wg GUS.

„Migracje związane ze zmianą miejsca zamieszkania na pobyt stały.

W świetle prawa polskiego migracje związane z dokonaniem w biurze ewidencji ludności:

- zameldowania na pobyt stały po przybyciu z innego miejsca w kraju lub z zagranicy,
- wymeldowania związanego z wyjazdem za granicę na pobyt stały⁷.

Pojęcie migracji czasowej (sezonowej lub okresowej) wiąże się ze zmianą miejsca zamieszkania na czas określony. Określony przez GUS minimalny czas nieobecności w miejscu zameldowania (powyżej 3 miesięcy) wiąże się z praktyką realizacji badań migracyjnych. Ograniczenie to pozwala oddzielić migrantów od turystów, którzy przecież również pokonują często bardzo duże odległości i wielokrotnie zmieniają (chwilowo) otoczenie społeczne.

Definicja migracji na pobyt czasowy wg GUS.

„Migracje wewnętrzne lub zagraniczne związane z pobytem czasowym” (według GUS trwającym dłużej niż 3 miesiące, do 2005 r. włącznie ponad 2 miesiące).

„W szerszym ujęciu terminem tym można objąć wszystkie migracje o charakterze niedefinitywnym, tzn. nie na osiedlenie, a zatem według podziału zalecanego przez ONZ – migracje długookresowe i krótkookresowe⁸”.

Według długości pobytu migracje dzieli się na krótkookresowe (trwające od 3 do 12 miesięcy) oraz długookresowe – trwające powyżej 12 miesięcy, wg GUS wiążące się z zamieszkaniem na stałe, bez względu na okres zamieszkiwania.

Kryteria te uzupełnia definicja ONZ, która wyklucza ze zbioru migrantów osoby przebywające poza miejscem zamieszkania powyżej 3 miesięcy, ze względu na wyjazdy rekreacyjne lub lecznicze, wizyty u krewnych i znajomych, podróże służbowe i pielgrzymki⁹.

⁶ Za: D. Stelmachowicz-Pawczyńska, K. Świeżawska-Ambroziak, Raport częściowy przygotowany w ramach projektu: Wspieranie aktywności zawodowej poprzez zarządzanie zjawiskiem migracji – analiza w województwie śląskim, Katowice 2009, s.12.

⁷ Główny Urząd Statystyczny, *Słownik pojęć*, http://stat.gov.pl/gus/definicje_PLK_HTML.htm?id=POJ-366.htm.

⁸ Definicje pojęć GUS, op.cit.

⁹ Kaczmarczyk P., Tyrowicz J., *Migracje sezonowe Polaków do Niemiec*, Biuletyn nr 3, FISE, styczeń 2008, http://www.bezrobocie.org.pl/files/1bezrobocie.org.pl/public/biuletyny_fise/biuletyn_fise_nr3_migracje_sezonowe.pdf.

Wobec powyższego sam czas pobytu poza miejscem zamieszkania nie stanowi samodzielnego wskaźnika migracji. Aby zaklasyfikować osobę do grupy migrantów okres nieobecności musi być rozważany łącznie z celem pobytu.

W literaturze przedmiotu, wśród migracji o charakterze czasowym wymienia się omówione powyżej migracje cyrkularne (cykliczne) oraz migracje sezonowe. Migracje sezonowe są scharakteryzowane jako przemieszczenia krótkookresowe (od 3 miesięcy do roku) związane z zatrudnieniem sezonowym, najczęściej w branżach: rolniczej, budowlanej, turystycznej i gastronomicznej.

Wielu badaczy podchodzi do tej definicji „zdroworozsądkowo” nie wykluczając ze zbioru migrantów sezonowych osób migrujących na pobyt krótszy niż 3 miesiące, jednakże wtedy, gdy cel podróży związany jest z charakterem zarobkowym¹⁰. Ma to swoje uzasadnienie, jeśli celem badania jest wpływ migracji na lokalny rynek pracy.

Inne kryteria

W literaturze przedmiotu można znaleźć również inne kryteria podziału migracji np. ze względu na legalność przemieszczeń (legalne i nielegalne), kryterium czasu podejmowania decyzji (spontaniczne i planowe), kryterium dobrowolności (dobrowolne i przymusowe), kryterium liczby osób migrujących (indywidualne i masowe), kryterium przestrzeni pokonywanej przez migrantów (np. zamorskie, kontynentalne, regionalne), ze względu na formę migracji (uchodźstwo, repatriacje, przesiedlenia, deportacje, ewakuacje)¹¹. Należy również uwzględnić cel migracji, np. wyróżnia się migracje zarobkowe – związane z podejmowaniem pracy zarobkowej, ale także matrymonialne, edukacyjne czy religijne.

Niniejsze badanie eksploruje problem migracji zarobkowej oraz jej wpływ na rynek pracy w województwie łódzkim.

1.2. Pojęcie migracji i migranta na użytek badania

Z uwagi na założenia projektowe, obejmujące badaniem osoby wyjeżdżające za pracą poza miejsce swojego zameldowania oraz osoby dojeżdżające do pracy poza miejsce zameldowania (migracje wahadłowe), najbardziej adekwatna w kontekście celu badania jest definicja migracji na pobyt czasowy zaproponowana przez GUS. Migrant w tej definicji nie zmienia miejsca zamieszkania, a jedynie przebywa czasowo poza miejscem osiedlenia.

Definicja migracji na pobyt czasowy wg GUS.

„Migracje wewnętrzne lub zagraniczne związane z pobytem czasowym” (trwającym dłużej niż 3 miesiące).

¹⁰ PBS DGA, *Migracje szansą województwa pomorskiego – wspieranie pozytywnych trendów adaptacyjnych na regionalnym rynku pracy*, Sopot 2009, Otawa Grup sp.j. oraz MillwardBrown SMG/KRC, *Wspieranie aktywności zawodowej poprzez zarządzanie zjawiskiem migracji – analiza w województwie śląskim*, red. Prof. dr hab. Jolanta Szaban, Katowice 2010.

¹¹ Za: D. Stelmachowicz-Pawczyńska, K. Świeżawska-Ambroziak, *Raport cząstkowy przygotowany w ramach projektu: Wspieranie aktywności zawodowej poprzez zarządzanie zjawiskiem migracji – analiza w województwie śląskim*, Katowice 2009, s.12.

Ze względu na postawione cele badania do powyższej definicji należy dodać powód zarobkowy i zrezygnować z przyjętego w definicji kryterium czasowego. Uwzględnienie przemieszczeń trwających mniej niż 3 miesiące pozwoliło na objęcie badaniem grupy migrującej, która dopiero rozpoczęła mobilność przestrzenną a ponieważ jest to wskaźnik niepokojącego zjawiska na rynku pracy w danym momencie (niewystarczającej liczby miejsc pracy, odpływu kadry), nie należy jej pomijać. W związku z powyższym na potrzeby niniejszego badania przyjęto definicję operacyjną:

Definicja operacyjna

Terminem **migracja** w niniejszym badaniu określa się tymczasową zmianę miejsca pobytu ludności w celu zarobkowym, oznaczającym podjęcie pracy poza miejscem zameldowania.

Poprzez zmianę pobytu należy rozumieć przemieszczenia ludności z miejsca (miejscowości) zameldowania do miejsca (miejscowości) pracy przy przekroczeniu granic terytorialnych.

Z uwagi na warunki projektu badawczego przyjmuje się różnice w definicji miejsca zameldowania a miejsca zamieszkania, rozumianego jako miejsce stałego osiedlenia bez zgłoszenia administracyjnego, biorąc pod uwagę kryterium meldunku. Kryterium meldunku pozwoliło zrealizować kwotowy dobór próby, reprezentatywny na poziomie województwa pod względem liczby mieszkańców w danym powiecie w relacji do ogółu mieszkańców w województwie. Faktyczne miejsce zamieszkania poza miejscem meldunku respondentów nie spełnia oczekiwań założenia reprezentatywnego doboru próby, chyba że miejsce zamieszkania jest w powiecie w którym dana osoba jest zameldowana.

Z założenia metodologicznego pod uwagę bierze się migracje cykliczne (wyjazdy na pewien czas bez definitywnego opuszczenia miejsca zameldowania) oraz migracje wahadłowe związane z dojazdem do pracy poza granice terytorium zamieszkania i z powrotem tego samego dnia do miejsca zameldowania.

Badanie dotyczy migracji wewnętrznych, wobec tego w obszarze zainteresowania są migracje międzywojewódzkie, międzypowiatowe i wewnątrzpowiatowe, w tym wewnątrzgminne. Przekraczanie granic administracyjnych gminy w celu zarobkowym stanowi istotną informację dla instytucji rynku pracy o zasięgu powiatowym na temat wielkości popytu i podaży miejsc pracy na administrowanym obszarze.

Wymienione rodzaje migracji stanowią jedynie część ruchów ludności występujących w rzeczywistości, jednakże są one szczególnie istotne z punktu widzenia wspierania aktywności zawodowej poprzez zarządzanie zjawiskiem migracji na poziomie regionalnym – województwa łódzkiego. W tym kontekście, ze względu na motywacje, przedmiotem zainteresowania są głównie migracje zarobkowe a w miarę możliwości, uwzględnia się również inne determinanty migracji.

Z uwagi na przedmiot analizy (migracje zarobkowe) wyłączone z badań osoby nieaktywne zawodowo: osoby w wieku przedprodukcyjnym (do 18 roku życia – do którego jest obowiązek szkolny), mężczyźni i kobiety w wieku poprodukcyjnym, osoby z orzeczeniem niepełnosprawności bez zgody na wykonywanie jakiegokolwiek pracy. W myśl tych założeń

migrant zarobkowy to osoba pracująca poza granicami miejsca zameldowania. Badaniem objęto więc następujące grupy społeczne migrujące za pracą:

- osoby w wieku produkcyjnym: 18-60 lat w przypadku kobiet i 18-65 lat w przypadku mężczyzn, pracujące poza miejscem (miejscowością) zameldowania,
- osoby pracujące (rolnicy, pracownicy najemni oraz pracujący na własny rachunek),
- zatrudnieni renciści,
- zatrudnieni wcześniejsi emeryci,
- osoby bezrobotne poszukujące pracy.

Z racji celów badania, w tym uchwycenia trendów i skutków powrotu na rynek pracy w miejscu zameldowania, zasadne było uwzględnienie w grupach badanych byłych migrantów zarobkowych, którzy obecnie nie pracują.

Do grupy migrantów zarobkowych nie zaliczono:

- osób pracujących w miejscu zameldowania wyjeżdżających w delegację,
- osób mających podstawowe źródło dochodu z pracy w miejscu zameldowania, a incydentalnie dorabiających poza miejscem zameldowania, np. etatowych nauczycieli akademickich z Uniwersytetu Łódzkiego pracujących w weekend poza uczelnią macierzystą, na uczelniach warszawskich, poznańskich, wrocławskich itd. oraz pracowników służb mundurowych wyjeżdżających na misje pokojowe.

1.3. Migracja zarobkowa – determinanty

W Polsce zjawisko migracji zarobkowych nasiliło się po 1989 r., kiedy zmiana ustroju politycznego i gospodarczego „odkryła” nadwyżkę podaży pracy. Wówczas, w wyniku zwolnień z pracy owej nadwyżki zatrudnionych, pojawili się bezrobotni. Część osób bez pracy, żeby utrzymać dotychczasowe *status quo*, rozpoczęło wędrówkę za pracą. Istotną we współczesnej historii polskiej migracji była również liberalizacja zasad ruchu granicznego, głównie dotycząca dostępu do paszportu w 1988 r.¹². Pozwoliła ona na czasowe opuszczenie kraju z możliwością powrotu i powtórnego wyjazdu.

Obecnie motywy o charakterze ekonomicznym, skłonność do poprawy warunków życia są najsilniejszymi determinantami procesów migracyjnych, zwłaszcza przy dużym międzyregionalnym zróżnicowaniu sytuacji społeczno-gospodarczej. U podstaw ekonomicznej teorii migracji leży przekonanie, które jako jeden z pierwszych sformułował John Hicks, że „różnicowanie korzyści ekonomicznych netto, głównie zaś zróżnicowanie płac, to główna przyczyna migracji. W analizie keynesowskiej postulowano dodatkowo konieczność powiązania problematyki migracyjnej ze zróżnicowaniem stóp zatrudnienia /bezrobocia (przy założeniu doskonale elastycznych płac). Oznacza to, że rozmiary migracji były ściśle powiązane z potencjalnym bezrobociem (tzn. stopą

¹² P. Kaczmarczyk, J. Tyrowicz, *Migracje niepełne*, Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa 2007, s. 4.

bezrobocia jaka miałyby miejsce w końcu danego okresu jeżeli nie zaistniałaby migracja) oraz możliwościami zatrudnienia w innej lokalizacji (...)"¹³.

We współczesnej literaturze ekonomicznej można znaleźć kilka koncepcji teoretycznych odnoszących się do migracji zarobkowych. Wszystkie ujęte w nich paradygmaty mają związek z rynkiem pracy, a więc stanowią podstawę założeniową dla niniejszych badań. **Koncepcja neoklasyczna** (*neoclassical economic theory*) zakłada, że pracownicy migrują tam, gdzie jest wyższa płaca, czyli gdzie otrzymają najwyższy zwrot z kapitału ludzkiego (*human capital*) i jest to dla nich po prostu najbardziej opłacalne. Paradygmat **nowej ekonomii migracji** wskazuje, że decyzje o migracjach podejmowane są przez grupy, a nie przez jednostki. Grupa (rodzina), chce w ten sposób zminimalizować ryzyko utraty całkowitych dochodów gospodarstwa domowego w sytuacji kryzysowej dla rynku pracy w miejscu zamieszkania.

Dualna teoria rynku pracy (*dual labour market theory*) odnosi się do braku pracowników i nadwyżki wolnych miejsc pracy wywołanej niskim prestiżem zajęcia lub niską płacą. Strona popytowa (pracodawcy) angażuje więc osoby z rynków zewnętrznych (imigrantów). Ostatnia z bardziej upowszechnionych współczesnych teorii ekonomicznych odnoszących się do zjawiska migracji – **teoria systemów światowych** – opisuje przepływ strumieni kapitałowych, rzeczowych i ludzkich w kontekście rynków geo-politycznych¹⁴.

W badaniach ekonomicznych zjawiska migracji występuje dogmat zysków i strat, np. konsekwencją emigracji (odpływu) jest obniżenie skali bezrobocia przez wyjazd osób pozostających bez pracy oraz wzrost zatrudnienia dzięki wzrostowi konsumpcji, na skutek transferu kapitału pieniężnego od emigrantów do rodziny w kraju. Zyskiem jest odpływ bezrobotnych i zwiększenie popytu na pracę. Straty odnoszą się do ubytków demograficznych. Większy problem stanowi odpływ fachowców, bowiem utrata osób z wysokimi kwalifikacjami zagraża rozwojowi gospodarczemu na danym obszarze. Ponadto odpływ fachowców naraża gospodarkę na straty nakładów poniesionych na ich edukację. Niepokojącym zjawiskiem dla lokalnego rynku pracy jest sytuacja, w której odpływ kadry wysokowykwalifikowanej jest większy niż przyływ. Zjawisko to nazywa się „drenażem mózgów” (*brain drain*). O „wymianie mózgów” (*brain exchange*) mówi się wtedy, gdy migrant w miejscu docelowym pracuje zgodnie ze swoimi kwalifikacjami i wykształceniem. W sytuacji, w której osoba migrująca pracuje poniżej swoich kwalifikacji i kompetencji, można mówić o zjawisku „deprecjacji kwalifikacji” (*deskilling*), bądź „marnotrawstwa mózgów” (*brain waste*). Jeśli osób o wysokich kompetencjach i pożądanym kwalifikacjach napływa na dany obszar więcej niż z niego odpływa, zjawisko to nosi miano „pozyskiwania mózgów” (*brain gain*)¹⁵.

Konsekwencje migracji na poziomie mikrostruktur opisuje Zofia Kawczyńska-Butrym w publikacji z badań z 2008 r.¹⁶ – osoba migrująca odczuwa korzyści ze wzrostu potencjału życiowego oraz poprawy relacji z bliskimi i uzyskania konkretnych korzyści materialnych. Natomiast koszty i straty odnoszą się przede wszystkim do sfery emocjonalnej

¹³ A. Górny, P. Kaczmarczyk, *Uwarunkowania i mechanizmy migracji zarobkowych w świetle wybranych koncepcji teoretycznych*, biuletyn Instytutu Spraw Społecznych seria: Prace migracyjne nr 49, s. 17.

¹⁴ W. Janicki, *Przegląd teorii migracji ludności*, Annales Universitas Mariae Curie-Skłodowska, Lublin – Polonia, Vol. LXII/14, Sectio B, 2007, str. 285-304.

¹⁵ P. Kaczmarczyk, J. Tyrowicz, *Migracje osób z wysokimi kwalifikacjami*, Warszawa 2008, s.4.

¹⁶ Z. Kawczyńska-Butrym, *Zyski i straty uczestników migracji – wyniki badań własnych*, w: *Migracja – wyzwania XXI wieku*, pod red. Zięba M. St., Lublin 2008, str.162.

i zdrowotnej. Mogą zatem obejmować utratę więzi bądź pogorszenie relacji z bliskimi, ale także wyrażać się np. poprzez dolegliwości zdrowotne noszące miano „syndromu migranta”.

Przy analizie zjawiska migracji bierze się pod uwagę dwie grupy czynników wpływających na nie:

- czynniki wypychające – wywołują chęć opuszczenia danego miejsca,
- czynniki przyciągające – dają jakąś alternatywę i skłaniają do przyjazdu do danego miejsca.

Czynniki „wypychające” (*push factors*), wśród których można wskazać uwarunkowania gospodarcze, presję demograficzną oraz wysokie bezrobocie, gorsze warunki życia, zazwyczaj współistnieją z „zachętami” tj.: wyższe płace, możliwość zatrudnienia, perspektywy rozwoju osobistego lub zawodowego, poprawy standardu życia (czynniki przyciągające - *pull factors*) wybranego obszaru migracji¹⁷.

W badaniu migracji podjętym w województwie śląskim w latach 2009-2010 r. ¹⁸ wymienia się następujące determinanty migracji:

Czynniki wypychające:	Czynniki przyciągające:
<u>Ekonomiczne i demograficzne:</u> • Ubóstwo,• Bezrobocie,• Niskie płace,• Wysoki przyrost naturalny,• Brak podstawowej opieki medycznej,• Braki w systemie edukacji. <u>Polityczne:</u> • Konflikty, niebezpieczeństwo, przemoc,• Korupcja,• Łamanie praw człowieka. <u>Spoleczne i kulturowe:</u> • Dyskryminacja wynikająca ze względów etnicznych, religijnych.	<u>Ekonomiczne i demograficzne:</u> • Perspektywy wyższych zarobków,• Perspektywy poprawy standardu życia,• Rozwój osobisty lub zawodowy. <u>Polityczne:</u> • Poczucie bezpieczeństwa,• Wolność polityczna. <u>Spoleczne i kulturowe:</u> • Łączenie rodzin,• Migracja do kraju przodków,• Brak zjawiska dyskryminacji.

Z uwagi na kontekst zarobkowy migracji w niniejszym badaniu brane pod uwagę są głównie czynniki ekonomiczne i demograficzne, oddziaływujące na siebie. Jednakże nie wyklucza się innych determinant. Założono, że poza motywem (ekonomicznym) znalezienia pracy, na proces migracji wpływają okoliczności towarzyszące, będące bodźcem do opuszczenia miejsca zameldowania w celu zarobkowym. Autor koncepcji **skumulowanej przyczynowości** - Douglas Massey - nie poprzestaje na pytaniu, dlaczego dany migrant wyjeżdża lub nie, ale zastanawia się nad rozwojem procesu migracyjnego, uwarunkowaniami

¹⁷ *Wpływ emigracji zarobkowej na gospodarkę Polski*, Ministerstwo Gospodarki, Departament Analiz i Prognoz, Warszawa 2007.

¹⁸ D. Stelmachowicz-Pawyza, K. Świeżawska-Ambroziak, *Raport cząstkowy przygotowany w ramach projektu: Wspieranie aktywności zawodowej poprzez zarządzanie zjawiskiem migracji – analiza w województwie śląskim*, Katowice 2009, s.28.

i konsekwencjami kolejnych migracji, także w kontekście społeczności lokalnej. Podstawowym założeniem tej teorii jest, że „każdy akt migracji tworzy kapitał społeczny pomiędzy ludźmi, z którymi migrant jest w jakiś sposób powiązany a przez to zwiększa prawdopodobieństwo dalszych migracji z danej społeczności”¹⁹. Innymi słowy, wraz z pierwszą migracją i w danym otoczeniu społecznym należy liczyć się z efektem kuli śnieżnej, czyli wyjazdem kolejnych osób z tego otoczenia. Zdaniem Massey, na podstawie relacji migrantów, pozostałe osoby analizują ryzyko i użyteczność migracji, opracowując dla siebie strategię poprawy warunków życiowych.

Niniejsze badanie eksploruje skłonności mikrostruktur społecznych (jednostek, rodzin) do migracji w odniesieniu do sytuacji na lokalnych rynkach pracy i okoliczności towarzyszących. Proces podejmowania decyzji o migracji stanowi podstawę do wskazania czynników przyciągających bądź hamujących odpływ kadr. W literaturze przedmiotu wyszczególnia się wiele strategii działania przyjmowanych przez osoby migrujące:

Strategia rodzinna²⁰ polega na migracji grupowej przy udziale najbliższych osób z otoczenia: rodziny, pary kohabitującej itd., przy czym ruch migracyjny może rozpocząć jedna osoba, która pociąga za sobą pozostałych. W badaniach prowadzonych w Wielkiej Brytanii w 2007 r. wykazano, że częściej emigrują osoby pozostające w związku niż samotne²¹.

Strategie indywidualne i grupowe - wskazują pewien mechanizm zachowań indywidualnych odnoszących się zarówno do procesu decyzyjnego jak i sposobu przemieszczeń. Część migrantów bez względu na trendy panujące w grupie podejmuje indywidualną decyzję o wędrowności w pojedynkę. Strategia indywidualna zakłada więc, że przemieszczenie odbywa się bez współdziałania innych osób. Z kolei strategia grupowa w opozycji do indywidualnej zakłada migracje w grupie i przypuszczalnie pod wpływem grupy. Migracje grupowe dotyczą np. zorganizowanego przez pracodawcę dojazdu do miejsca pracy, ale też i sytuacji gdzie osoby zamieszkałe w jednej miejscowości dojeżdżają do jednego miejsca pracy bez wsparcia organizacyjnego właściciela firmy.

Strategie sezonowe. Sezonowość migracji nie zagraża definitywnej utracie zasobów ludzkich dostępnych na rynku. Zazwyczaj jest to związane z koniunkturą branżową, gdzie ma miejsce naturalna fluktuacja zasobów ludzkich w okresie zastoju lub wzmożonej pracy np. w branży gastronomicznej, turystycznej, budowlanej. W badaniach migracji zagranicznej wskazuje się, że strategie sezonowe dotyczą głównie studentów, kadry nauczycielskiej, a więc zasobów ludzkich, które wykorzystują okres wakacji na migracje zarobkowe²².

Strategia deprecjacji kwalifikacji związana jest z pracą poniżej kwalifikacji formalnych, oznacza zgodę na degradację zawodową. Jest to zjawisko dość często obserwowane w migracjach międzynarodowych. Powodem podjęcia pracy poniżej własnych kwalifikacji najczęściej jest bariera językowa, a często też brak potwierdzeń kwalifikacji uznanych przez kraje migracji.

¹⁹ Za: A. Górny, P. Kaczmarczyk, op.cit.

²⁰ I. Grabowska-Lusińska, M. Okólski, *Migracja z Polski po 1 maja 2004: jej intensywność i kierunki geograficzne oraz alokacja migrantów na rynkach pracy Unii Europejskiej*, CMR Working Papers No33/99, 2008 r. s.116-117.

²¹ Na podstawie badań Fihel, Piętka w 2007 oraz LFS Osipovič 2007, za: I. Grabowska-Lusińska, M. Okólski, op. cit. s.116-117.

²² I. Grabowska-Lusińska, M. Okólski, op.cit., s. 112.

Według badań Okólskiego nadrzędną strategią wydaje się być strategia „intencjonalnej nieprzewidywalności”. Oznacza ona, że wszystko jest możliwe: podjęcie migracji, kontynuowanie migracji, zaprzestanie migracji i powrót do kraju, zmiana pracy w obrębie sektora, zmiana pracy pomiędzy sektorami, awans zawodowy w kraju, awans zawodowy za granicą etc.²³. W tym przypadku nie da się przewidzieć jakie będzie działanie migrującej osoby.

1.4. Badania migracji wewnętrznych w Polsce

Dane o ruchu migracyjnym Polaków pochodzą z trzech typów źródeł: rejestrów administracyjnych, badań statystycznych GUS oraz źródeł zagranicznych, w tym bazy danych Eurostatu. Należy zaznaczyć, że prezentowane źródła nie rejestrują rzeczywistej dynamiki i rozmiarów zjawiska migracji. Uwzględniają jedynie deklaratywność społeczną w tym względzie. Migrujący zgłaszają fakt zmiany miejsca zamieszkania organowi administracji bądź tego nie robią. Ponadto informacje te pozwalają jedynie na rozpoznanie migracji stałych (definitywnych), związanych z istniejącymi dotychczas obowiązkami meldunkowymi, nie wskazując na motywy przemieszczeń. W ramach statystyki publicznej badania migracji wahadłowych przeprowadzane są bardzo rzadko. Badania przepływu ludności związanych z dojazdami do pracy w skali ogólnopolskiej były zrealizowane 2 razy: w 1988 r., a następnie dopiero w 2006 r. Pewnych informacji na ten temat dostarczają również wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, jednakże ich użyteczność jest ograniczona ze względu na zakres analizy. Problematyka obejmuje bowiem wszelkie dojazdy do pracy, również w obrębie jednostki terytorialnej miejsca zamieszkania, a więc gminy i uwzględniając środki lokomocji jakimi przemieszcza się do pracy ludność²⁴.

Zjawisko migracji wewnętrznej w Polsce Główny Urząd Statystyczny przedstawił m.in. w publikacji „Migracje Wewnętrzne Ludności w 2002 r.”, napisanej na podstawie danych zebranych podczas Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2002 r. oraz w Roczniku Demograficznym z 2012 r.

Próbie ustalenia rozmiarów migracji w województwie łódzkim w latach 2000-2007 podjęto w publikacji *Przemiany demograficzne w województwie łódzkim 2000-2007* wydanej przez Urząd Statystyczny w Łodzi²⁵.

Zjawisko migracji analizuje się obecnie nie tylko w ramach procesów demograficznych, ale również pod wieloma innymi względami. Ze względu na oddziaływania ruchów migracyjnych na rynek pracy, pomiar skali i procesów migracyjnych mieści się w sferze zainteresowań m.in. lokalnych gospodarek, np. w latach 2008-2009 przeprowadzono badania migracji w województwie pomorskim, w latach 2009-2010 – w województwie śląskim. Pierwsze z wymienionych badań dotyczyło głównie ruchu napływowego i było przeprowadzone w ramach projektu „*Migracje szansą województwa pomorskiego – wspieranie pozytywnych*

²³ Ibidem, s.86.

²⁴ Główny Urząd Statystyczny, *Dojazdy do pracy w 2010 roku na podstawie BAEL*, Warszawa 2011.

²⁵ Urząd Statystyczny w Łodzi, *Przemiany demograficzne w województwie łódzkim 2000-2007*, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/lodz/ASSETS_PRZEMIANY_DEMOGRAFICZNE_W_LATACH_2000-2007.pdf

*trendów adaptacyjnych na regionalnym rynku pracy*²⁶. Pomiaru podjęła się firma PBS DGA, która przeprowadziła wywiady face to face wśród 4099 osób zamieszkałych w województwie pomorskim – badano osoby w wieku produkcyjnym bez względu na doświadczenia migracyjne.

Z kolei drugie badanie pn. „*Wspieranie aktywności zawodowej poprzez zarządzanie zjawiskiem migracji – analiza w województwie śląskim*”²⁷ zrealizowane przez konsorcjum Otawa Grup sp.j. oraz MillwardBrown SMG/KRC dotyczyło zachowań i postaw wobec migracji różnych grup społecznych. Badaniem objęto: mieszkańców województwa śląskiego w wieku produkcyjnym (grupa 1), osoby, które doświadczyły migracji i bezrobotnych (grupa 2) oraz przedsiębiorców (grupa 3). W przypadku Śląska badanie prowadzono w oparciu o wywiady telefoniczne wspomagane komputerowo CATI na reprezentatywnej próbie 5400 mieszkańców województwa, losowo-udziałowej próbie 1800 osób w wieku produkcyjnym oraz na 2700 przedsiębiorcach.

W 2009 r. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego opublikowało raport końcowy z badań diagnozujących wpływ funduszy Unii Europejskiej na saldo migracji wewnętrznych i zewnętrznych w Polsce²⁸. W badaniu opierano się na danych wtórnych i pierwotnych. W procesie badawczym wykorzystano metody i techniki jakościowe (m.in. studia przypadków, panel ekspertów) oraz ilościowe, takie jak: badanie omnibus na ogólnopolskiej, reprezentatywnej próbie Polaków, wywiady CATI wśród beneficjentów, wykonawców i podwykonawców projektów finansowanych z funduszy europejskich, wywiady CAWI wśród pracowników instytucji wchodzących w skład systemu zarządzania i wdrażania projektów UE, wywiady PAPI wśród emigrantów i imigrantów. Badaniu poddano czynniki przyciągające i wypychające. Jak wynika z powyższych badań cechą charakterystyczną mobilności Polaków jest duże natężenie migracji wahadłowych. Stwierdzono, że wpływ funduszy unijnych na migracje jest bardzo niski. Przy wykorzystaniu modelowania ekonometrycznego wykazano, że województwa o wyższym poziomie PKB *per capita* oraz wyższej stopie zatrudnienia notują wyższy napływ imigrantów z innych regionów kraju. Dane te zostały wzięte pod uwagę przy niniejszej diagnozie motywów migracji.

W 2012 roku rozpoczęto badania ruchów migracyjnych mieszkańców województwa podlaskiego oraz migracji zagranicznych mieszkańców województwa łódzkiego. Wyniki tych badań na etapie pisania niniejszego raportu nie były dostępne.

Ze względu na różnice metodologiczne oraz różnice w definiowaniu pojęć, wyniki badań zjawiska migracji nie są bezpośrednio porównywalne. Istotny problem stanowi wieloaspektowość zjawiska oraz brak spójności w jego definiowaniu.

²⁶ PBS DGA, *Migracje Szansą województwa pomorskiego – wspieranie pozytywnych trendów adaptacyjnych na regionalnym rynku pracy*, op.cit. Źródło internetowe:

http://defs.pomorskie.eu/res/pokl/Dokumenty/Raporty/raport_6.1.1_03.pdf

²⁷ Otawa Grup sp. j., MillwardBrown SMG/KRC, *Wspieranie aktywności zawodowej poprzez zarządzanie zjawiskiem migracji – analiza w województwie śląskim*, red. Jolanta Szaban, Źródło internetowe: http://www.efs.gov.pl/AnalizyRaportyPodsumowania/baza_projektow_badawczych_efs/Documents/Raport_Wspieranie_aktywnosci_zawodowej_przez_zarzadzanie_zjawiskiem_migracji.pdf.

²⁸ GfK Polonia Sp. z o.o. oraz PSDB Sp z o.o., *Wpływ funduszy Unii Europejskiej na saldo migracji wewnętrznych i zewnętrznych w Polsce*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2009, źródło internetowe: www.fundusze-strukturalne.gov.pl.

ROZDZIAŁ 2. ZARYS KONCEPCYJNY BADANIA

2.1. Przedmiot i zakres badania

Przedmiotem badania było zjawisko migracji zarobkowej w obrębie regionu i kraju oraz jej wpływ na rynek pracy w województwie łódzkim.

Zakres podmiotowy objął aktywnych zawodowo mieszkańców województwa łódzkiego, którzy w ostatnich 5 latach pracowali, bądź nadal pracują poza miejscem zamieszkania.

Zakres terytorialny obejmował województwo łódzkie i kraj a badanie przeprowadzono w terminie październik-grudzień 2012 r.

2.2. Cele badania / problematyka badawcza

Zamawiający określił następujące cele badawcze:

1. Próba oszacowania rozmiarów zjawiska migracji zarobkowej mieszkańców województwa łódzkiego – wyjazdów za pracę (dotyczy osób, które zmieniają miejsce zamieszkania) oraz dojazdów do pracy (migracje wahadłowe).
2. Porównanie potencjału rynku pracy w miejscu zamieszkania i poza nim - opis możliwości zatrudnieniowych na rynku regionalnym oraz poza nim (z wyłączeniem rynku poza granicami kraju).
3. Przegląd umiejętności i kwalifikacji zawodowych osób migrujących zarobkowo (z uwzględnieniem rozgraniczenia grupy wyjeżdżających oraz dojeżdżających do pracy).
4. Stworzenie mapy nasilenia oraz kierunków wyjazdów i dojazdów do pracy mieszkańców województwa łódzkiego.
2. Migracja jako aktywna forma przeciwdziałania bezrobociu, czy narzędzie do polepszenia standardu życia - próba odpowiedzi na pytanie o cele migracji zarobkowej.
3. Opracowanie listy czynników motywujących do migracji za pracą poza miejsce zameldowania.
4. Stworzenie katalogu działań, które mogłyby zapobiec wyjazdom za pracą poza miejsce zameldowania.

Określona przez Zamawiającego problematyka badawcza obejmowała następujące obszary eksploracji:

1. Osoby o jakich kwalifikacjach najczęściej wyjeżdżają do pracy poza swoje miejsce zameldowania.

2. Osoby o jakich kwalifikacjach najczęściej dojeżdżają do pracy poza swoje miejsce zameldowania.
3. Opis doświadczenia zawodowego respondentów ze szczególnym uwzględnieniem okresów migracji za pracą.
4. Opis stanowisk pracy wykonywanych przez respondentów w miejscu zamieszkania lub poza nim.
5. Jakie są motywy skłaniające do szukania pracy poza miejscem zamieszkania?
6. Czy w województwie łódzkim istnieje zjawisko tzw. drenażu mózgow?
7. Plany zawodowe respondentów wyjeżdżających za pracą poza miejsce zamieszkania: np. czy planują wrócić?
8. Weryfikacja mobilności respondentów (np. czy respondenci wyjeżdżali do pracy również poza granice kraju).
9. Wskazanie przez respondentów rozwiązań problemu odpływu kadry poza regionalny rynek pracy.

2.3. Metodologia badań

Główną przeszkodą w przeprowadzeniu reprezentatywnych badań nad populacją migrantów jest brak wystarczających danych, które pozwoliłyby na stworzenie właściwego operatu losowania. W Polsce nie istnieje system monitorujący mobilność przestrzenną osób dojeżdżających bądź wyjeżdżających do pracy na terenie kraju. Istniejący (meldunkowy) system rejestracji administracyjnej migrantów wewnętrznych nie obejmuje grupy migrantów czasowych, stąd dostępność do tej grupy jest bardzo utrudniona. Jak wynika z analiz metodologicznych, pomiar zjawiska zwykło się prowadzić na próbie mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Zamawiający – WUP w Łodzi określił wielkość i dobór próby przyjmując parametry jak najbardziej reprezentatywne dla ogółu ludności województwa. Parametrem tym była liczba mieszkańców w danym powiecie szacowana kwotowo z populacji mieszkańców województwa oraz wielkość próby ustalona na poziomie 1000 osób – przyjęta wielkość stanowi dogmat reprezentatywności dla województw w badaniach społecznych. Jednocześnie nie można stwierdzić, że próba jest reprezentatywna dla populacji migrantów, aczkolwiek jej wielkość implikuje duże prawdopodobieństwo poprawności wnioskowania dla ogółu migrantów z województwa. Takie założenia stanowią z kolei ryzyko dla oszacowania rzetelnej skali migracji, nie określają bowiem prawdziwego udziału osób mobilnych z reprezentatywnej próby mieszkańców. Ponadto Zamawiający zdywersyfikował próbę ze względu na dojeżdżających i wyjeżdżających, zakładając minimalną wielkość jednej z dwóch grup na poziomie 100 respondentów. W przypadku tak dużej różnorodności cech uczestników badania, należy mieć na uwadze, że analiza podgrup migracyjnych (mieszkańców poszczególnych powiatów oraz podziału na dojeżdżających i wyjeżdżających) nie ma znamion reprezentatywności, a jedynie reprezentacyjność. Założenie

reprezentatywności próby dla wszystkich cech, jeśli byłoby możliwe, wiązałyby się ze zwiększeniem rozmiarów próby, a wraz z tym kosztów i czasu badania.

Zamawiający określił, iż techniką pozyskiwania materiału źródłowego będzie wywiad kwestionariuszowy PAPI lub CAPI polegający na bezpośrednim kontakcie z respondentem, dopuszczając w wyjątkowych sytuacjach telefoniczne wywiady wspomagane komputerowo CATI. Określono, iż badanie obejmie 1000 mieszkańców województwa łódzkiego, aktywnych zawodowo i migrujących zarobkowo w ostatnich 5 latach.

Dodatkowo, Wykonawca zaproponował komplementarnie zastosować analizę Desk Research, w celu porównania wybranych przez migrujących rynków pracy i analizy sytuacji na lokalnych rynkach pracy województwa łódzkiego.

Techniki dotarcia do respondentów:

Dobór jednostek do badania przebiegał dwufazowo, metodą random route i metodą kuli śnieżnej. Metoda *random route* (ustalonej ścieżki) polegała na przekazaniu ankieterowi wybranego adresu gospodarstwa domowego, od którego rozpoczął on szukanie jednostek do badania. Wskazany adres był punktem startowym i w przypadku braku trafności respondentów o wybranym profilu (aktywnych zawodowo, którzy mają zameldowanie w województwie łódzkim i w ciągu ostatnich 5 lat pracowali, bądź pracują, poza miejscem zamieszkania), ankieter dalej poruszał się po terenie wedle ustalonej ścieżki, która uzależniona była od typologii obszaru (miasto, wieś) i wielkości próby w powiecie, w sposób niwelujący koncentrację badań w jednym miejscu.

Metoda kuli śnieżnej stanowiła uzupełnienie doboru random route i została zaproponowana w celu oszczędności czasu przy jednoczesnym zwiększeniu trafności próby. Dobór jednostek do badania metodą kuli śnieżnej polegał na rekrutowaniu uczestników na podstawie wstępnego wywiadu z osobami, które spełniają warunki wywiadu lub znają osoby o wskazanych cechach. W przypadku niniejszych badań taką podstawową cechą była praca poza miejscem zameldowania.

Ponieważ badanie pilotażowe ujawniło problemy z zastaniem domowników lub ich odmowami uczestnictwa w badaniu, za zasadne uznano potraktowanie dworców i przystanków komunikacji pozamiejscowej jako rodzaj szczególnych punktów startowych. Założono, że we wskazanych miejscach najszybciej można znaleźć osoby migrujące zarobkowo i badanie w tych punktach zwiększy efektywność wywiadów. Jednocześnie zachowany zostanie charakter doboru kwotowego w powiatach, a ryzyko nadmiernej koncentracji badań w jednym miejscu zminimalizuje obecność wielu punktów startowych (dwoorców i przystanków) w terenie.

ROZDZIAŁ 3. ANALIZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO NA TLE INNYCH WOJEWÓDZTW W POLSCE

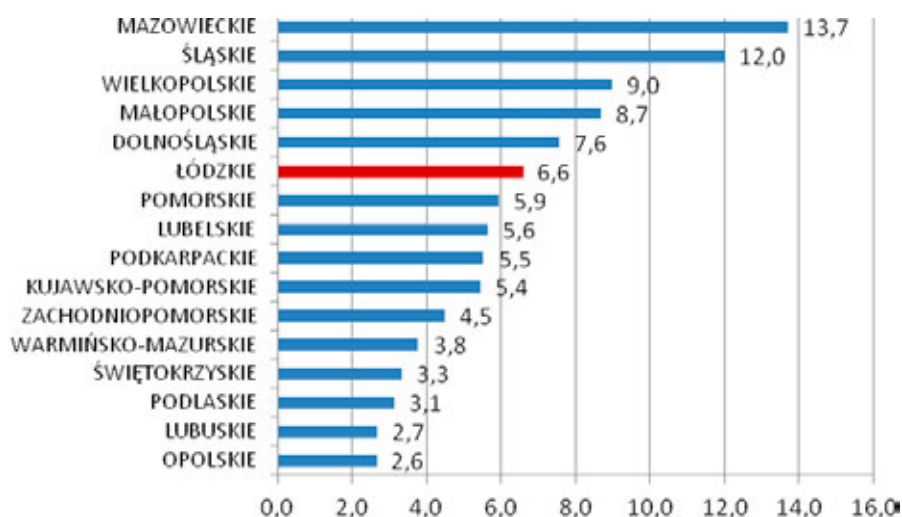
Jak wykazały dotychczasowe analizy empiryczne, sytuacja społeczno-gospodarcza, w tym również lokalnego czy regionalnego rynku pracy, wpływa na procesy migracyjne. Niniejszy rozdział nawiązuje więc do czynników wypychających i przyciągających migrantów.

Zawarte dane nie stanowią pełnego obrazu sytuacji ludności województwa łódzkiego, lecz jedynie ogólny jej zarys. Wybór analizowanych zmiennych podyktowany był czynnikami, które mogą mieć wpływ na decyzję jednostki o migracji zarobkowej. Analiza przeprowadzona została na podstawie danych zastanych.

3.1. Ludność i procesy demograficzne

Jednym z podstawowych, a zarazem najważniejszych uwarunkowań rozwoju danego obszaru jest stan ludności i jego zmiany. Procesy demograficzne mają bowiem bardzo istotny wpływ na gospodarkę i zjawiska społeczne zachodzące na danym terenie. Z punktu widzenia podaży zasobów pracy to właśnie sytuacja ludnościowa danego obszaru, a dokładniej wielkość i struktura populacji oraz dynamika ich zmian, kreują sytuację na lokalnym rynku pracy.

Rysunek 1. Udział ludności województw w ogóle ludności Polski w 2011 r.

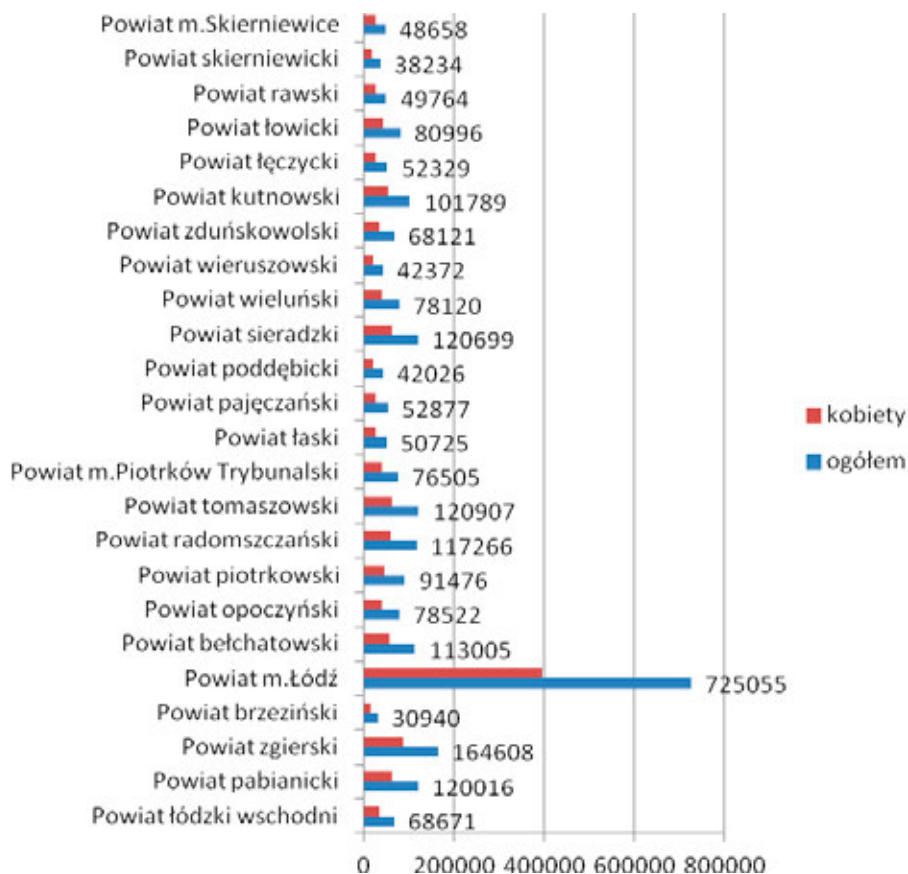

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Województwo łódzkie zamieszkuje ponad 2534,4 tys. osób, z czego 52,5% stanowią kobiety. Pod względem wielkości populacji łódzkie w 2011 r. plasowało się na 6 miejscu w kraju - po mazowieckim, śląskim, wielkopolskim, małopolskim i dolnośląskim. Mieszkańcy tego

regionu stanowili 6,6% ogółu ludności Polski. Największe skupisko ludności występowało w Łodzi: 28,6% całkowitej populacji województwa²⁹.

Rysunek 2. Liczba ludności w poszczególnych powiatach województwa łódzkiego (stan na 31.XII 2011 r.).

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

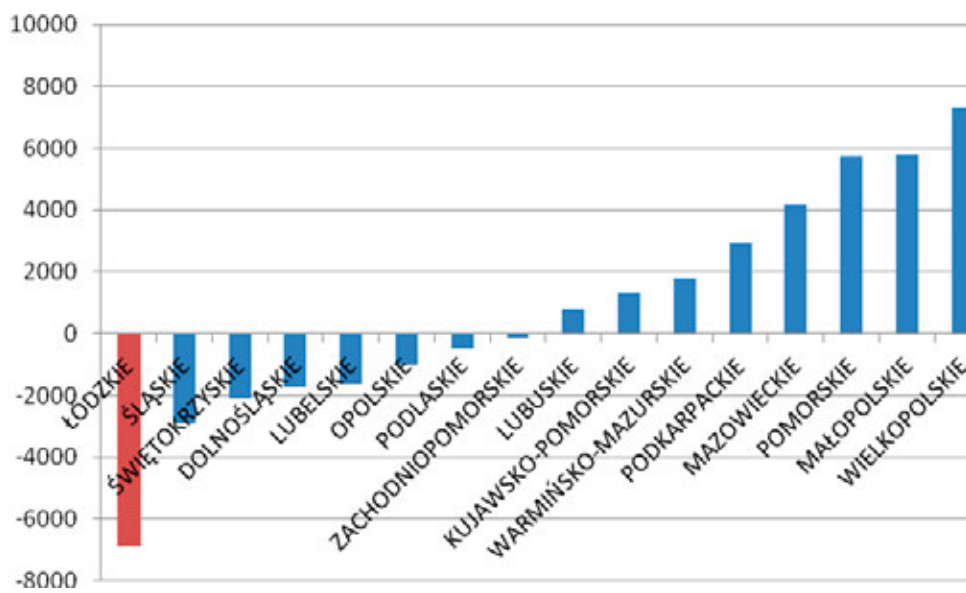
Gęstość zaludnienia w województwie łódzkim wynosiła (w końcu września 2011 r.) 139 osób na 1 km² (przy średniej wartości dla całego kraju wynoszącej 122 osoby na km²).

Zarówno w 2010, jak i w 2011 roku odnotowywano w województwie łódzkim ujemny przyrost naturalny, co oznacza, że więcej ludzi umiera niż się rodzi - analogiczny wskaźnik dla Polski pozostawał w obu tych okresach dodatni. W samym 2011 r. ujemny przyrost naturalny był w analizowanym regionie najwyższy w całym kraju (por. rys. 3), na czym w głównej mierze zaważyła alarmująca wartość wskaźnika w mieście Łodzi (-4111). Dodatni przyrost wykazywały

z kolei cztery powiaty: bełchatowski, rawski, piotrkowski oraz miasto Skierniewice. Utrzymanie się omówionych tendencji w przyszłości w sposób nieuchronny wpłynie na degradację zasobów pracy i co za tym idzie upośledzać będzie rozwój gospodarczy regionu.

²⁹ *Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie łódzkim w 2010 r.*, Urząd Statystyczny w Łodzi, Łódzki Ośrodek Badań Regionalnych, Łódź 2011, s. 11; dane z 2011 z BDL GUS.

Rysunek 3. Przyrost naturalny w województwach Polski w 2011 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Na procesy demograficzne wpływa niewątpliwie stan zdrowia ludności zamieszkującej dany obszar. Region łódzki charakteryzuje się jednymi z wyższych w kraju współczynników zgonów z powodu chorób układu krążenia, chorób układu trawiennego oraz z powodów zewnętrznych przyczyn³⁰. Łódzkie ma również najwyższe wskaźniki zachorowań na zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania (bez uzależnień), zaburzeń osobowości oraz pod względem chorób nerwicowych – które mogą być przyczyną niehigienicznych warunków życia, tj. życia w stresie³¹. Stan zdrowia ma niewątpliwie wpływ na długość życia mieszkańców regionu – najkrótszą w całym kraju. Analizując przeciętną długość życia w Polsce, zwraca uwagę fakt, że według szacunków GUS najkrócej będą żyć mieszkańcy województwa łódzkiego. Urodzeni w 2011 r. mężczyźni będą żyć średnio w łódzkim 70,4 lata, kobiety zaś 79,5 lat. Najdłużej będą żyć mieszkańcy regionu podkarpackiego – w porównaniu z mieszkańcami województwa łódzkiego dłużej o 3,7 lat mężczyźni, i o 2,5 roku kobiety. Nieco dłużej niż w łódzkim będą żyli mężczyźni z województwa warmińsko-mazurskiego i kobiety na Śląsku.

Od 1995 r. liczba ludności województwa łódzkiego systematycznie spada. Według prognoz demograficznych Głównego Urzędu Statystycznego tendencja ta będzie utrzymywała się co najmniej do 2035 r. W 2015 r. populacja mieszkańców województwa będzie mniejsza o 2,3% w stosunku do 2011 r., i co 5 lat średnio zmniejszać się będzie o kolejne 2,3%. W 2035 r. liczba ludności w łódzkim będzie mniejsza o 345,7 tys. mieszkańców i wynosić będzie 86,4% populacji z 2011 r. Mniej optymistyczne prognozy demograficzne mają tylko dwa województwa w Polsce - świętokrzyskie (w 2035 r. populacja zmniejszy się o 15,7%) oraz lubelskie (o 13,8%). Najlepiej sytuacja przedstawia się w województwie mazowieckim,

³⁰ Główny Urząd Statystyczny, *Trwanie życia w 2011 r.*, Warszawa 2012, źródło internetowe: http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/LUD_trwanie_zycia_2011.pdf.

³¹ Główny Urząd Statystyczny, *Zdrowie i ochrona zdrowia w 2011 r.*, Warszawa 2012, źródło internetowe: http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/zo_zdrowie_i_ochrona_zdrowia_w_2011.pdf.

gdzie szacuje się, że populacja będzie rosnać (tab.1). Przytoczone prognozy uwzględniają zarówno ruch naturalny jak i ruch migracyjny. Przewiduje się, że w łódzkim przyrost ludności nastąpi jedynie w powiatach łódzkim wschodnim i bełchatowskim.

Tabela 1. Prognoza demograficzna dla województw do roku 2035 r.

Województwa	ludność w 2011	Prognozowane wskaźniki ludności w latach 2015, 2020, 2025, 2030 i 2035 w stosunku do 2011				
		2015	2020	2025	2030	2035
ŁÓDZKIE	2533681	97,68	95,48	92,88	89,78	86,36
MAZOWIECKIE	5285604	101,29	102,73	103,51	103,68	103,48
MAŁOPOLSKIE	3346796	99,74	100,53	100,79	100,38	99,46
ŚLĄSKIE	4626357	98,02	96,13	93,77	90,83	87,59
LUBELSKIE	2171857	96,91	94,99	92,63	89,63	86,15
PODKARPACKIE	2128687	98,27	97,98	97,22	95,71	93,61
PODLASKIE	1200982	97,34	96,05	94,37	92,06	89,28
ŚWIĘTOKRZYSKIE	1278116	96,41	94,09	91,37	88,03	84,25
LUBUSKIE	1023158	98,74	98,48	97,66	96,14	94,18
WIELKOPOLSKIE	3455477	99,94	100,59	100,47	99,58	98,22
ZACHODNIOPOMORSKIE	1722739	97,92	97,28	96,04	94,09	91,72
DOLNOŚLĄSKIE	2916577	97,20	96,00	94,37	92,17	89,63
OPOLSKIE	1013950	98,59	96,50	94,32	91,56	88,47
KUJAWSKO-POMORSKIE	2098370	97,95	97,25	95,96	93,96	91,52
POMORSKIE	2283500	99,10	100,07	100,39	99,97	99,09
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	1452596	97,30	96,42	94,98	92,80	90,14

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Stronę podaźową rynku pracy stanowi ludność w wieku produkcyjnym. Wielkość tej grupy ma istotny wpływ na możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego danego obszaru. Ludność w wieku produkcyjnym, tworząca potencjalne zasoby pracy, stanowiła w 2011 r. 63,3% generalnej populacji województwa łódzkiego, podczas gdy rok wcześniej 63,8%, a w 2008 r. - 63,9%³². Zmniejsza się również udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (w 2011 r. wynosił on 17,2%, w 2010 r. - 17,5%, w 2008 - 17,8%). Oznacza to, że w województwie łódzkim sukcesywnie zmniejsza się liczba ludności zdolnej do podjęcia pracy. Według prognoz zjawisko to będzie się nasilać, dlatego konieczne staje się podjęcie działań mających na celu zatrzymanie procesu odpływu kadr z regionu i jednocześnie przyciąganie z zewnątrz, szczególnie młodych ludzi kończących studia na terenie województwa łódzkiego.

PODSUMOWANIE

Pod względem zachodzących procesów demograficznych województwo łódzkie wypada najslabiej spośród 16 województw Polski (tab. 2). Biorąc pod uwagę liczbę ludności łódzkie jest na 6 miejscu w kraju, jednakże na 14 miejscu pod względem udziału osób w wieku produkcyjnym w strukturze ludności, co wskazuje na mniejsze zasoby pracy. W łódzkim żyje się najkrócej i jest największy ujemny przyrost naturalny, co wskazywać może na pojawienie się problemów z siłą roboczą w późniejszym okresie.

³² Na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS., www.stat.gov.pl.

Tabela 2. Ranking województw odnoszący się do sytuacji demograficznej.

Województwa	Wskaźniki:					Przyrost naturalny	Przeciętne miejsce w Polsce
	Liczba ludności	% ludności w wieku produkcyjnym	Długość życia				
			M	K			
ŁÓDZKIE	6	14	16	16	16	16	
MAZOWIECKIE	1	15	7	4	4	5	
MAŁOPOLSKIE	4	12	2	3	2	1	
ŚLĄSKIE	2	6	11	15	15	13	
LUBELSKIE	8	16	13	14	12	15	
PODKARPACKIE	9	10	1	1	5	2	
PODLASKIE	14	11	5	2	10	8	
ŚWIĘTOKRZYSKIE	13	13	10	5	14	14	
LUBUSKIE	15	3	14	6	8	11	
WIELKOPOLSKIE	3	7	6	9	1	2	
ZACHODNIOPOMORSKIE	11	2	12	12	9	10	
DOLNOŚLĄSKIE	5	4	9	11	13	7	
OPOLSKIE	16	1	3	7	11	6	
KUJAWSKO-POMORSKIE	10	8	8	13	7	9	
POMORSKIE	7	9	4	8	3	4	
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	12	5	15	10	6	12	

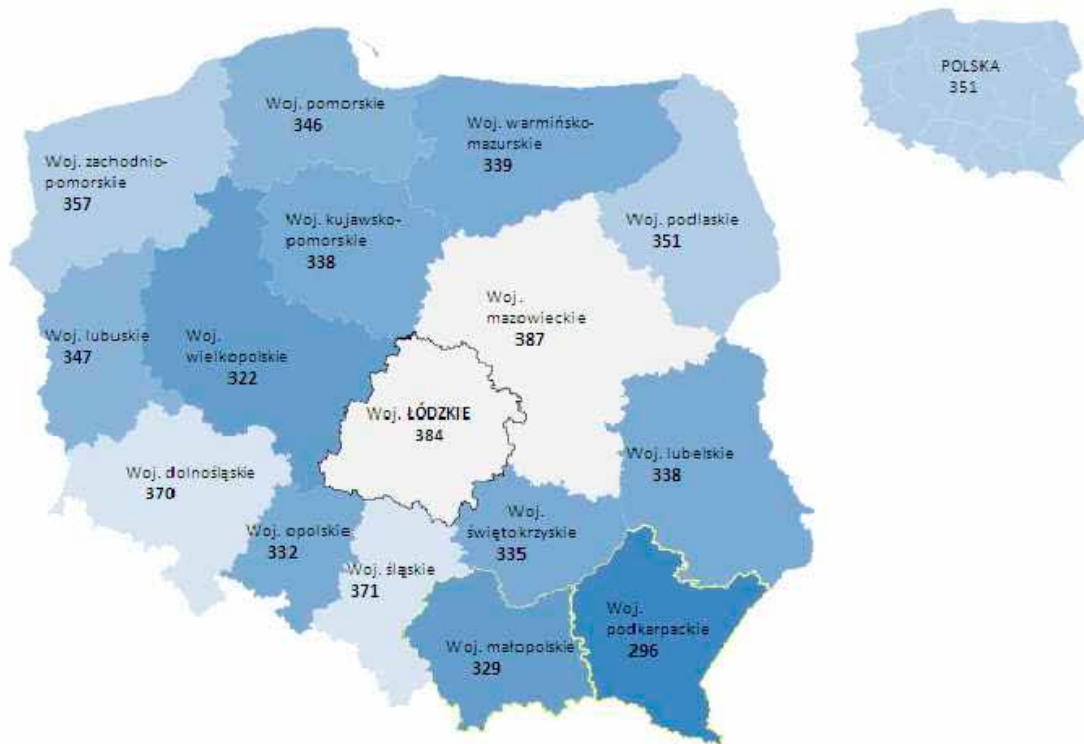
Źródło: opracowanie własne na podstawie wskaźników GUS.

3.2. Warunki i poziom życia

Warunki życia określane m.in. przez dostęp do opieki medycznej, budownictwa mieszkaniowego, edukacji, a także przez poczucie bezpieczeństwa, mogą być stymulantami lub destymulantami dla procesów migracyjnych.

O atrakcyjności regionu, jako potencjalnego miejsca zamieszkania, mogą świadczyć dotychczasowe warunki mieszkaniowe oraz dostęp do zasobów mieszkaniowych. Na 1000 mieszkańców łódzkiego przypadały w 2010 r. 384 mieszkania, co stanowi drugi najlepszy wynik w kraju (kart.1). Przeciętna liczba osób przypadających na 1 mieszkanie wynosiła w województwie łódzkim 2,6, zaś przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę 25,5 m². W 2011 r. oddano w regionie do użytku 6022 mieszkania.

Kartogram 1. Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności w 2010 r.

Mieszkania na 1000 ludności

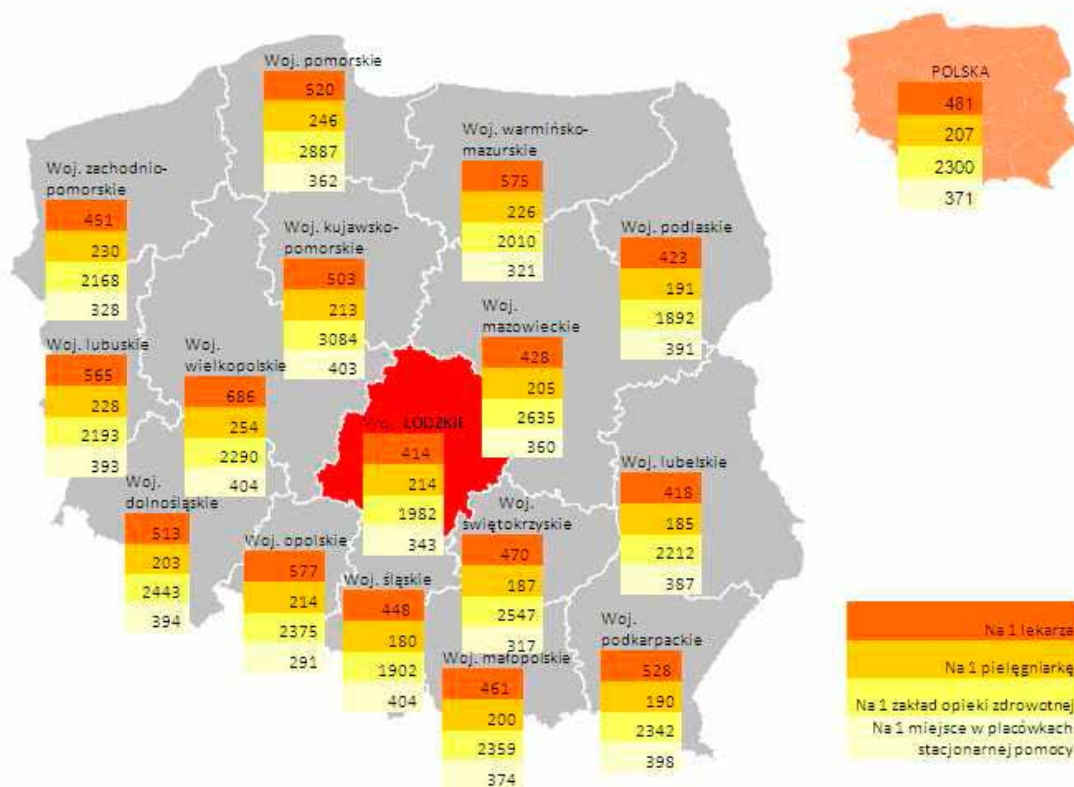
Powyżej 380	370 - 379	350-359	340-349	330-339	320-329	296-300

Źródło: opracowanie własne na podstawie wskaźników cząstkowych poziomu życia ludności GUS [w:] Warunki Życia Ludności w Województwie Łódzkim w 2010 r., Urząd Statystyczny w Łodzi.

Dostęp do opieki medycznej także stanowi mocną stronę województwa łódzkiego. W 2011 r. funkcjonowało 1529 zakładów świadczących ambulatoryjną opiekę zdrowotną, w tym 301 publicznych i 1228 niepublicznych. Pod względem liczby zakładów opieki zdrowotnej łódzkie plasowało się na 5 miejscu w kraju, po śląskim, mazowieckim, wielkopolskim i małopolskim. W regionie prowadzono 267 praktyk lekarskich, w tym 78 na obszarach wiejskich. W ramach podstawowej opieki medycznej udzielono 11,838 mln porad lekarskich.

Pod względem liczby ludności przypadającej na 1 lekarza w 2010 r. region plasował się na 1 miejscu w kraju (przed lubelskim i mazowieckim). Dobrą, drugą lokatę osiągnął w relacji wielkości populacji do liczby zakładów opieki zdrowotnej: na 1 taką placówkę przypadało tu niecałe 2 tys. osób, wobec 2,3 tys. osób przeciętnie w kraju (kart. 2). Również drugie miejsce w kraju zajmowało łódzkie pod względem liczby ludności na 1 łóżko szpitalne. Na tej podstawie można sądzić, że na analizowanym obszarze istnieją dobre warunki do leczenia.

Kartogram 2. Liczba ludności na 1 lekarza, 1 pielęgniarkę, 1 zakład opieki zdrowotnej i 1 miejsce w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wskaźników cząstkowych poziomu życia ludności GUS [w:] Warunki Życia Ludności w województwie łódzkim w 2010 r., Urząd Statystyczny w Łodzi.

Dostęp do infrastruktury edukacyjnej oraz jej jakość, zwłaszcza na wyższych poziomach kształcenia, wpływa zarówno na kształt rynku pracy, jak i na dynamikę jego zmian w czasie. Nie bez znaczenia pozostaje jednak też dostęp do żłobków i placówek wychowania przedszkolnego, szczególnie w kontekście uczestnictwa w rynku pracy kobiet znajdujących się w wieku rozrodczym.

W 2011 r. w Polsce na tysiąc dzieci w wieku 0-6 lat średnio przypadało 3,47 obiektów infrastruktury opieki wczesnodziecięcej (tab.3). Najlepszy dostęp do żłobków i przedszkoli odnotowano w województwie opolskim (5,73 placówek opieki wczesnodziecięcej na 1000 dzieci), a najgorzej pod tym względem wypadało województwo podlaskie (2,37 placówek na 1000 dzieci). Łódzkie, pod względem dostępu do opieki wczesnodziecięcej, plasowało się na 6 miejscu ze wskaźnikiem zbliżonym do ogólnopolskiego (3,56 placówek na 1000 dzieci).

W 2011 r. w łódzkim działało 46 żłobków i 6 oddziałów żłobków przy przedszkolach. Uczęszczają do nich ogółem 3165 dzieci. W porównaniu do 2007 r. liczba tego typu placówek opiekuńczych wzrosła. Z kolei w 566 placówkach wychowania przedszkolnego w 2011 r. zajęcia odbywało 53115 dzieci. Ogółem w województwie łódzkim w instytucjach opieki wczesnodziecięcej znalazło miejsce 32,7% dzieci, taki sam wskaźnik odnotowano w mazowieckim. Największy udział dzieci uczęszczających do instytucji opieki wczesnodziecięcej odnotowano w opolskim – tam gdzie jest największy dostęp.

Najmniejszy odsetek niemowląt w instytucjach opiekuńczych zarejestrowano w świętokrzyskim (0,25%), największy (1,2%) w dolnośląskim. W łódzkim pod opieką instytucjonalną znajdowało się w tym okresie 0,59% dzieci przed pierwszym rokiem życia.

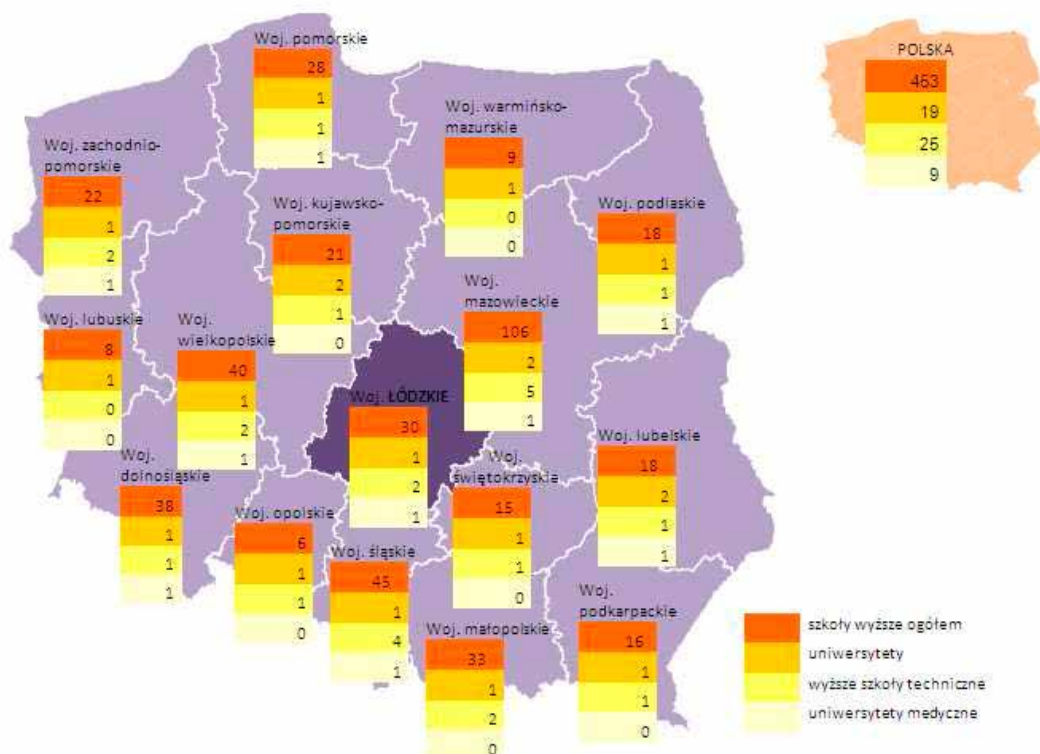
Tabela 3. Infrastruktura opieki wczesnodziecięcej – liczba instytucji oraz wskaźniki dla regionów Polski w 2011 r.

Jednostki terytorialne	Liczba żłobków i przedszkoli	Liczba żłobków i przedszkoli na 1000 dzieci	% dzieci w wieku 0-6 w instytucjach opieki wczesnodziecięcej
POLSKA	9813	3,47	31,76
ŁÓDZKIE	612	3,56	32,75
MAZOWIECKIE	1554	3,79	32,72
MAŁOPOLSKIE	1021	3,98	31,38
ŚLĄSKIE	1353	4,26	39,33
LUBELSKIE	471	3,04	27,12
PODKARPACKIE	498	3,19	26,78
PODLASKIE	198	2,38	28,43
ŚWIĘTOKRZYSKIE	270	3,18	25,42
LUBUSKIE	256	3,32	34,43
WIELKOPOLSKIE	1021	3,71	34,92
ZACHODNIOPOMORSKIE	334	2,73	30,08
DOLNOŚLĄSKIE	647	3,19	33,16
OPOLSKIE	365	5,73	43,80
KUJAWSKO-POMORSKIE	378	2,42	26,23
POMORSKIE	544	2,94	26,18
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	291	2,65	26,61

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Pod względem liczby szkół wyższych województwo łódzkie spadło z zajmowanej w 2010 r. 4 pozycji w kraju na miejsce 6 w roku 2011 (kart. 3). W tym ostatnim roku na 30 uczelniach zlokalizowanych na obszarze województwa kształciło się 108,2 tys. osób. Stanowiło to 6,2% ogółu studentów w Polsce, w tym 13,4% ogółu studentów medycyny.

Kartogram 3. Uczelnie wyższe w Polsce w 2011 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Znaczący wpływ na ocenę atrakcyjności miejsca zamieszkania ma poziom bezpieczeństwa. Jak wykazuje Piotr Jabłkowski z Centrum Badania Jakości Życia przy Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – poczucie zagrożenia osłabia więzi społeczne i jest motorem do migracji³³. Bezpieczeństwo w sensie obiektywnym mierzone jest poziomem przestępczości oraz stopniem wykrywalności sprawców przestępstw. Jak wykazują dane zebrane przez GUS w 2011 r. w województwie łódzkim odnotowano blisko 74 tys. przestępstw tj. 6,4% ogółu przestępstw popełnionych w tym czasie w Polsce. Plasowało to łódzkie na 7 miejscu w kraju pod względem ilości popełnionych przestępstw, czyli na 10 miejscu pod względem bezpieczeństwa. Najwięcej przestępstw (14,8%) dokonano w tym czasie w województwie śląskim – 172 tys., a następnie w województwie mazowieckim 142,5 tys. (12,3% przestępstw krajowych). Najmniejszą ilość zdarzeń o charakterze karnym odnotowano w województwie podlaskim, w którym poziom przestępczości wynosił 2,2%, co wskazuje, że pod względem bezpieczeństwa ten region był najatrakcyjniejszy.

Równie istotny z punktu widzenia bezpieczeństwa jest wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw, który w Polsce w 2011 r. wynosił 68,7%. W łódzkim wskaźnik ten osiągnął wartość 65,8%, a więc był niższy od wskaźnika krajowego. Pod tym względem łódzkie razem z innymi 5 województwami: mazowieckim (61,1% wykrywalności), małopolskim (68,1% wykrywalności), śląskim (64,4% wykrywalności), dolnośląskim (68,1% wykrywalności)

³³ P. Jabkowski, *Poczucie bezpieczeństwa i poziom przestępczości w Poznaniu. Analiza socjologiczna w perspektywie wskaźników jakości życia*, [w:] *Zastosowania metod statystycznych w badaniach naukowych III*, źródło internetowe: WWW.statsoft.pl.

i pomorskim (61,4% wykrywalności) - na tle kraju wypada słabo. Najwyższy stopień wykrywalności sprawców przestępstw (79,9%) odnotowano w świętokrzyskim.

Jednym z istotnych subiektywnych czynników wyznaczających poziom życia jest zamożność mieszkańców, określana na podstawie wysokości świadczeń społecznych, wysokości wynagrodzeń oraz wielkości dochodów na osobę w gospodarstwie domowym.

Jednocześnie głównym motywem migracji zarobkowych jest polepszenie sytuacji życiowej, postrzeganej poprzez komfort życia, opisywany wskaźnikiem wysokości przeciętnego wynagrodzenia brutto. Czym wyższy jest ten wskaźnik, tym lepiej powodzi się mieszkańcom danego terenu. Wysokość przeciętnego wynagrodzenia w łódzkim w latach 2010 i 2011 nie osiągnęła pułapu przeciętnej krajowej, co świadczy o gorszych warunkach życia, zwłaszcza w porównaniu z takimi regionami jak: mazowieckie, małopolskie, śląskie, lubelskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie, dolnośląskie, opolskie i pomorskie (tab. 4). Należy jednak także zauważyć, że tylko dwa województwa, mazowieckie i śląskie, osiągnęły wskaźnik wyższy od przeciętnej krajowej³⁴.

Tabela 4. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w Polsce w 2010 i 2011 r.

Jednostka terytorialna	przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100)		przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100)	
	ogółem	ogółem	ogółem	ogółem
	2010	2010	2011	2011
	zł	%	zł	%
POLSKA	3435,00	100,0	3625,21	100,0
ŁÓDZKIE	3066,02	89,3	3245,97	89,5
MAZOWIECKIE	4279,55	124,6	4504,66	124,3
MAŁOPOLSKIE	3169,90	92,3	3332,98	91,9
ŚLĄSKIE	3528,19	102,7	3794,62	104,7
LUBELSKIE	3099,60	90,2	3257,14	89,8
PODKARPACKIE	2877,43	83,8	3023,21	83,4
PODLASKIE	3019,83	87,9	3178,15	87,7
ŚWIĘTOKRZYSKIE	2971,58	86,5	3137,91	86,6
LUBUSKIE	2920,43	85,0	3073,95	84,8
WIELKOPOLSKIE	3126,36	91,0	3284,41	90,6
ZACHODNIOPOMORSKIE	3120,15	90,8	3289,56	90,7
DOLNOŚLĄSKIE	3412,37	99,3	3587,25	99,0
OPOLSKIE	3137,29	91,3	3249,58	89,6
KUJAWSKO-POMORSKIE	2910,82	84,7	3062,32	84,5
POMORSKIE	3383,58	98,5	3567,49	98,4
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	2879,97	83,8	3019,37	83,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

³⁴ Oprac. na podstawie danych GUS.

W 2011 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie nominalne brutto w sektorze przedsiębiorstw wyniosło w województwie łódzkim 3192,09 zł i było o 7,2% wyższe niż przed rokiem. Przeciętna płaca rosła szybciej w sektorze publicznym niż prywatnym (12,1% wobec 4,7%). W stosunku do 2010 r. wzrost wynagrodzeń wystąpił we wszystkich obserwowanych sekcjach działalności gospodarczej. Czas przepracowany w sektorze przedsiębiorstw, zwiększył się w porównaniu z 2010 r. o 4,5%, a przeciętne wynagrodzenie za godzinę pracy wzrosło w tym samym czasie o 7,6%³⁵.

Z danych kwartalnych dla jednostek samorządowych wynika, że w czerwcu 2012 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw (z wypłatami z zysku) w Łodzi wyniosło 3248,71 zł i wzrosło w stosunku do czerwca roku poprzedniego o 5,0%, choć w stosunku do poprzedniego miesiąca było ono mniejsze o 2,7%³⁶.

Przeciętna wysokość emerytury i renty brutto w 2011 r. kształtowała się w Polsce na poziomie 1727,78 zł, w województwie łódzkim była ona o 173 zł niższa i wynosiła 1554,27. Łódzkie znajdowało się na 6 miejscu pod względem najniższych świadczeń emerytalno-rentowych. Mniejsze emerytury i renty mieli tylko mieszkańcy województw: lubelskiego, podkarpackiego, świętokrzyskiego, podlaskiego i warmińsko-mazurskiego. Tylko mieszkańcy Śląska osiągnęli poziom świadczenia emerytalno-rentowego powyżej średniej krajowej.

Województwo łódzkie w 2010 r. osiągnęło niższy od krajowego wskaźnik dochodu na 1 osobę w gospodarstwie domowym. Z drugiej strony, charakteryzowało się najwyższymi w kraju wydatkami na 1 osobę w gospodarstwie domowym (1035,64 zł – wobec 991,44 zł w Polsce). Spośród wszystkich województw, najniższy wskaźnik wydatków odnotowano w podkarpackim i wynosił on 820,00 zł na osobę.

Miernikiem ilustrującym jakość życia na danym obszarze jest również wskaźnik zagrożenia ubóstwem. W województwie łódzkim w 2010 r. wynosił on 17,8% i przewyższał wskaźnik krajowy o 0,2%³⁷. Na granicy skrajnego ubóstwa (tj. na poziomie minimum egzystencji³⁸) żyło 3,8% ludności analizowanego regionu. Jest to jeden z niższych wskaźników w kraju, gdzie osiągnął on przeciętną wartość 5,7%. Największy odsetek osób żyjących na poziomie minimum egzystencji występował w województwie warmińsko-mazurskim (9,8%)³⁹.

Pod względem zamożności i warunków mieszkaniowych województwo łódzkie plasuje się na 7 miejscu w kraju. Najwyższą wartość wskaźnika zamożności osiągnęło mazowieckie, najniższą zaś świętokrzyskie⁴⁰. Z kolei syntetyczna ocena warunków życia jaką dokonano

³⁵ Urząd Statystyczny w Łodzi, *Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa łódzkiego 2011*, www.stat.gov.pl s. 14.

³⁶ Urząd Statystyczny w Łodzi, *Sytuacja społeczno-gospodarcza Łodzi*, I-II kwartał 2012, s.21.

³⁷ Wskaźnik ten jest obliczany jako procent osób, których roczny dochód do dyspozycji jest niższy od granicy ubóstwa ustalonej na poziomie 60% mediany rocznych ekwiwalentnych dochodów do dyspozycji w kraju, czyli 60% średniego dochodu. Dane kwartalne dla województwa łódzkiego, Urząd Statystyczny w Łodzi, www.stat.gov.pl.

³⁸ Wskaźnik ten obliczany jest przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych i określa poziom dochodu na osobę lub osobę w rodzinie, który pokrywa wydatki jedynie na zaspokojenie potrzeb umożliwiających przeżycie, czyli takich których konsumpcję nie można odłożyć w czasie. W 2011 r. wysokość minimum egzystencji na osobę samotnie gospodarującą ustalono na poziomie 477 zł miesięcznie oraz 351 zł na osobę w rodzinie. Wysokość minimum egzystencji dla rodziny trzyosobowej wynosiło 404,12 zł, dla rodziców wychowujących dwójkę dzieci 425,74 zł.

³⁹ *Warunki Życia Ludności w województwie łódzkim w 2010 r.*, Urząd Statystyczny w Łodzi.

⁴⁰ Urząd Statystyczny w Łodzi, *Warunki życia w województwie łódzkim w 2010 r.*, Łódzki Ośrodek Badań Regionalnych, Łódź 2012, s.32-33. Wskaźnik ten jest liczony na podstawie 5 zmiennych będących stymulantami

dla każdego województwa pokazała, że poziom życia mieszkańców województwa łódzkiego jest niski. Najwyższe wartości w ramach wskaźników grupowych łódzkie odnotowało w grupach tematycznych: zamożność mieszkańców i warunki mieszkaniowe (0,810) oraz dostępność usług społecznych i bezpieczeństwo publiczne (0,738) dające odpowiednio 7 i 6 lokatę w kraju. Natomiast wskaźniki charakteryzujące zasoby ludzkie i rynek pracy (0,695) oraz aktywność i infrastrukturę gospodarczą (0,630) plasowały region dwukrotnie na 9 miejscu. W ramach wszystkich analizowanych grup tematycznych, wartości wskaźników grupowych, każdorazowo dawały łódzkiemu przynależność do grup charakteryzujących się niskim poziomem życia⁴¹.

PODSUMOWANIE

Ocenę warunków i poziomu życia określono na podstawie 9 wskaźników: zasobów mieszkaniowych na 1000 ludności, zakładów opieki medycznej na 1000 ludności, infrastrukturze wczesnodziecięcej na 1000 ludności, dostępu do szkół wyższych, bezpieczeństwa, wykrywalności sprawców przestępstw, wielkości wynagrodzeń, poziomu zamożności mieszkańców i dochodu rozporządzalnego na 1 osobę. Na podstawie uśrednienia wyników województwo łódzkie ulokowało się na 4 miejscu w kraju, po województwie podlaskim, mazowieckim i śląskim (tab. 5). Mieszkańcy województwa łódzkiego mają lepszy dostęp do opieki medycznej oraz do zasobów mieszkaniowych niż mieszkańcy pozostałych województw. Większa liczba lekarzy i zakładów opieki zdrowotnej jest wynikiem występowania w województwie akademii medycznej, której absolwenci pozostają (osiedlają się) w łódzkiem. Pod względem dostępu do infrastruktury wczesnodziecięcej w rankingu łódzkie jest na 6 miejscu, łatwiejszy dostęp do żłobków i przedszkoli mają województwa wielkopolskie, mazowieckie, małopolskie, śląskie oraz opolskie. Zbyt mała ilość przedszkoli i żłobków stanowi problem całego kraju. Również pod kątem dostępu do szkół wyższych łódzkie zajmuje 6 miejsce, zaraz po wielkopolskim, przed lubuskim. Zmniejszenie się liczby szkół wyższych wynika z niżu demograficznego oraz ogromnej oferty edukacyjnej występującej na rynku. Pod względem bezpieczeństwa, wykrywalności sprawców, wielkości wynagrodzenia i poziomu zamożności mieszkańców województwo łódzkie lokuje się w drugiej dziesiątce. Różny poziom zamożności może budzić frustrację i skłaniać do przestępczości. Wysokość wynagrodzenia oraz warunki ekonomiczne z kolei skłaniają do migracji. Dochód rozporządzalny na 1 osobę plasował łódzkie na 7 miejscu.

(przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej, przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych, przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w m², gospodarstwa domowe wyposażone w zmywarkę w % ogółu gospodarstw domowych, gospodarstwa domowe wyposażone w komputer osobisty z dostępem do Internetu w % ogółu gospodarstw domowych) oraz 4 zmiennych wpływających negatywnie na warunki życia (przeciętne miesięczne wydatki na użytkowanie mieszkania i nośniki energii na 1 osobę w gospodarstwach domowych w % ogółu wydatków, przeciętna liczba osób na 1 izbę, osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności oraz wskaźnik zagrożenia ubóstwem w % osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej minimum egzystencji).

⁴¹ Urząd Statystyczny w Łodzi, *Warunki życia w województwie łódzkim w 2010 r.*, Łódzki Ośrodek Badań Regionalnych, Łódź 2012, s.39.

Tabela 5. Ranking województw odnoszący się do warunków i poziomu życia.

Województwa	Wskaźniki									
	zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności	zakłady opieki medycznej na 1000 ludności	infrastruktura wczesnodziecięca na 1000 dzieci	dostęp do szkół wyższych	bezpieczeństwo *	wykrywalność sprawców	wielkość wynagrodzeń	poziom zamożności mieszkańców*	Dochód rozporządzalny na 1 osobę	Przeciętne miejsce w Polsce
ŁÓDZKIE	2	1	6	6	10	13	10	11	7	4
MAZOWIECKIE	1	12	4	1	15	16	1	4	1	2
MAŁOPOLSKIE	15	11	3	5	12	12	5	10	10	11
ŚLĄSKIE	3	2	2	2	16	15	2	1	6	1
LUBELSKIE	10	8	11	10	7	4	8	16	15	13
PODKARPACKIE	16	10	8	12	4	5	15	15	16	15
PODLASKIE	6	3	16	11	1	9	11	2	5	3
ŚWIĘTOKRZYSKIE	12	14	10	13	3	1	12	13	14	14
LUBUSKIE	7	7	7	15	6	2	13	14	8	9
WIELKOPOLSKIE	14	5	5	3	13	3	7	9	11	8
ZACHODNIOPOMORSKIE	5	6	13	8	9	8	6	8	4	5
DOLNOŚLĄSKIE	4	13	9	4	14	11	3	7	3	6
OPOLSKIE	13	9	1	16	2	6	9	3	9	7
KUJAWSKO-POMORSKIE	10	16	15	9	8	10	14	12	12	16
POMORSKIE	8	15	12	7	11	14	4	6	2	10
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	9	4	14	14	5	7	16	5	13	12

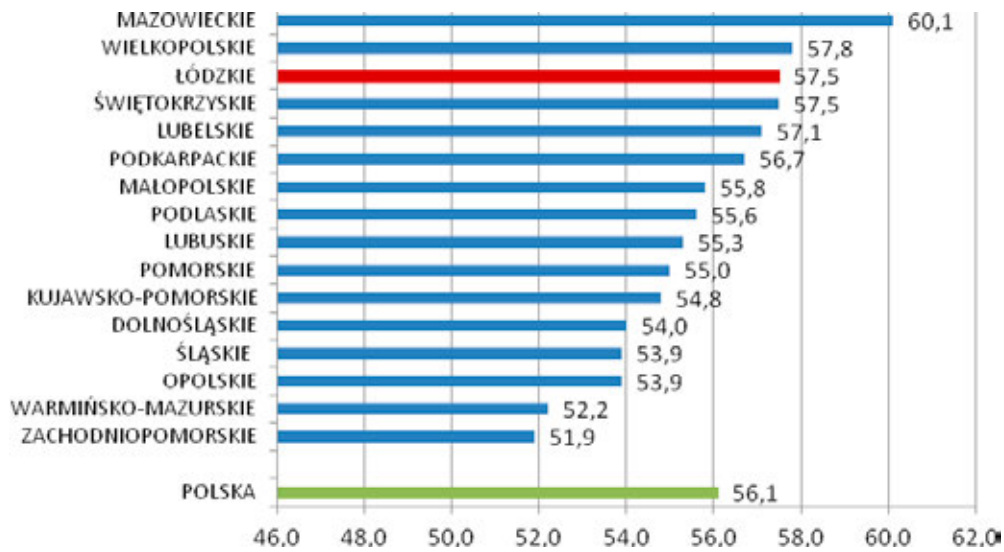
* obliczony na podstawie wartości wskaźnika zagrożenia ubóstwem relatywnym.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wskaźników GUS.

3.3. Diagnoza sytuacji na rynku pracy

Osoby aktywne zawodowo, a więc zdolne do podjęcia pracy, stanowią potencjał pracy na danym rynku i decydują o możliwościach jego rozwoju. Wielkość podaży pracy na poziomie województw określa Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), przeprowadzane kwartalnie przez Główny Urząd Statystyczny. Jednym ze wskaźników charakteryzujących aktywność ekonomiczną mieszkańców danego regionu jest współczynnik aktywności zawodowej, a więc udział ludności aktywnej zawodowo w ogólnej liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej. W porównaniu do całego kraju województwo łódzkie charakteryzuje wysoki współczynnik aktywności mieszkańców – w 2011 r. 57,5%, tzn. wyższy od współczynnika aktywności mieszkańców Polski o 1,4 p.p. (rys. 4). Wyższy wskaźnik odnotowano tylko w województwie mazowieckim (60,1%) oraz wielkopolskim (57,8%). Najmniej aktywni zawodowo są z kolei mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego (51,9%) oraz warmińsko-mazurskiego (52,2%).

Rysunek 4. Współczynnik aktywności zawodowej w Polsce wg województw w 2011 r.

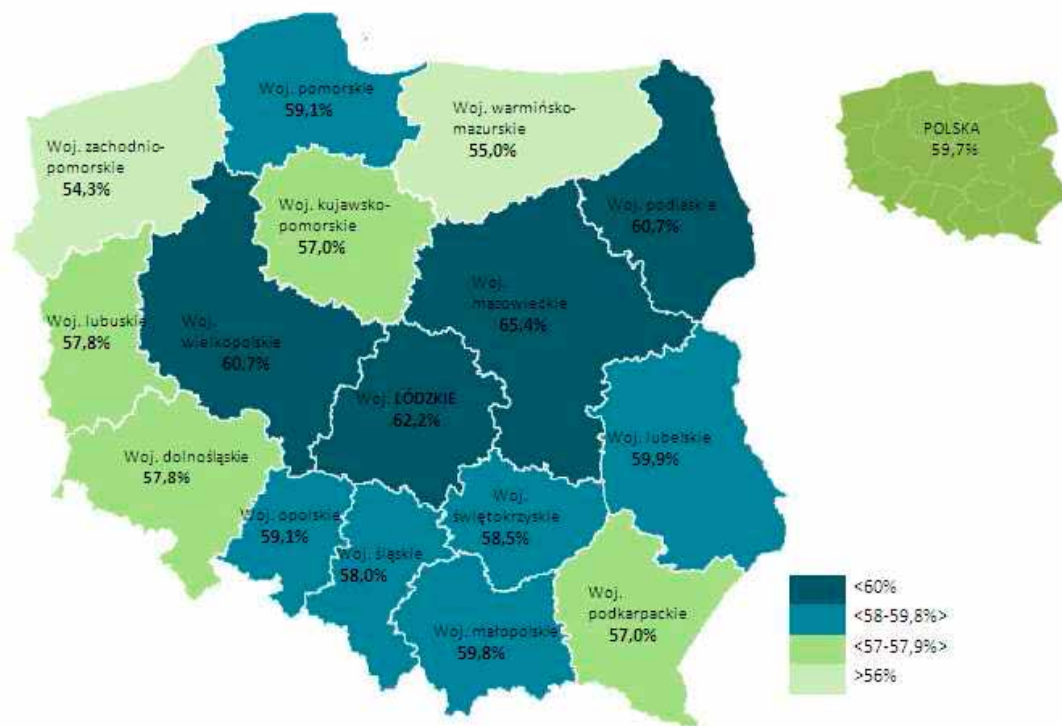
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wskaźnik zatrudnienia obliczony jako procentowy udział pracujących w zbiorowości osób w wieku 15-64 lata w łódzkim w 2011 r. osiągnął wartość 62,2% (kart. 4) i był jednym z wyższych w kraju. Większą wartość tego wskaźnika odnotowano tylko w mazowieckim (65,4%).

Wskaźnik zatrudnienia mężczyzn w Polsce jest wyższy od wskaźnika zatrudnienia kobiet i w 2011 r. wyniósł 58,7% (rys. 5). Dla porównania dla kobiet kształtował się na poziomie 43,4%. Biorąc pod uwagę sytuację w poszczególnych regionach kraju najwyższy wskaźnik zatrudnienia zarówno mężczyzn, jak i kobiet odnotowano w województwie mazowieckim (63,0% mężczyzn i 48,6% kobiet) oraz wielkopolskim (63,1% mężczyzn i 43,4% kobiet).

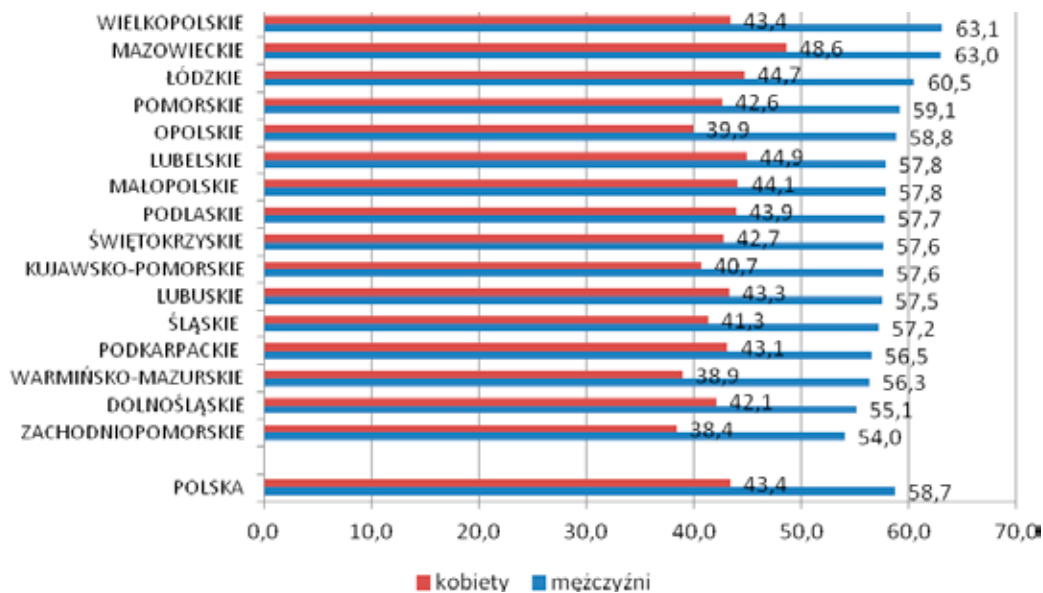
Najniższy wskaźnik zatrudnienia kobiet w 2011 r. charakteryzował województwa: zachodniopomorskie (38,4%), warmińsko-mazurskie (38,9%) oraz opolskie (39,9%). W omawianym okresie województwo łódzkie charakteryzowało się wskaźnikiem zatrudnienia kobiet i mężczyzn na poziomie nieco wyższym do krajowego (44,7% kobiet i 60,5% mężczyzn).

Kartogram 4. Wskaźnik zatrudnienia w Polsce w 2011 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Rysunek 5. Wskaźnik zatrudnienia w poszczególnych województwach w 2011 r. wg płci.

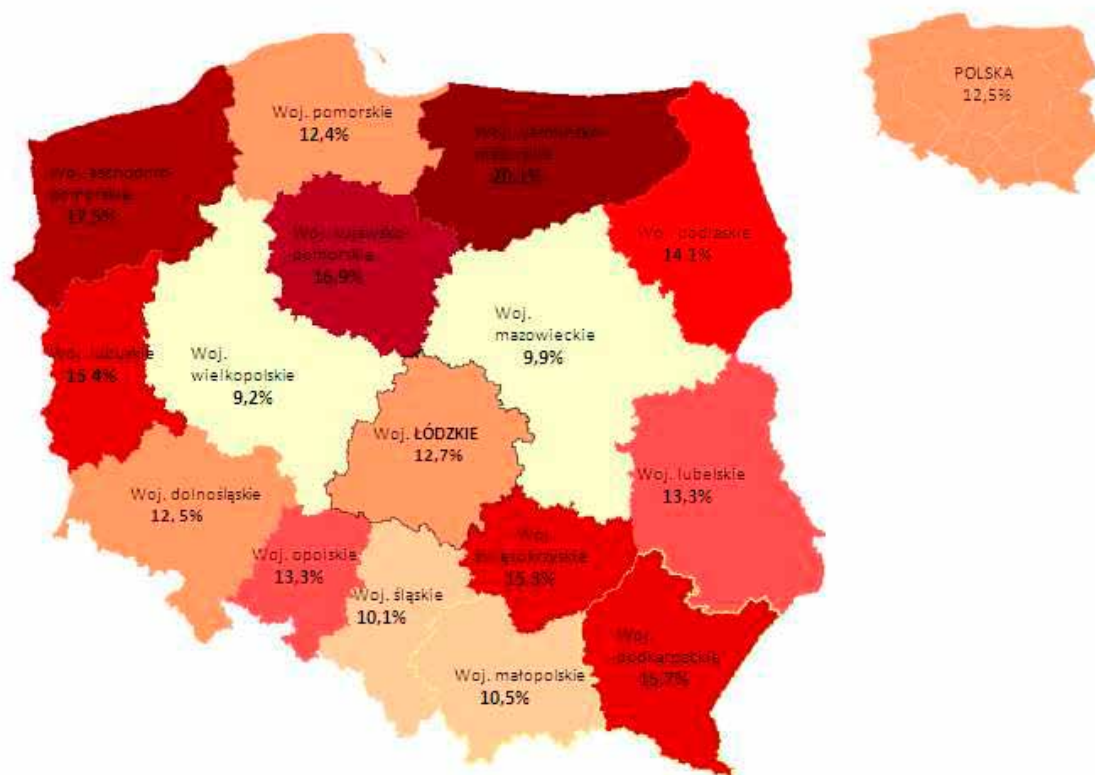

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

Najwięcej osób w województwie łódzkim zatrudnionych było w sektorze usługowym (695 tys osób, tj. 54,5% zatrudnionych). W sektorze rolnym zatrudnionych było 13% pracujących (16 tys.), zaś w przemyśle – 32,4% pracujących (413 tys.).

W czerwcu 2012 r. liczba pracujących w sektorze przedsiębiorstw wyniosła w województwie łódzkim ponad 336,4 tys., tj. blisko 5,9% pracujących w Polsce. Z tej ogólnej liczby 123,9 tys. osób (tj. 36,8% ogółu pracujących w województwie) pracowało w przedsiębiorstwach zlokalizowanych w Łodzi. Trzeba tu jednak zaznaczyć, że w porównaniu z rokiem wcześniejszym liczba pracujących w łódzkich przedsiębiorstwach zmniejszyła się o 0,9%, zaś ich udział w ogóle pracujących sektora przedsiębiorstw w województwie – o 0,1 punkt proc. (z 36,9% do przytoczonych wyżej 36,8%). W całym województwie liczba pracujących spadła w omawianym okresie także o 0,9%⁴².

Kartogram 5. Stopa bezrobocia w Polsce w 2011 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

O sytuacji społeczno-gospodarczej i jej oddziaływaniu na płaszczyznę mikrospołeczną decyduje również poziom bezrobocia. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2011 r. w kraju bez pracy pozostawało 1982676 osób, a stopa bezrobocia wyniosła 12,5% (kart. 5). Najniższą wartością tego wskaźnika w 2011 r. charakteryzowały się województwa wielkopolskie (9,2%) oraz mazowieckie (9,9%). Wskaźnik ten w województwie łódzkim kształtował się na poziomie zbliżonym do całego kraju (12,7%), natomiast najwyższą jego wartością charakteryzowały się w 2011 r. województwa: warmińsko-mazurskie (20,1%), zachodniopomorskie (17,5%) oraz kujawsko-pomorskie (16,9%).

⁴² Dane kwartalne dla województwa łódzkiego, Urząd Statystyczny w Łodzi, WWW.stat.gov.pl.

Najaktualniejsze dane o skali bezrobocia opublikowane przez WUP w Łodzi dotyczą lipca 2012 r. W tym okresie status osoby bezrobotnej posiadało blisko 141,9 tys. mieszkańców województwa. Stopa bezrobocia w łódzkim wyniosła 13,1%, a w mieście Łódź wskaźnik ten był na poziomie 11,4%⁴³.

Liczba osób bezrobotnych w porównaniu ze stanem na koniec czerwca 2012 r. zmniejszyła się o 0,9%, natomiast w stosunku do lipca 2011 r. wzrosła o 7,5%. Analizując poziom wykształcenia bezrobotnych w II kwartale 2012 r. zaobserwowano, iż najliczniejszą grupę stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (32%), podczas gdy bezrobotni legitymujący się wykształceniem wyższym stanowili 9,9%. Grupa bezrobotnych o największej mobilności zawodowej i przestrzennej (do 45 roku życia) stanowiła 19,7% ogółu bezrobotnych⁴⁴.

Liczba ofert pracy zgłoszonych w ciągu miesiąca czerwca 2011 roku wyniosła w województwie łódzkim 4247 przy czym na 1 ofertę pracy przypadało tu 45 bezrobotnych. W analogicznym okresie 2012 r. pracodawcy z regionu łódzkiego zgłosili w ciągu miesiąca ogółem 3078 ofert pracy, zaś na 1 ofertę przypadało 47 bezrobotnych⁴⁵ (wg obliczeń GUS na 1 ofertę w czerwcu 2012 r. przypadało 77 bezrobotnych).

PODSUMOWANIE

W rankingu województw w Polsce łódzkie zajmuje 3 lokatę pod względem udziału ludności aktywnej zawodowo w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej oraz 2 lokatę pod względem wskaźnika zatrudnienia. Wyższe wskaźniki ma tylko mazowieckie i Wielkopolska. Niskie noty województwo łódzkie osiągnęło w przypadku wskaźnika stopy bezrobocia oraz liczby bezrobotnych na 1 ofertę pracy. W syntezie oceny sytuacji na rynku pracy województwo łódzkie lokuje się na 4 miejscu w kraju, po małopolskim, mazowieckim oraz wielkopolskim.

⁴³ Statystyka WUP w Łodzi, <http://www.wup.lodz.pl/index.php/statystyka>.

⁴⁴ Statystyka WUP w Łodzi, <http://www.wup.lodz.pl/index.php/statystyka>.

⁴⁵ Obliczenia na podstawie danych statystycznych WUP w Łodzi o poziomie bezrobocia oraz ofert pracy z Biuletynu Statystycznego II kwartał 2012 r. Urząd Statystyczny w Łodzi.

Tabela 6. Ranking województw w odniesieniu do sytuacji na rynku pracy.

Województwa	Wskaźniki				
	współczynnik aktywności zawodowej	wskaźnik zatrudnienia	stopa bezrobocia	liczba bezrobotnych na 1 ofertę pracy*	przeciętne miejsce w Polsce
ŁÓDZKIE	3	2	7	14	4
MAZOWIECKIE	1	1	2	11	2
MAŁOPOLSKIE	7	6	4	4	3
ŚLĄSKIE	13	10	3	1	5
LUBELSKIE	5	5	8	9	6
PODKARPACKIE	6	13	13	13	13
PODLASKIE	8	4	10	15	11
ŚWIĘTOKRZYSKIE	4	9	11	12	10
LUBUSKIE	9	11	12	5	12
WIELKOPOLSKIE	2	3	1	6	1
ZACHODNIOPOMORSKIE	16	16	15	10	15
DOLNOŚLĄSKIE	12	11	6	3	9
OPOLSKIE	14	7	8	2	8
KUJAWSKO-POMORSKIE	11	13	14	8	14
POMORSKIE	10	7	5	7	7
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	15	15	16	16	16

*Według wskaźników z Biuletynu Statystycznego II kwartał 2012.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wskaźników GUS.

3.4. Potencjał gospodarczy

Na rozwój gospodarczy województwa łódzkiego bezpośrednio wpływa jego położenie w centralnej części Polski i usytuowanie na skrzyżowaniu ważnych międzynarodowych szlaków komunikacyjnych. Dogodna lokalizacja przyciągnęła inwestorów z Europy, dzięki którym w XIX i XX wieku region stał się potężnym ośrodkiem przemysłowym. Współcześnie przemysł odgrywa także ogromne znaczenie w gospodarce regionu. W 2010 r. wielkość produkcji globalnej w województwie łódzkim osiągnęła poziom 5,8% krajowego produktu globalnego⁴⁶, co lokowało region na 7 miejscu. Większą wartość tego wskaźnika odnotowano w województwach: pomorskim, małopolskim, dolnośląskim, wielkopolskim, śląskim i mazowieckim. Największą wartość produkcji globalnej w rachunku krajowym przyniosło Mazowsze – 22,5%. Należy zauważyć, że wielkość produkcji globalnej w łódzkim ma tendencje wzrostowe. W stosunku do 2005 r. odnotowano 29,5% wzrost [tab.7].

⁴⁶ Produkt globalny określa przychody i rozchody z tytułu produkcji.

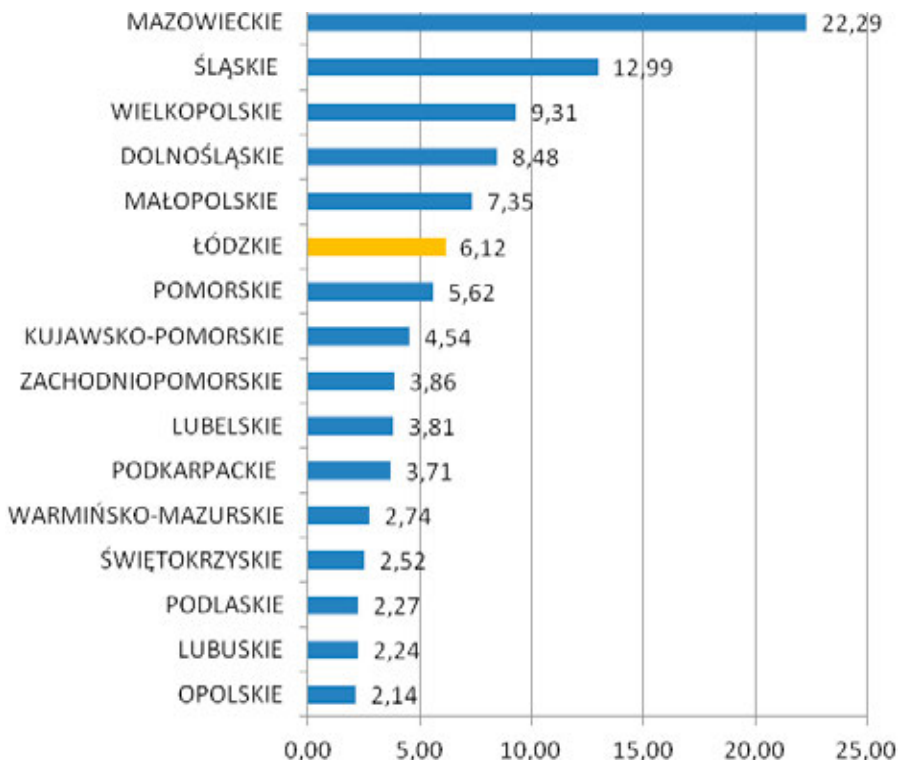
Tabela 7. Wartość produktu globalnego w rachunkach regionalnych w latach 2005-2010.

Jednostka terytorialna	produkcja globalna					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	mln zł	mln zł	mln zł	mln zł	mln zł	mln zł
POLSKA	1987506	2187160	2460061	2670082	2716666	2893856
ŁÓDZKIE	118255	128643	145780	155375	157389	167671
MAZOWIECKIE	437394	490384	544515	587478	604220	650772
MAŁOPOLSKIE	138033	153357	171619	190483	191578	203572
ŚLĄSKIE	275461	297664	335095	366813	370317	390910
LUBELSKIE	71291	75810	85280	94276	93290	99106
PODKARPACKIE	73834	79908	88458	96983	97563	102117
PODLASKIE	44249	47775	55120	59522	60735	62708
ŚWIĘTOKRZYSKIE	47907	52539	61120	68067	66493	68878
LUBUSKIE	46110	50667	56531	60397	62902	67047
WIELKOPOLSKIE	190861	207507	232491	251486	259425	273643
ZACHODNIOPOMORSKIE	74676	80108	90263	99480	98489	102935
DOLNOŚLĄSKIE	161767	184370	210741	225560	234222	257083
OPOLSKIE	44115	47407	54649	61307	61414	64925
KUJAWSKO-POMORSKIE	93422	101456	116257	124608	126221	134601
POMORSKIE	115444	130619	145646	155505	158519	171417
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	54689	58947	66496	72742	73888	76473

Źródło: opracowanie własne na podstawie wskaźników GUS.

Rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej określa produkt krajowy brutto (PKB), będący miarą wielkości gospodarki. W 2010 r. jego wartość dla województwa łódzkiego wyniosła 81869 mln zł, tj. 6,1% wysokości PKB kraju, co lokuje jego gospodarke na 6 miejscu w kraju. Największą wartość tego wskaźnika osiągnęło Mazowsze, najniższą województwo opolskie [rys.6]. Wzrost lub spadek realnego PKB stanowi miarę wzrostu gospodarczego. W łódzkim od 2007 r. obserwuje się wzrost PKB średnio o 4,5 p.p. Spadek zaobserwowano w 2009 r. w 4 województwach: lubelskim, świętokrzyskim, opolskim i kujawsko-pomorskim.

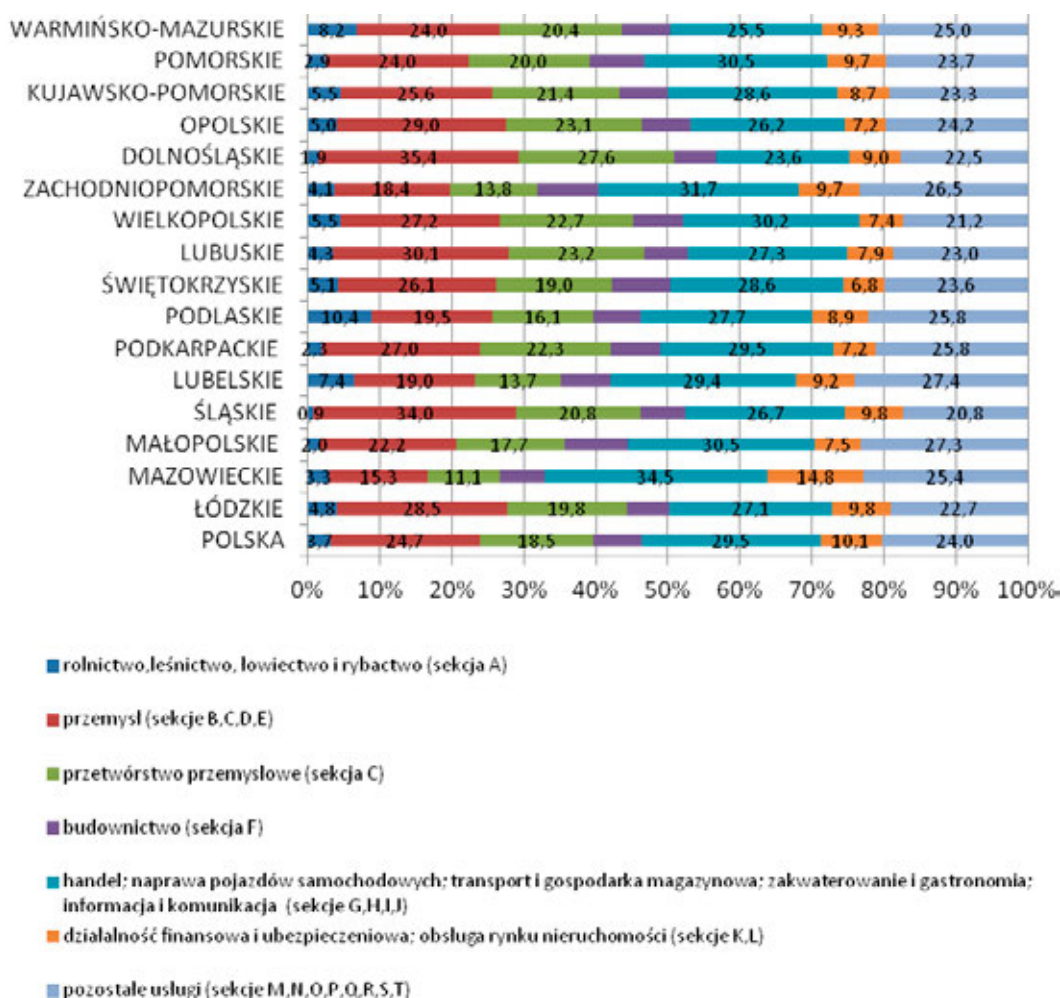
Rysunek 6. Udział Produktu Krajowego Brutto (PKB) regionów w wartości PKB kraju.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wskaźników GUS.

Średnio 20% wartości dodanej brutto (WDB) wytwarzają w województwie łódzkim podmioty zajmujące się przetwórstwem przemysłowym (sekcja C PKD 2007), a blisko 30% cała gałąź przemysłowa (podmioty działające w sekcji B – górnictwo i wydobywanie, C – przetwórstwo przemysłowe, D – wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną i E – dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją). Wyższe udziały wartości dodanej brutto z przemysłu mają 4 województwa: opolskie, lubuskie, śląskie i dolnośląskie. Drugim sektorem w łódzkim przynoszącym wysokie wartości przychodów ze sprzedaży (z pominięciem kosztów związanych z ich wytwarzaniem) są usługi w zakresie: handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja (sekcje G,H,I,J), wytwarzające ok. 27% wartości dodanej brutto.

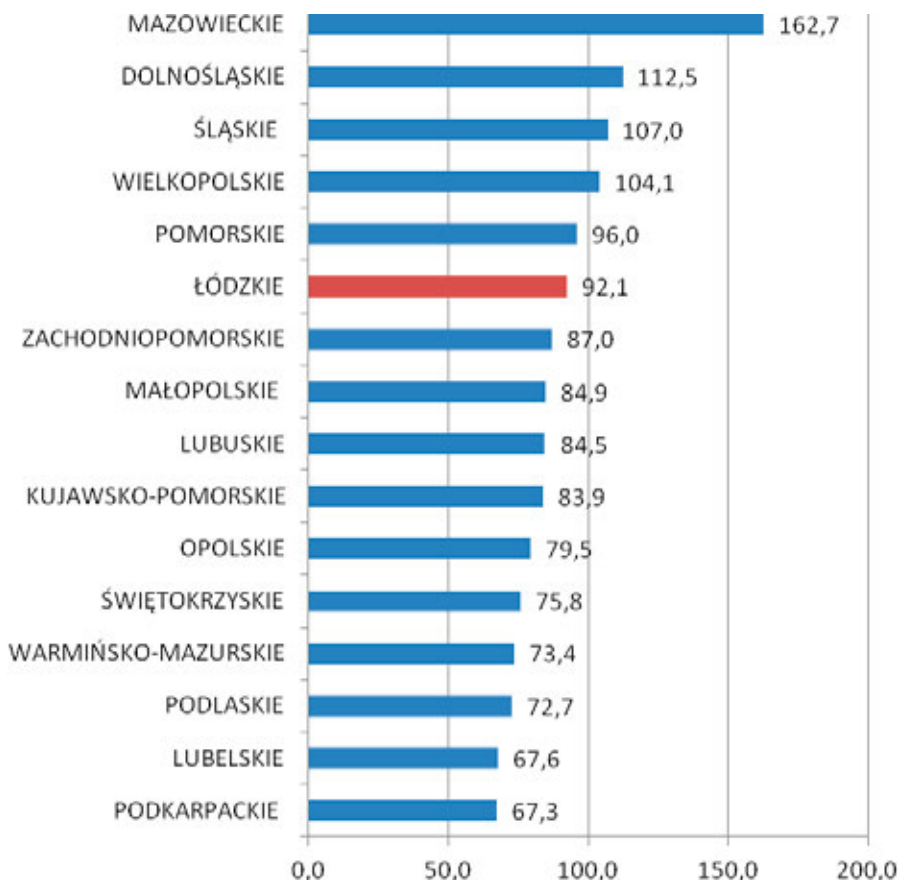
Rysunek 7. Udział sektorów w wytwarzaniu wartości dodanej brutto (WDB) regionów w 2010 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wskaźników GUS.

Miarą zamożności społeczeństwa jest PKB *per capita*, czyli PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca. W łódzkim wskaźnik ten wynosił 34 180 zł i osiągnął poziom 92,1% PKB *per capita* kraju, co wskazuje na gorszą sytuację ekonomiczną regionu. Mniej zamożne jest społeczeństwo Małopolski, Warmii i Mazur, województwa zachodniopomorskiego, kujawsko-pomorskiego, lubelskiego, opolskiego, podkarpackiego, lubuskiego, świętokrzyskiego i podlaskiego.

Rysunek 8. Udział produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca regionów w wartości PKB per capita kraju w 2010, Polska = 100.

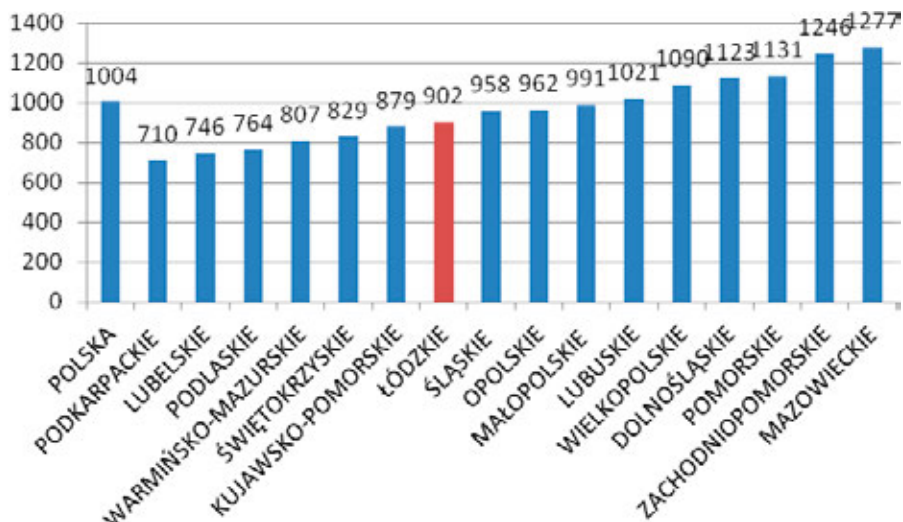

Źródło: opracowanie własne na podstawie wskaźników GUS.

O potencjale regionu, jego konkurencyjności, świadczy liczba aktywnych podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców.

Rozpatrując konkurencyjność województwa łódzkiego pod względem nasycenia podmiotów gospodarczych, można zauważyć, że plasuje się ono na 10 miejscu w skali kraju, przed województwami: kujawsko-pomorskim, świętokrzyskim, warmińsko-mazurskim, podlaskim, lubelskim i podkarpackim. W łódzkim w 2011 r. na 10 tys. mieszkańców przypadały 902 podmioty gospodarcze, podczas gdy w Polsce 1004 podmioty. Wyższe wskaźniki, ale poniżej pułapu krajowego, posiadały województwa: śląskie, opolskie i małopolskie. Większą liczbę podmiotów na 10 tys. mieszkańców miało 6 województw: lubuskie (1021 podmiotów), wielkopolskie (1090 podmiotów), dolnośląskie (1123 podmioty), pomorskie (1131 podmiotów), zachodniopomorskie (1246 podmiotów) oraz mazowieckie (1277 podmiotów). Jak wykazała ekstrapolacja trendów najgorsza sytuacja pod tym względem w łódzkim wystąpiła w roku 2009, wówczas to na 10 tys. mieszkańców przypadało 868 firm. Zaobserwowano, że wartość omawianego wskaźnika w łódzkim od 2007 r. nie przekroczyła w żadnym okresie wielkości wskaźnika krajowego. Przypuszcza się, że województwo łódzkie w najbliższych latach również nie wyrówna różnicy w stosunku do wskaźnika krajowego i nadal pod względem przedsiębiorczości będzie regionem stosunkowo słabo rozwiniętym.

Rysunek 9. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w rejestrze REGON przypadające na 10 tys. mieszkańców według województw w 2011 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Analizując strukturę podmiotów gospodarki narodowej według sektorów ekonomicznych zaobserwowano, że w końcu 2011 r. najwięcej jednostek prowadziło działalność w usługach: 170,2 tys., co stanowiło 74,5% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w województwie. Tak duży udział sektora usługowego jest cechą charakterystyczną dla całego kraju. W sektorze przemysłowym działało 23,4%, a w sektorze rolniczym 2,2% ogółu podmiotów gospodarczych z terenu województwa łódzkiego.

Przeprowadzona analiza struktury podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON według liczby pracujących, wskazuje na dominację podmiotów mikro, tj. zatrudniających do 9 pracowników, które w 2011 r. stanowiły ponad 94,2%. Podmioty małe, o liczbie zatrudnionych od 10 do 49 osób stanowiły 4,8% podmiotów, z kolei duże i makro osiągały w strukturze ok. 1% udziału.

W zbiorze podmiotów gospodarczych najliczniejszą grupę prezentowały w końcu czerwca 2012 r. podmioty zarejestrowane przez osoby fizyczne (177,0 tys.), następnie spółki handlowe (15,4 tys.) i spółdzielnie (0,9 tys.). Liczba przedsiębiorstw państwowych liczyła 4. W województwie łódzkim w 1 półroczu 2012 r. występowało 2,9 tys. spółek z kapitałem zagranicznym, tj. prawie 4% wszystkich w kraju.

Biorąc pod uwagę podział ze względu na branże zauważyć można, że w I półroczu 2012 r. najliczniejszą grupę stanowiła działalność sklasyfikowana jako handel i naprawa pojazdów samochodowych (24,2% przedsiębiorstw), a następnie przemysł (9,9%; w tym przetwórstwo przemysłowe: 9,6%). Kolejne miejsca pod względem liczby zarejestrowanych podmiotów zajmowały: działalność budowlana (9,3% przedsiębiorstw), działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (6,7%) oraz transport i gospodarka magazynowa (5,8%). Poniżej progu 5% udziału znalazły się: działalność w zakresie finansów i ubezpieczeń (blisko 3% przedsiębiorstw), administrowanie i działalność wspierająca, zakwaterowanie i gastronomia,

informacja i komunikacja (każda z tych branż pokrywała około 2% ogółu przedsiębiorstw) oraz obsługa rynku nieruchomości i kultura, rozrywka i rekreacja (obie sekcje po niecałym 1% przedsiębiorstw)⁴⁷.

Znaczącym elementem rozwoju gospodarczego są kompleksy Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, która oferuje atrakcyjne warunki inwestowania. Inwestorzy otrzymują pomoc w formie zwolnień podatkowych i mają ustawowo zagwarantowaną niezmienną raz nabytych praw do ulg. Strefa obejmuje 283 ha, zlokalizowana jest w podstrefach w Łodzi, Zgierzu, Ozorkowie i w gminie Ksawerów, a poza obszarem aglomeracji łódzkiej na gruntach Tomaszowa Mazowieckiego, Rawy Mazowieckiej, Radomska, Kutna i Łęczycy. W ŁSSE działało w 2011 r. 107 podmiotów gospodarczych w branżach AGD, BPO/IT, budowlanej, elektro-energetycznej, farmaceutyczno-medycznej, kosmetycznej, opakowań, metalowo-przemysłowej, przetwórstwa tworzyw sztucznych, transportowo-logistycznej, motoryzacyjnej, przetwórstwa spożywczego i innej. M.in. na terenie Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej znajdują się producenci znanych marek płytek ceramicznych, a wszystkie skoncentrowane na tym terenie firmy wytwarzają 70% polskiej produkcji płytek.

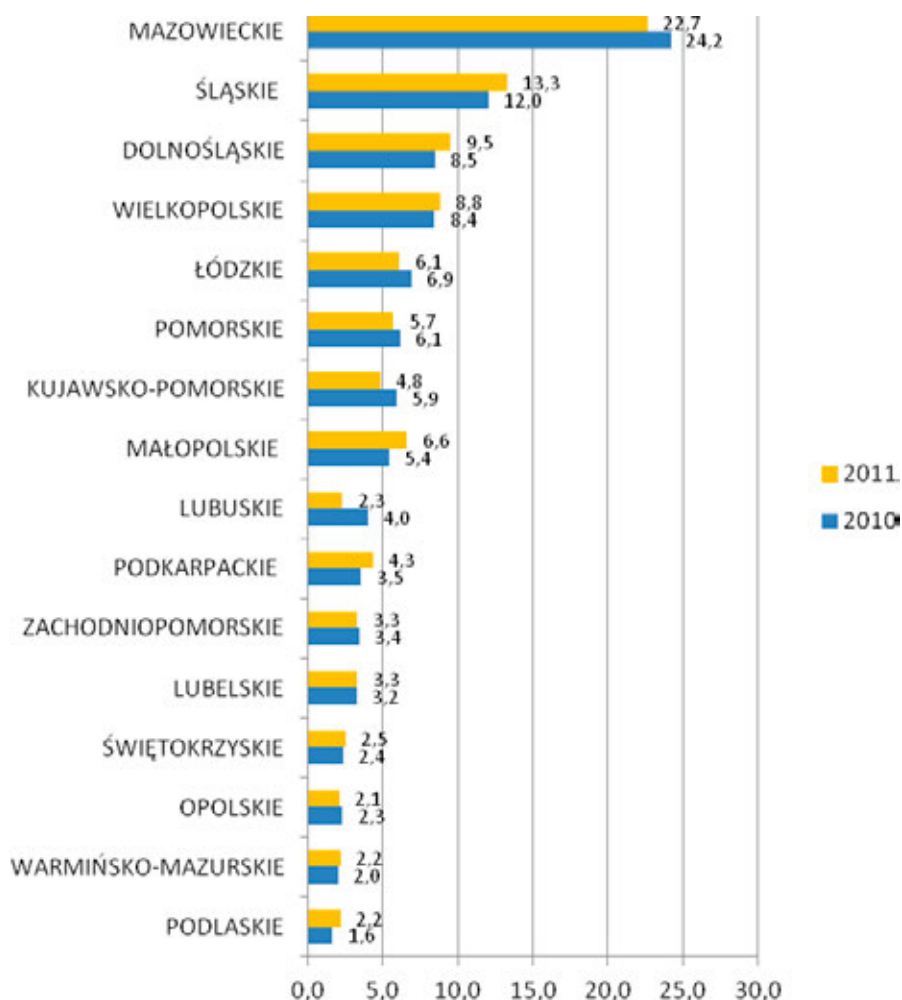
Województwo łódzkie jest regionem otwartym na krajowych i międzynarodowych inwestorów. Władze lokalne oprócz systemu wsparcia i ulg inwestycyjnych, oferują potencjalnym inwestorom atrakcyjne tereny oraz pomoc publiczną. W latach 2010 i 2011 województwo łódzkie sklasyfikowane było na 3 miejscu w prowadzonym przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową rankingu atrakcyjności inwestycyjnej⁴⁸. Atrakcyjność inwestycyjna określona została na podstawie 7 grup wskaźników częściowych, związanych z kosztami produkcji (zasoby pracy, dostępność transportowa, wysokość kosztów pracy, poziom rozwoju infrastruktury gospodarczej) i czynnikami pośrednimi oddziałyującymi na wizerunek regionu (stopień ochrony środowiska przyrodniczego, poziom bezpieczeństwa powszechnego, poziom rozwoju gospodarki).

O potencjale gospodarczym, ale i kondycji podmiotów gospodarczych działających na danym terenie, świadczą nakłady inwestycyjne. Intensywność inwestowania przedsiębiorstw zależy bowiem w dużej mierze od wielkości dochodów osiąganych przez przedsiębiorstwa, ponieważ przeważająca większość inwestycji finansowana jest ze środków własnych. Wielkość tych nakładów w województwie łódzkim w 2011 r. wyniosła 7 987 mln zł i było to 6,1% ogółu nakładów inwestycyjnych w Polsce. W stosunku do 2010 r. wartość środków przeznaczonych na inwestycje w łódzkim była niższa. W 2011 r. pod względem poziomu wydatków na inwestycje łódzkie plasowało się na 6 miejscu w kraju, po województwie małopolskim (które wcześniej zajmowało 8 lokatę) i przed pomorskim [rys. 10]. W Polsce blisko 56% nakładów inwestycyjnych ponosi przemysł i budownictwo, w łódzkim udział tych branż w strukturze ogółu wydatków inwestycyjnych wynosi średnio 70%. W granicach 16-20% nakładów inwestycyjnych w regionie ponoszą łącznie podmioty zajmujące się handlem, naprawą, transportem i gospodarką magazynową, zakwaterowaniem i gastronomią oraz informacją i komunikacją. Najmniej inwestycji dokonywanych jest w rolnictwie.

⁴⁷ Biuletyn Statystyczny II kwartał 2012 r.

⁴⁸ *Atrakcyjność inwestycyjna województw i regionów Polski 2011*, pod red. Marcina Nowickiego, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, s.20. Źródło internetowe: <http://ibnrg.pl/index.php/pl/wydarzenia/2012>.

Rysunek 10. Udział nakładów inwestycyjnych podmiotów gospodarczych w kraju w latach 2010-2011 wg województw.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W Polsce więcej inwestycji dokonuje sektor prywatny, natomiast w łódzkim ponad połowę inwestycji dokonuje sektor publiczny, w tym prawie 35% nakładów inwestycyjnych pochodzi z jednostek budżetowych⁴⁹.

Istotne znaczenie dla budowy konkurencyjności gospodarczej regionu odgrywa Łódzki Regionalny Park Naukowo-Technologiczny sp. z o.o., który przyjął rolę pośrednika w transferze nowoczesnych technologii ze sfery nauki do sfery biznesu. Technopark wspiera lokalnych przedsiębiorców oferując: pomoc młodym firmom w inkubatorze technologicznym, dostęp do najnowocześniejszych w Polsce laboratoriów bio- i nanotechnologicznych, promocję i pomoc w znalezieniu źródeł finansowania nowoczesnych rozwiązań dla firm z województwa łódzkiego oraz preferencyjne warunki dzierżawy terenu⁵⁰. Łódzki Technopark zawiązał współpracę z zagranicznymi instytucjami o podobnej działalności w celu implikacji

⁴⁹Dane statystyczne BDL GUS

⁵⁰ http://www.technopark.lodz.pl/pl/o_nas/nasi_partnerzy/nasi_partnerzy_zagraniczni

najnowszych rozwiązań technologicznych, jego parterami krajowymi są m.in. klastry zaawansowanej technologii przemysłu włókienniczo-odzieżowego, technologii energetycznej i medialne oraz uczelnie wyższe.

PODSUMOWANIE

Ocena potencjału gospodarczego określona za pomocą 4 wskaźników ulokowała łódzkie na 8 miejscu w kraju, co oznacza że połowa województw w Polsce jest atrakcyjniejsza gospodarczo od analizowanego obszaru (tab.8). Województwo łódzkie pod względem poziomu PKB *per capita* osiągnęło 6 lokatę w kraju, taką samą notę zajęło województwo łódzkie pod względem poziomu nakładów inwestycyjnych, a pod względem wartości produktu globalnego – 7 lokatę. Na 16 województw łódzkie osiągnęło 10 miejsce pod względem aktywności gospodarczej. Najwyższy potencjał gospodarczy ma Mazowsze, stanowiące największe zagrożenie dla utraty kapitału ludzkiego i gospodarczego, a tym samym poziomu PKB *per capita* województwa łódzkiego – decydującym o dobrobycie społeczeństwa.

Tabela 8. Ranking województw odnoszący się do sytuacji gospodarczej.

Województwa	Wskaźniki				Przeciętne miejsce w Polsce
	PKB per capita	produkt globalny	podmioty gospodarcze zarejestrowane na 10 tys. mieszkańców	poziom nakładów inwestycyjnych	
ŁÓDZKIE	6	7	10	6	8
MAZOWIECKIE	1	1	1	1	1
MAŁOPOLSKIE	8	5	7	5	6
ŚLĄSKIE	3	2	9	2	3
LUBELSKIE	15	11	15	11	14
PODKARPACKIE	16	10	16	9	13
PODLASKIE	14	16	14	15	16
ŚWIĘTOKRZYSKIE	12	13	12	12	11
LUBUSKIE	9	14	6	13	10
WIELKOPOLSKIE	4	3	5	4	4
ZACHODNIOPOMORSKIE	7	9	2	10	7
DOLNOŚLĄSKIE	2	4	4	3	2
OPOLSKIE	11	15	8	16	12
KUJAWSKO-POMORSKIE	10	8	11	8	9
POMORSKIE	5	6	3	7	5
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	13	12	13	14	15

Źródło: opracowanie własne na podstawie wskaźników GUS.

3.5. Ruchy migracyjne mieszkańców województwa łódzkiego w świetle dostępnych statystyk i wyników wcześniejszych badań

Na potrzeby niniejszej analizy wykorzystano dane statystyki publicznej, które opierają się na ewidencji prowadzonej przez gminy oraz na badaniach wykorzystujących źródła pierwotne, tj.: Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności, Europejskie Badanie Dochodów i Warunków Życia Ludności, spisy ludności. Należy podkreślić, że prezentowane dane dostarczają jedynie fragmentarycznej wiedzy o ruchach migracyjnych wewnątrz kraju: nie obejmują informacji o migracjach na pobyt czasowy i mobilności przestrzennej „za pracą” w obrębie województwa.

Próbie ustalenia rozmiarów migracji w województwie łódzkim w latach 2000-2007 podjęto w publikacji *Przemiany demograficzne w województwie łódzkim 2000-2007* wydanej przez Urząd Statystyczny w Łodzi⁵¹. Ustalono wówczas, że wielkość napływu ludności sięgnęła 195,3 tys. osób, a odpływu 209,1 tys. osób, co dało ujemne saldo migracji. Podkreślono jednak, że większość ruchów migracyjnych miała miejsce w obrębie samego województwa, przy czym mieszkańcy na ogół zmieniali miejsce stałego pobytu z miasta na wieś. Oszacowano, że w latach 2000-2007 ludność województwa zmniejszyła się z powodu migracji o 0,5%. Skalę tego ubytku porównano z innymi województwami i wskazano, że „wśród 13 województw cechujących się ubytkiem migracyjnym tylko w pomorskim jego natężenie było mniejsze niż w łódzkim”⁵². Świadczy to o niewystępowaniu zjawiska „ucieczki” z województwa, wskazującego na masowe opuszczanie jego terytorium. Analizując ruchy migracyjne w powiatach największy ubytek mieszkańców odnotowano w powiecie kutnowskim (-2370 osób), a następnie w powiatach łęczyckim i łowickim (kolejno: -1385 i - 1202 osoby). Ujemne saldo miały też powiaty: bełchatowski, łaski, opoczyński, pajęczański, poddębicki i radomszczański. Z kolei dodatnie saldo migracji odnotowano w powiatach brzezińskim, pabianickim, piotrkowskim i łódzkim wschodnim – w tym ostatnim powiecie zaobserwowano przy tym największy przyrost ludności na skutek przemieszczeń o charakterze migracyjnym. Należy zaznaczyć, że wskazywane wartości liczbowe odnoszą się do pomiaru 7-letniego.

Dalsza prezentacja procesów migracyjnych opiera się na analizie danych statystycznych umieszczonych w Banku Danych Lokalnych na stronach GUS i obejmuje najaktualniejsze dane dla województw i powiatów.

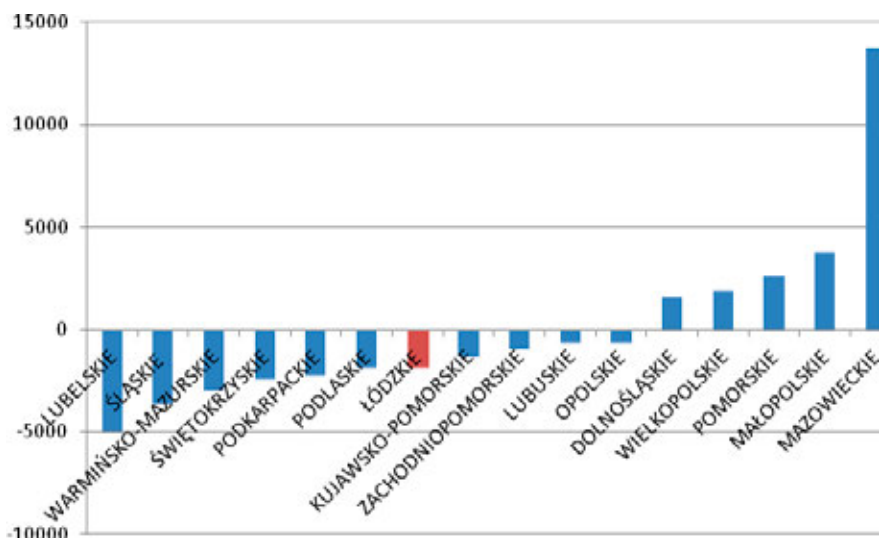
W 2011 r. województwo łódzkie, podobnie jak większość regionów Polski, zanotowało ujemne saldo migracji. Natężenie ruchu migracyjnego, ujmującego stan wymeldowań i zameldowań w poszczególnych województwach, przedstawia rysunek 11. Wskazuje on, że najwięcej osób opuszczało województwa: lubelskie (-4960), śląskie (-3652), warmińsko-mazurskie (-2952), świętokrzyskie (-2408) oraz podkarpackie (-2212). Największe dodatnie saldo migracji w omawianym okresie miało województwo mazowieckie, gdzie różnica między napływem, a odpływem ludności wyniosła +13700 osób. W dalszej kolejności uplasowały się

⁵¹ Urząd Statystyczny w Łodzi, *Przemiany demograficzne w województwie łódzkim 2000-2007*, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/lodz/ASSETS_PRZEMIANY_DEMOGRAFICZNE_W_LATACH_2000-2007.pdf

⁵² Ibidem, s. 50.

województwa małopolskie (3783 osoby), pomorskie (2618 osób), wielkopolskie (1887 osób) oraz dolnośląskie (1559 osób)⁵³.

Rysunek 11. Saldo migracji ludności w Polsce wg województw w 2011 r.

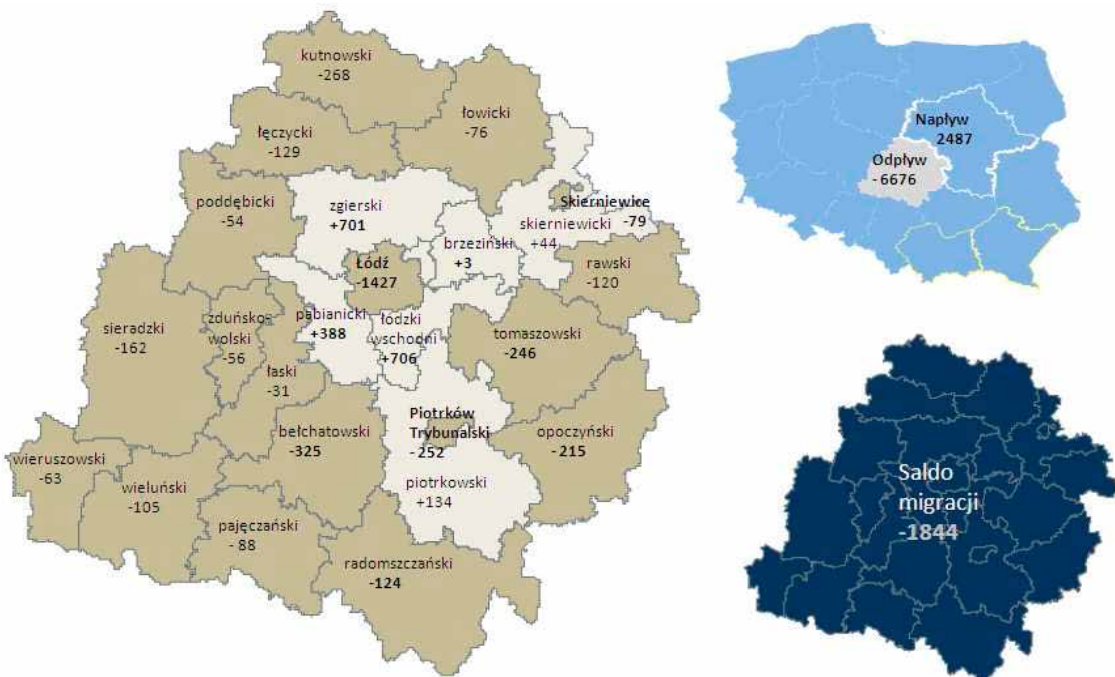
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Zdecydowanie najwięcej osób z województwa łódzkiego migrowało do województwa mazowieckiego (liczba migrantów kształtowała się na poziomie 2,5 tys. osób rocznie). Ponadto relatywnie popularnymi kierunkami migracji były województwa: wielkopolskie (w 2011 r. migrowały w tym kierunku 793 osoby), dolnośląskie (738 osób), śląskie (689 osób) i małopolskie (369 osób). Najmniej popularnym kierunkiem migracji były województwa podlaskie i podkarpackie, migrowały tam średnio 72 osoby.

Saldo migracji wewnętrznych w województwie łódzkim wyniosło w analizowanym okresie (-1844 osoby), zaś zagranicznych (-47 osób). Największy ubytek ludności w łódzkim odnotowano w mieście na prawach powiatu Łodzi (-1467), z kolei największy przyrost ludności wystąpił w powiecie łódzkim wschodnim (+716) (kart. 6).

⁵³ Dane te obejmują ruchy migracyjne ludności wg faktycznego miejsca zamieszkania w danych gminach.

Kartogram 6. Saldo migracji w powiatach województwa łódzkiego w 2011 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W 2011 r. zmieniło miejsce stałego zamieszkania w ramach województwa łódzkiego 17861 osób, a więc 54,5% całego obrotu migracyjnego⁵⁴. Głównym kierunkiem migracji wewnątrzwojewódzkiej była wieś.

PODSUMOWANIE

Z danych zebranych przez GUS wynika, że więcej osób opuszcza województwo łódzkie, niż do niego napływa. Pod tym względem region plasuje się na 7 miejscu w kraju, pomiędzy województwem podlaskim, a kujawsko-pomorskim. Najczęściej wybieranymi kierunkami migracji są województwa mazowieckie, wielkopolskie, dolnośląskie, śląskie i małopolskie.

Wnioski

Sytuacja demograficzna plasuje województwo łódzkie na ostatnim miejscu w kraju. Na tą ocenę składa się zarówno ujemny przyrost naturalny, stan zdrowia mieszkańców, jak i długość życia w regionie.

Pod względem warunków i poziomu życia łódzkie lokuje się na 4 miejscu w kraju, po podlaskim, mazowieckim i śląskim. Również 4 lokatę w kraju region łódzki osiągnął w ocenie rynku pracy. Tak wysoką notę województwo zawdzięcza wysokiemu współczynnikowi aktywności ekonomicznej oraz wskaźnikowi zatrudnienia. Sytuacja gospodarcza, określona za pomocą wskaźników PKB per capita, produktu globalnego, poziomu przedsiębiorczości i nakładów inwestycyjnych, województwo łódzkie plasuje na 8 miejscu w Polsce. Pod względem zamożności łódzkie występuje na 6 miejscu. Łączna ocena atrakcyjności województwa lokuje go na 8 miejscu w kraju, a z tego wynika, że w kraju występuje 7 województw, w których żyje i mieszka się znacznie lepiej.

Na podstawie oceny sytuacji społeczno-gospodarczej opracowano czynniki odpychające i przyciągające do regionu. Dostęp do opieki medycznej, zasobów mieszkaniowych oraz zróżnicowana oferta szkolnictwa wyższego, stanowią niewątpliwe atuty regionu, które mogą być wykorzystane do przyciągania osób aktywnych zawodowo. Czynnikiem odpychającym mogą być niskie dochody, brak dostatecznej ilości żłobków i przedszkoli oraz stosunkowo wysokie bezrobocie.

⁵⁴ **Obrót migracyjny** lub **migracja brutto** to suma napływu i odpływu migracyjnego na danym obszarze w danym okresie.

ROZDZIAŁ 4. RUCHY MIGRACYJNE MIESZKAŃCÓW WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO W ŚWIETLE PRZEPROWADZONYCH BADAŃ WŁASNYCH

4.1. Skala zjawiska migracji zarobkowej (dojeżdżający i wyjeżdżający) w perspektywie czasowej ostatnich 5 lat

Określenie rozmiarów zjawiska migracji jest procesem bardzo trudnym i szacunki, mimo ogromnych starań, mogą być mało precyzyjne. W celu jak najbardziej dokładnego zobrazowania skali migracji, dysponując z góry określoną metodologią działania, wykorzystano kilka sposobów do obliczeń.

4.1.1 Subiektywne odczucia skali migracji lokalnej społeczności

Pytanie w kwestionariuszu wywiadu odnośnie wskazań liczby osób z otoczenia respondenta, które migrują, miało na celu poznanie skali migracji wg subiektywnych odczuć respondentów. Subiektywna ocena ma wpływ na podejmowanie decyzji o migracji (uruchamia efekt kuli śnieżnej), dlatego stanowi cenne źródło informacji.

Na podstawie szacunków uczestników badań w ostatnich 5 latach migrowało za pracę ok. 12.599 osób. Szacunek opierał się na sumie respondentów i ich deklaracji odnośnie dostrzegalnej skali migracji w ich otoczeniu. Według wyliczeń dokonanych na podstawie obserwacji ankietowanych w latach 2007-2012 dojeżdżało do pracy 10749 osób ($852+9897=10749$ ⁵⁵), a wyjeżdżało ($151+1699$ ⁵⁶) 1850 osób⁵⁷.

W 2012 roku migrowało za pracę 916 respondentów i 11596 osób z ich otoczenia, tj. 0,78% ludności w wieku produkcyjnym zameldowanej w województwie łódzkim. W latach 2007-2012, ale nie w chwili prowadzenia badań, dojeżdżało/wyjeżdżało do pracy 82 respondentów i 433 osoby z otoczenia respondentów. Oznacza to, że z migracji zarobkowej powróciło ok. 518 osób, w tym 8,2% uczestników badania.

Nasilenie okresu migracji zarobkowej nastąpiło w 2010 r., w tym czasie rozpoczęło pracę poza miejscem zamieszkania 85 (8,5%) uczestników badania (wartość modalna), jednakże pierwszy akt odpływu miał miejsce na początku lat 70-tych, a wzrost odpływu obserwuje się od 2000 r.

Powyższe obliczenia nie stanowią wiarygodnej podstawy do określenia rozmiarów migracji i jako takie nie powinny być traktowane. Dane te prezentują jedynie zsumowane wyobrażenia uczestników badania na temat rozmiaru migracji.

⁵⁵ Obliczenie dokonano wg algorytmu: $d+d2$, gdzie d oznacza liczbę dojeżdżających respondentów, a $d2$ - podaną przez respondentów liczbę dojeżdżających osób z ich otoczenia.

⁵⁶ Obliczenie dokonano wg algorytmu: $w+w2$, gdzie w oznacza liczbę wyjeżdżających respondentów, a $w2$ - podaną przez respondentów liczbę wyjeżdżających osób z ich otoczenia.

⁵⁷ Należy zauważyć, że 3 osoby w latach 2007-2012 zarówno dojeżdżało, jak i wyjeżdżało do pracy, dlatego suma dojeżdżających i wyjeżdżających równa się 1003 osoby na 1000 uczestników badania.

4.1.2. Podstawowy model obliczeń

Należy wziąć pod uwagę, że podstawowy model obliczeń opierał się na przeświadczeniu, że badaną populacją nie są migranci, lecz gospodarstwa domowe, w których występuje zjawisko migracji. Przesłanki, które pozwoliły dokonać takich obliczeń, to wielkość próby $n=1000$, która pozwala wnioskować o całej populacji na podstawie badanych przypadków oraz zasada, że z 1 gospodarstwa domowego badana jest 1 osoba migrująca ($n=p$; liczba migrantów odpowiada liczbie gospodarstw domowych, w której występuje zjawisko migracji).

Należy się jednak liczyć z tym, że obliczenia są obarczone dużym ryzykiem błędu, gdyż nie dokonano pomiaru liczby członków badanych gospodarstw domowych, a jedynie liczbę migrujących domowników.

Obliczenia dokonano w oparciu o następujący algorytm:

$\text{Skala migracji} = \frac{n (P_{gd} * D_{(ni)} / \bar{x}_{sr(P_i)})}{1000}$
Gdzie: n - liczba migrantów zarobkowych biorących udział w badaniu (badano z 1 gospodarstwa domowego 1 migranta); P_{gd} – liczba gospodarstw domowych ogółem (980800 w województwie łódzkim ⁵⁸); P_i – liczba gospodarstw domowych w których nie ma osób migrujących; $D_{(ni)}$ – najczęstsza liczba migrantów w badanym gospodarstwie domowym; $\bar{x}_{sr(P_i)}$ – średnia liczba gospodarstw domowych w których nie ma osób migrujących.

Źródło: autorski model obliczeń

Źródłem pozyskiwania danych były obserwacje ankierów odnotowywane w kwestionariuszu rekrutacyjnym części A, dane pierwotne pozyskiwane z wywiadów oraz dane zastane ze statystyki publicznej. Zgodnie z założeniem przebadano 1000 gospodarstw domowych zamieszkałych przez migrantów wewnętrznych. W grupie badanych 916 osób aktualnie prowadziło wędrowkę za pracą, a pozostali migrowali zarobkowo w ostatnich 5 latach, ale nie w czasie prowadzenia badań.

Na podstawie analizy danych ustalono, że w 637 gospodarstwach domowych migrowała tylko 1 osoba, w 212 mieszkaniach - 2 osoby, w 30 mieszkaniach - 3 osoby, w 12 mieszkaniach - 4 osoby, w 2 mieszkaniach mieszkało 5 migrantów i w 1 gospodarstwie domowym było aż 11 domowników mobilnych zarobkowo. Wartością występującą najczęściej (modalna, dominanta) była 1 osoba w gospodarstwie. W gospodarstwie domowym najczęściej migrowała więc 1 osoba. Na podstawie liczebnych wskazań gospodarstw domowych, w których nie występuje zjawisko migracji zarobkowych obliczono, że średnio w co 5 gospodarstwie domowym jest osoba migrująca zarobkowo.

[Rozmiar migracji w latach 2007-2012.](#) Z obliczeń wynika, że zjawisko migracji w ciągu 5 ostatnich lat mogło obejmować **196.160** gospodarstw domowych w łódzkim (przy $n=1000$; działanie $980800/5$).

⁵⁸ Na podstawie NSP w 2011 r. szacuje się, że w województwie łódzkim było 980,8 tys. mieszkań, w badaniu potraktowano że 1 mieszkanie to 1 gospodarstwo domowe. *Źródło: GUS.*

Aktualnie migrujący. W badaniu wzięły udział zarówno osoby, które aktualnie migrowały oraz te, które migrowały zarobkowo w latach 2007-2012, ale w chwili prowadzenia badań nie migrowały. Analizując aktualnie migrujących obliczono, że w chwili prowadzenia badań (listopad 2012 r.) migrowało 916 respondentów, czyli 91,6% próby i przyjmując, że jest to 91,6% gospodarstw domowych, jednocześnie wykluczając co 5 gospodarstwo w którym nie ma migrantów, szacuje się, że w listopadzie 2012 r. migrowało zarobkowo ok. 179.683 (91,6% z 196.160; **n=916**) mieszkańców województwa łódzkiego, tj. 7,7% ludności, a 16,4% ogółu aktywnych zawodowo w regionie.

Rozmiar migracji wahadłowej i cyklicznej w latach 2007-2012. W oparciu o udział osób dojeżdżających do pracy w latach 2007-2012 w próbie badanych, wynoszący 85,3%, szacuje się, że poziom **migracji wahadłowej** mógł w tym okresie wynieść 167.325 (85,3% z 196.160) osób. W tym czasie wyjeżdżało do miejsca pracy 14,7% respondentów, co wskazuje, że skala migracji cyklicznej wynosiła 28.836 (14,7% z 196.160; **n=147**) osób.

Rozmiar migracji międzywojewódzkiej. Biorąc pod uwagę udział respondentów migrujących poza województwo (24,8%) i przyjęte założenia metodyki obliczeń skali, szacuje się, że poza województwem w latach 2007-2012 pracowało łącznie 48.648 osób (24,8% z 196.160; **n=248**), a jesienią 2012 r. - 41.389 osób (21,1% z 196.160; **n=211**). Udział osób dojeżdżających do pracy poza województwo w całym okresie analizy wyniósł 12,1% z próby (121 osób), a wyjeżdżających 12,5% z próby (125 osób), wobec tego szacuje się, że skala międzywojewódzkiej migracji cyklicznej w latach 2007-2012 obejmowała 24.520 (12,5% z 196.160; **n=125**) osób. Jesienią 2012 r. zjawisko migracji cyklicznej (wyjeżdżający) obejmowało już tylko 101 osób z próby (10,1% próby), czyli wg modelu obliczeń ok.19.813 (10,1% z 196.160; **n=101**) osób zameldowanych w województwie łódzkim.

WNIOSEK:

*W latach 2007 – 2012 mogło migrować zarobkowo **196.160** mieszkańców województwa, w tym dojeżdżało 167.325 osób, a 28.836 wyjeżdżało.*

Według szacunków jesienią 2012 r. poza województwo z regionalnego rynku pracy odpłynęło około 41.389 osób, w tym ok. 19.813 ludności mogło pomniejszać wpływy budżetowe samorządów województwa łódzkiego, gdyż ich migracja związana była ze zmianą miejsca zamieszkania.

Jesienią 2012 r. mogło migrować zarobkowo ok. 179.683 mieszkańców województwa łódzkiego, tj. 7,7% ludności, o 8,4% mniej niż w okresie 5 lat od 2007 r. Powrót migrantów wskazuje na zmiany na rynkach pracy, a bezpośrednio oddziałuje na rynek pracy w łódzkim, gdyż powracający zmieniają wielkość podaży pracy.

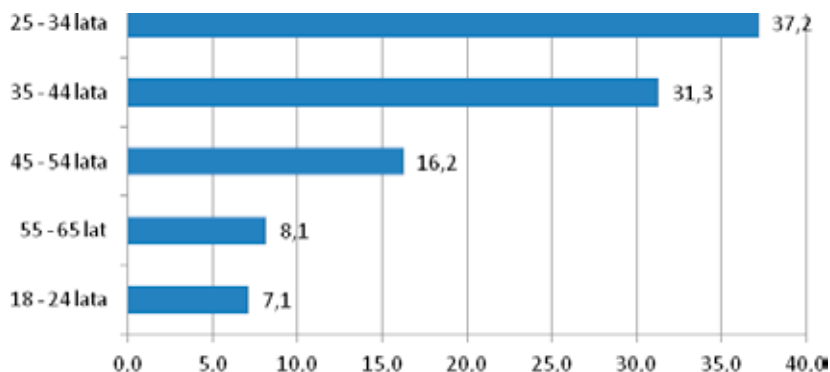
4.2. Profil migranta

Na podstawie przeprowadzonego badania na próbie 1000 osób dojeżdżających do pracy i wyjeżdżających poza miejsce zameldowania w celu jej podjęcia, został określony profil migranta, uwzględniający wskazania ankietowanych na temat statusu na rynku pracy, płci, wieku, miejsca zamieszkania, wykształcenia, kwalifikacji i umiejętności, stażu pracy, wykonywanego zawodu, branży, w jakiej podejmują oni zatrudnienie oraz sytuacji rodzinnej i materialnej.

Wśród osób migrujących zarobkowo na przestrzeni ostatnich 5 lat przeważał udział kobiet w stosunku do mężczyzn (odpowiednio 54,1% do 45,9%). Migranci to najczęściej osoby w wieku 25-34 lata – ponad 37% oraz 35-44 lata – 31,3%. Na migrację zarobkową decydowały się więc najczęściej osoby w wieku najwyższej aktywności zawodowej (rys. 12).

W próbie dość licznie reprezentowane były również osoby w wieku 45-54 lata, które stanowiły 16,2% ankietowanych. Najmłodsza grupa respondentów tj. 18-24 lata stanowiła 7,1%, natomiast najstarsza – 55-65 lat - 8,1% ankietowanych.

Rysunek 12. Wiek respondentów.

Źródło: badania własne.

Wśród migrantów najliczniejszą grupą były osoby legitymujące się wykształceniem wyższym magisterskim (38,4%), z czego aż 72% stanowiły osoby, które ukończyły studia na kierunkach społecznych, a 15,4% na kierunkach technicznych⁵⁹.

Wykształcenie średnie zadeklarowało ponad 22% badanych, przy czym w tej grupie najwięcej osób wskazało na kierunki mechaniczne oraz ekonomię. Rzadziej migrowały osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (18,4% migrantów), wyższym licencjackim (8,7), posiadające stopień naukowy – co najmniej doktora (7,6%), legitymujące się wykształceniem średnim ogólnokształcącym (6,9%), policealnym, podstawowym oraz gimnazjalnym (tab. 9).

Pytanie dotyczące poziomu i kierunku wykształcenia było pytaniem wielokrotnego wyboru. Respondent mógł zaznaczyć całą drogę edukacyjną. Jednakże zazwyczaj pomijano najniższe poziomy kształcenia, pod warunkiem, że nie kończono na nich edukacji. Dotyczy to głównie poziomu podstawowego i gimnazjalnego – takie wykształcenie wskazywały wyłącznie osoby, które nie zdobyły wyższego poziomu wykształcenia. Respondenci chętnie jednak podkreślali posiadane kompetencje w wielu zawodach. Z analizy danych wynika, że 8,5% badanej grupy zadeklarowało wzrost kompetencji, dlatego suma poszczególnych poziomów wykształcenia równa się 108,5 a nie 100%.

⁵⁹Klasyfikacja kierunków kształcenia na podstawie uchwały Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dnia 24 października 2005 roku w sprawie określenia dziedzin nauki i dziedzin sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych.

Tabela 9. Kierunki i poziom wykształcenia respondentów.

WYKSZTAŁCENIE	%
Stopień/tytuł naukowy	7,6
Wyższe magisterskie, w kierunku:	38,4
Nauki społeczne	27,7
Nauki techniczne	5,9
Nauki matematyczne, fizyczne i chemiczne	1,5
Nauki medyczne	1,4
Nauki biologiczne	1,1
Nauki o Ziemi i górnictwo	0,4
Nauki rolnicze, leśne i weterynaryjne	0,4
Wyższe licencjackie w kierunku:	8,7
Nauki społeczne	6,7
Nauki techniczne	0,7
Nauki matematyczne, fizyczne i chemiczne	0,1
Nauki medyczne	0,4
Nauki biologiczne	0,5
Nauki rolnicze, leśne i weterynaryjne	0,2
Policealne	4,3
Średnie ogólnokształcące	6,9
Średnie zawodowe	22,1
mechaniczne	5,0
ekonomia	2,9
rolnictwo	1,5
technik włókiennictwa	1,1
budownictwo	1,0
informatyka, ogrodnictwo, technik odzieżowy, technik żywienia	0,7
gastronomia	0,6
elektromechanik, pielęgniarstwo	0,5
administracja, chemia, farmacja	0,4
elektronik, elektryk, energetyka	0,3
agrobiznes, dziewiarstwo, elektromonter, handlowiec, kosmetyczka, logistyka, odzieżowe, rachunkowość	0,2
architektura krajobrazu, bibliotekarz, drukarz, elektrotechnik, fryzjer, kierowca-mechanik, kelner, krawiectwo, masarz-wędliniarz, monter urządzeń elektron., pożarnictwo, ślusarz, mechanik, sprzedawca, strażak, technik automatyk, technik logistyki, technik technologii drewna, technolog mleczarstwa, technolog przetwórstwa, turystyka	0,1
Zasadnicze zawodowe w zawodzie:	18,4
mechanik samochodowy	2,1
sprzedawca	1,2
handlowiec, krawiec, ślusarz-spawacz	1,0
mechanik, tokarz	0,8
stolarz	0,7
budowlaniec, mechanik maszyn rolniczych, krojczy odzieży	0,6
elektryk, fryzjer,	0,5
cukiernik, szwaczka	0,4

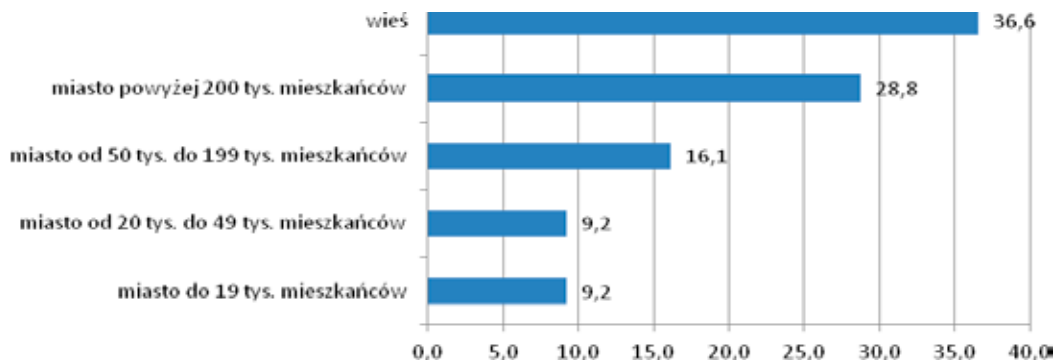
WYKSZTAŁCENIE	%
ekonomista, elektromechanik, kucharz małej gastronomii, hydraulik, kierowca-mechanik, kucharz, ogrodnik, włókiennik - tkacz	0,3
ceramik, malarz budowlany, masarz, mechanik maszyn włókienniczych, piekarz, rzeźnik-wędliniarz, rolnicze	0,2
drukarz, dziennikarz, dziewiarz, elektromonter, elektronik, energetyk, energomechanik, kelner, mechanik maszyn, mechanik maszyn i urządzeń, mechatronik, monter, monter instalacji sanitarnych, monter konstrukcji stalowych, monter nawierzchni kolejowych, murarz, operator sprzętu budowlanego, przędzacz, tapicer, teleradiomechanik, zegarmistrz	0,1
Gimnazjalne	0,4
Podstawowe	1,7
OGÓŁEM (liczba respondentów, którzy odpowiedzieli na pytanie)	100,0

*kategorie, które uzyskały ten sam wskaźnik liczbowy zostały pogrupowane w jednym wierszu

Źródło: badania własne.

Najczęściej migrowały osoby zameldowane na wsi (36,6%) oraz w mieście powyżej 200 tys. mieszkańców (28,8%, rys. 13). Ponad 16% ankietowanych migrantów stanowiły osoby zameldowane w mieście liczącym od 50 tys. do 199 tys. osób. W mniejszym stopniu do pracy poza miejsce zameldowania wyjeżdżały osoby z małych miast tj. do 19 tys. mieszkańców oraz od 20 tys. do 49 tys. mieszkańców – odpowiednio po 9,2%.

Rysunek 13. Miejsce zameldowania migrantów.

Źródło: badania własne.

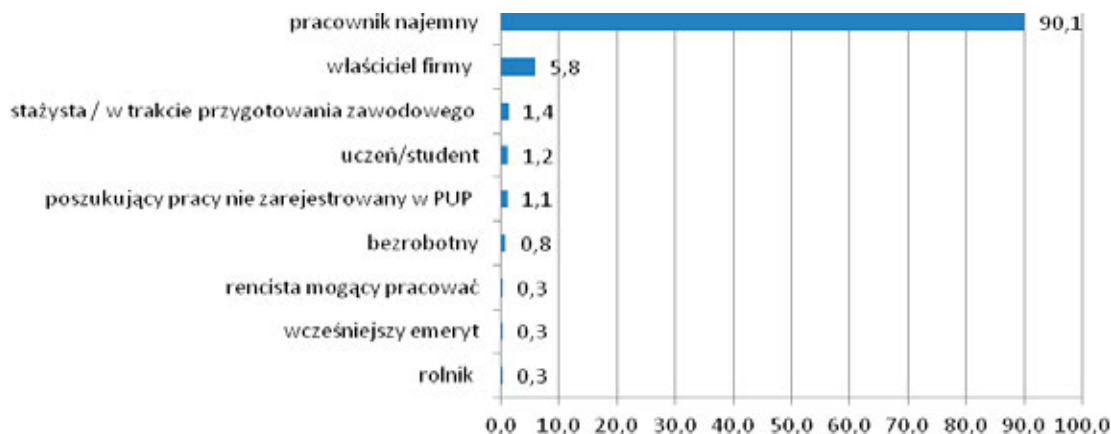
Wśród migrantów przeważał udział osób żyjących w związku partnerskim⁶⁰ w stosunku do tzw. singli (odpowiednio 74,5% do 25,5%). Gospodarstwa domowe migrantów były przeważnie trzyosobowe (28,1%) oraz czteroosobowe (28%). Z kolei liczba osób na utrzymaniu migranta to jedna (40,6%), bądź dwie (38,0%).

W badaniu wzięły udział osoby aktywne zawodowo reprezentujące różne grupy zawodowe. Najliczniejszą z nich stanowili pracownicy najemni (90,1% - rys. 14). Wśród ankietowanych znalazły się również osoby prowadzące własną działalność gospodarczą (5,8%), stażyści oraz osoby w trakcie przygotowania zawodowego (1,4%), uczniowie/studenci (1,2%), osoby

⁶⁰ Związki formalne oraz nieformalne.

poszukujące pracy nie zarejestrowane w PUP (1,1%) oraz bezrobotni (0,8%). Najmniej licznie reprezentowani byli renciści mogący pracować, wcześniejsi emeryci oraz rolnicy (odpowiednio po 0,3%).

Rysunek 14. Obecny status zawodowy migranta.

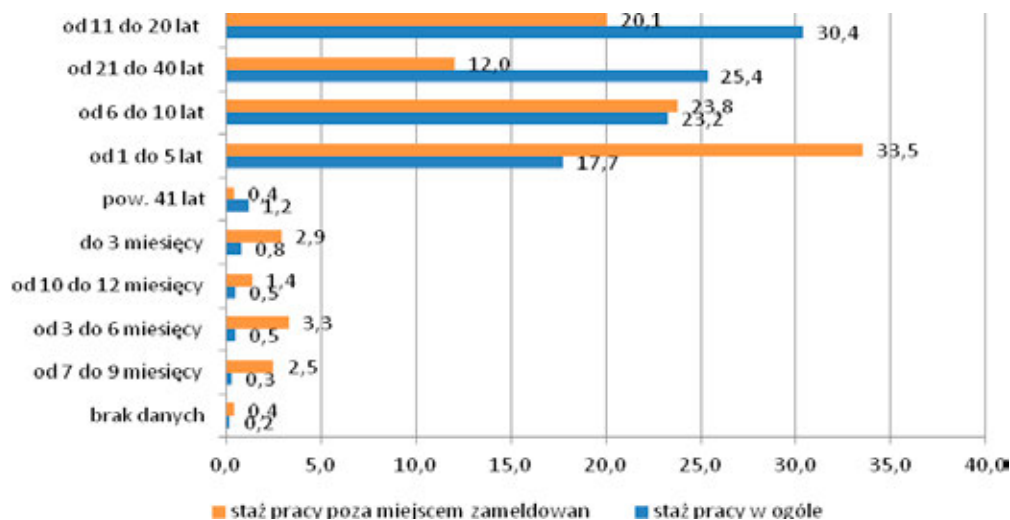
Źródło: badania własne.

Miesięczna wysokość dochodu netto przypadająca na osobę w gospodarstwie domowym migranta to przeważnie 501-1000 zł (23,6%) bądź 1001-1500 zł (22,5%). Biorąc pod uwagę, że pytanie o dochody jest pytaniem drażliwym, prawie 17% ankietowanych odmówiło udzielenia odpowiedzi.

Badaną grupę charakteryzuje stosunkowo długi staż pracy (rys.15). Wśród respondentów przeważały osoby posiadające staż pracy od 11 do 20 lat (30,4%). Ponadto co czwarty migrant przepracował ogółem od 21 do 40 lat, z kolei prawie 24% od 6 do 10 lat.

Okres pracy poza miejscem zameldowania w przypadku 1/3 migrantów to od 1 do 5 lat. Prawie 24% przepracowało poza miejscem zameldowania od 6 do 10 lat, z kolei co piąty ankietowany od 11 do 20 lat. Jak wynika więc z badania migranci posiadają znaczne doświadczenie zawodowe. Doświadczenie to zdobywają jednak przeważnie podejmując pracę w miejscu zameldowania – najczęściej wskazań odnośnie stażu pracy ogółem to 15 lat, z kolei poza miejscem zameldowania – 2 lata.

Rysunek 15. Staż pracy respondentów w ogóle i poza miejscem zameldowania.

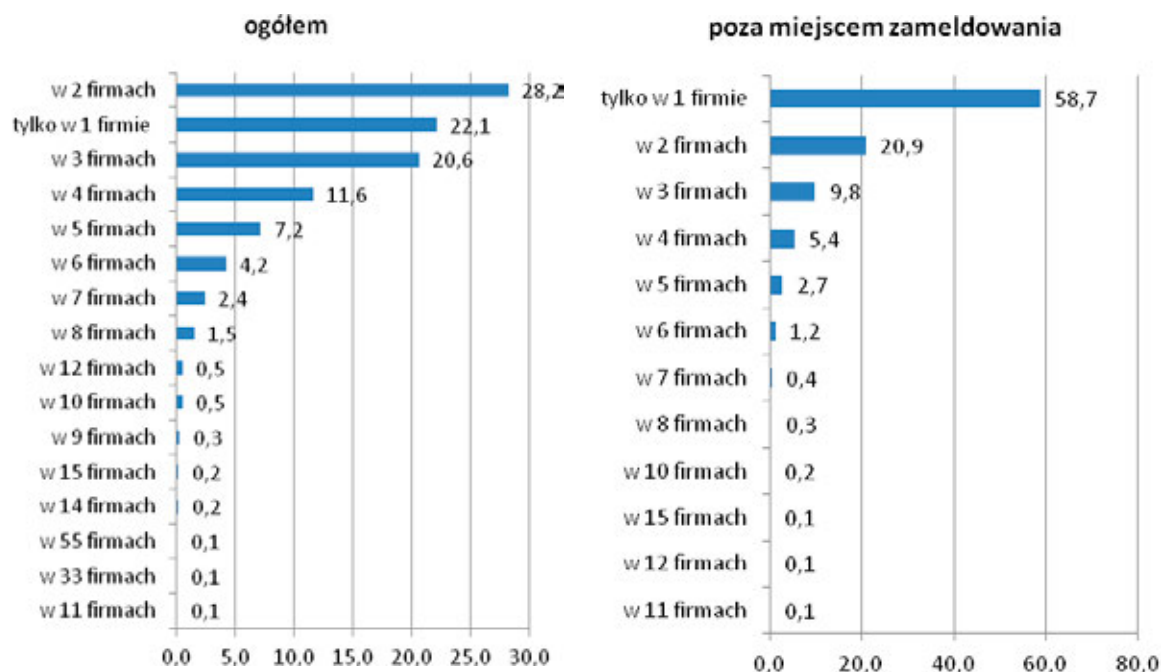

Źródło: badania własne.

Badana grupa migrantów rzadko decydowała się na zmianę miejsca pracy (rys.16). Wśród ankietowanych aż prawie 71% pracowało dotychczas w 1-3 firmach, z czego do tej pory ponad 28% migrantów podejmowało zatrudnienie w dwóch zakładach pracy (łącznie z obecnym miejscem zatrudnienia), z kolei nieco ponad 22% tylko w jednym miejscu. Natomiast w trzech firmach zatrudnionych było 20,6% ankietowanych.

Większość migrantów poza miejscem zameldowania pracowała tylko w jednym miejscu (58,7%), natomiast niemal co trzeci ankietowany w dwóch zakładach pracy, z kolei prawie 10% w trzech.

Rysunek 16. Liczba dotychczasowych miejsc pracy respondentów (łącznie z obecnym miejscem zatrudnienia).

Źródło: badania własne.

Kolejnym ważnym elementem opisu doświadczenia zawodowego jest wykonywany przez badanych zawód lub stanowisko, na jakim są zatrudnieni. Migrantów zapytano zarówno o zawód wykonywany w miejscu zameldowania, jak również poza nim.

Najwięcej osób zadeklarowało, że w miejscu zameldowania zatrudnionych było, bądź jest obecnie, na stanowisku asystent/pracownik biurowy (10,6%). Niemal co dziesiąty ankietowany podejmował pracę jako sprzedawca/handlowiec. W dalszej kolejności wskazywano na zawody: rolnik, kadra menedżerska, nauczyciel, szwacz/ka księgowy/a oraz doradca klienta/konsultant, informatyk (tab. 10).

Tabela 10. Zawód wykonywany przez respondentów w miejscu zameldowania.

Zawód	N	%
asystent/pracownik biurowy	61	10,6
sprzedawca/handlowiec	53	9,2
rolnik	36	6,3
kadra menedżerska	32	5,6
nauczyciel	23	4,0
szwacz/ka	21	3,7
kierowca	19	3,3
księgowy/a, doradca klienta/konsultant	17	3,0
informatyk	15	2,6
właściciel/współwłaściciel firmy	12	2,1
referent/starszy referent	10	1,7
magazynier, operator maszyn, pracownik banku,	8	1,4
pracownik budowlany	7	1,2
ekonomista, policjant, ślusarz	6	1,0

Zawód	N	%
fryzjer, kasjer, listonosz, mechanik samochodowy, pielęgniarka,	5	0,9
inspektor, kelner/ka, lektor, operator wózka widłowego, specjalista ds. marketingu, stolarz, drukarz	4	0,7
bibliotekarz, elektromechanik, elektryk, krojczy, lekarz, obsługa maszyn farbiarskich, operator koparki, pracownik fizyczny, pracownik magazynu, specjalista ds. projektów UE, statystyk	3	0,5
barman, brygadzysta, chemik, cukiernik, drzewiarz, dziennikarz, fakturzystka, grafik, inżynier elektryk, inżynier włókiennik, kosmetolog, krawcowa, kucharz, monter, murarz, ogrodnik, pedagog, pomoc kuchenna, pracownik socjalny, praktykant/stażysta, prawnik, radca prawny, spawacz, specjalista ds. finansowych, stomatolog, tokarz, urzędnik	2	0,3
audytor, automatyk, barwiarz tkanin, biolog, hydraulik, diagnosta samochodowy, dokumentalista, elektromonter taboru kolejowego, fizjoterapeuta, geodeta, higienistka stomatologiczna, hodowca kurcząt, hostessa, hutnik, instruktor jazdy konnej, instruktor siłowni, instruktor tańca, inżynier elektrotechnik, inżynier jakości, inżynier pożarnictwa, kontroler, kontroler finansowy, kontroler jakości, koordynator projektu, korektor, kosmetyczka, kurator sądowy, kurier, kwiaciarka, mechanik maszyn włókienniczych, mistrz, mistrz mechanik, mistrz zmianowy, naczelnik poczty, opiekun dowozów, parkingowy, piekarz, położna, pomoc stomatologiczna, pomoc w gospodarstwie rolnym, pracownik gospodarczy, pracownik masarni, pracownik myjni samochodowej, pracownik obsługi maszyny odzieżowej, pracownik ochrony, pracownik pomocniczy przy produkcji mleka, pracownik pomocniczy w transporcie, pracownik, produkcji, prasowaczka, prokurator, recepcjonista, rekruter, sadownik, serwisant kas fiskalnych, specjalista ds. promocji, specjalista ds. rolnych, specjalista ds. ubezpieczeń, spedytor, świetlicowa, taksówkarz, technik administracji publicznej, technolog odzieży, tłumacz, trener, tynkarz, usługi remontowe, windykator, włókiennik, żołnierz nadterminowy	1	0,2
brak danych	1	0,2
OGÓŁEM	575	100

**kategorie, które uzyskały ten sam wskaźnik liczbowy zostały pogrupowane w jednym wierszu.*

Źródło: badania własne.

Osoby decydujące się na migrację zarobkową najczęściej podejmują zatrudnienie poza miejscem zameldowania w zawodach: kasjer/sprzedawca/handlowiec (10,4% - tab. 11). Sporą grupę stanowią osoby reprezentujące kadrę kierowniczą, tzw. menedżerską. W dalszej kolejności wskazywano na zawody/stanowiska: asystent/pracownik biurowy, nauczyciel, operator maszyn i urządzeń, księgowy/a, kierowca, informatyk.

Tabela 11. Zawód wykonywany przez respondentów poza miejscem zameldowania

Wykonywany zawód	N	%
kasjer/sprzedawca/handlowiec	104	10,4
kadra menedżerska	85	8,5
asystent/pracownik biurowy	55	5,5
nauczyciel	50	5,0
operator maszyn i urządzeń	46	4,6
księgowy/a	35	3,5
kierowca	31	3,1
informatyk	25	2,5
właściciel/współwłaściciel	22	2,2
szwacz/ka	21	2,1
doradca klienta/konsultant	18	1,8
piekarz	17	1,7
policjant	14	1,4
strażak	12	1,2
pracownik budowlany, magazynier	10	1,0
ochroniarz, pracownik fizyczny, sprzątaczk	9	0,9
doradca bankowy, fryzjer, inspektor, listonosz	8	0,8
lekarz, mechanik samochodowy, monter, murarz, stolarz, elektryk	7	0,7

Wykonywany zawód	N	%
analityk, ekonomista/tka, farmaceuta, kelner/ka, kucharz, prawnik, recepcjonista, spawacz	6	0,6
dozorca, dziennikarz, logistyk, pedagog, pracownik socjalny, ślusarz, drukarz	5	0,5
asystent pocztowy, bibliotekarz, konserwator, mechanik, pakowacz, kadrowiec/wa	4	0,4
ankieter, brygadzysta, fizjoterapeuta, kosmetolog, krawcowa, lektor, pomocnik mleczarski, specjalista, specjalista ds. finansów, specjalista ds. marketingu, specjalista ds. ubezpieczeń, statystyk, urzędnik, żołnierz	3	0,3
audytor, barman, betoniarz, doradca finansowy, dyżurny ruchu, elektromechanik, fakturzysta, intendent, inżynier włókiennik, kontroler finansowy, kontroler jakości, kosmetyczka, masarz, obsługa stacji paliw, ogrodnik, podinspektor wydziału, pracownik banku, prasowaczka, przedstawiciel firmy, przedstawiciel medyczny, psycholog, radca prawny, referent, sortowacz, specjalista ds. projektów UE, specjalista ds. szkoleń, specjalista ds. zakupów, technolog odzieży, tokarz, trener, wulkanizator, wychowawca, zbieracz pieczarek, specjalista ds. kredytów, dziewiarz	2	0,2
administrator systemów sprzedaży, adwokat, agent ubezpieczeniowy, animator szkoleń, aplikant – adwokat, archeolog, architekt aplikacji, automatyk w energetyce, blacharz, brand manager, brukarz, bukieciarka, chemik, copywriter, diagnosta na stacji kontroli pojazdów, doradca biznesowy, doradca podatkowy, doradca prawny, drobiarz, dyspozytor, dziekan, farbiarz, fotograf, funkcjonariusz państwowy, funkcjonariusz służby więziennej, funkcjonariusz straży pożarnej, geodeta, geolog, główny specjalista ds. hodowli, górnik, grafik komputerowy, instruktor siłowni, instruktor terapii zajęciowej, inżynier elektrotechnik, inżynier elektryk, inżynier jakości, inżynier oceny ryzyka, inżynier procesu, inżynier serwisowy, junior brand manager, konstruktor, kopacz, krojczy, kurator sądowy, lakiernik samochodowy, lekarz weterynarii, malarz, masażysta, mikrobiolog, mistrz ds. administracyjnych, mistrz kulinarny, mistrz narzędziowy, mistrz zmianowy, moderator wideokonferencji międzynarodowych, monitor badań klimatycznych, montaż i zakładanie reklam, naczelnik poczty, operator call center, opiekun niepełnosprawnych, opiekunka dziecięca, podinspektor ds. podatków, położna, pomoc kuchenna, pomoc stomatologiczna, pomocnik cukiernika, pomocnik palacza, pomocnik w gospodarstwie rolnym, pracownik, pracownik gospodarczy, pracownik nadzoru kasowego, pracownik produkcji, pracownik spedycji, pracownik szkoły językowej, pracownik umysłowy, pracownik zespołu badawczego, programista, prokurator, przewodnik muzealny, przewoźnik akwizytor, referent ds. egzekucji, referent ds. materiałowych, referent ds. prowadzenia gospodarki magazynowej, referent ds. świadczeń rodzinnych, referent ds. zaopatrzenia, referent ekonomiczny, referent eksploatacji, rolnik, wykrawacz, rozcinacz, rybak, samodzielny specjalista administrator, sanitariusz, sortowacz nieczystości, sortowacz pieczarek, sortowacz przesyłek, specjalista ds. dystrybucji, specjalista ds. informatyki sprzedażowej, specjalista ds. konsultingu, specjalista ds. reklamy, specjalista ds. rolnictwa, specjalista ds. rozliczeń w magazynie, specjalista ds. sportu i młodzieży, specjalista utrwalania kopii filmowych, stażysta, sterylizatora, strażnik miejski, szlifierz, tapicer, technik administracji publicznej, technik ds. infrastruktury, technolog, terapeuta zajęciowy, tkacz, tłumacz, underwiter, usługi remontowe, windykator w banku, włókiennik, wolny zawód, woźna, wsparcie i doradztwo IT	1	0,1
inne	2	0,2
OGÓŁEM	998	100,0

**kategorie, które uzyskały ten sam wskaźnik liczbowy zostały pogrupowane w jednym wierszu.*

Źródło: badania własne.

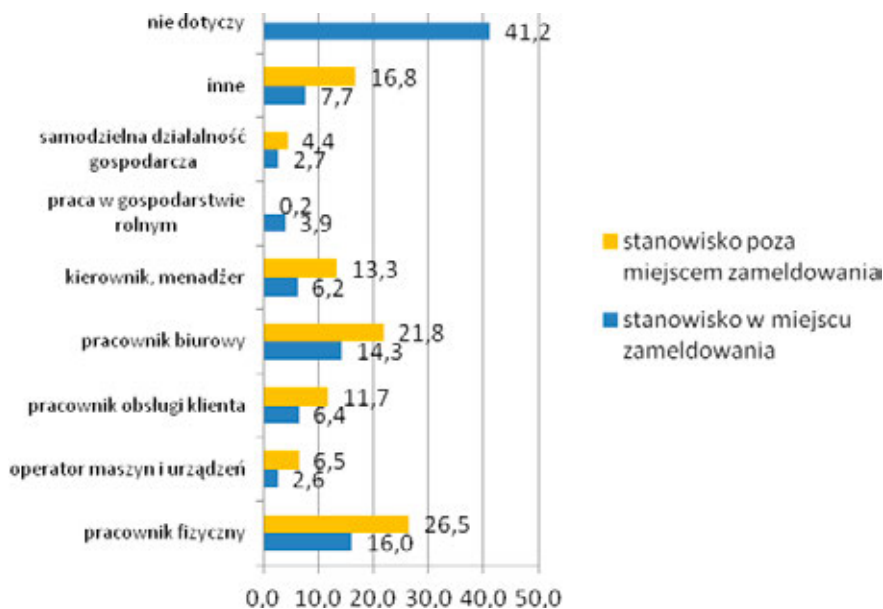
Na pytanie o stanowisko w miejscu zameldowania i poza nim najczęściej badani deklarowali, iż wykonują bądź wykonywali pracę fizyczną (w miejscu zameldowania 16% grupy, na migracji aż 26,5%). Drugą pod względem liczebności grupą byli pracownicy biurowi (14,3% w miejscu zameldowania, 21,8% poza nim). Przy obsłudze klienta pracowało w miejscu zameldowania 6,4% ankietowanych, na migracji 11,7%.

Zmiany prawne z 1990 r., dotyczące ubezpieczenia społecznego rolników, ukazały ukryte bezrobocie członków rodzin właścicieli gruntów uprawnych prowadzących działalność rolniczą. Naturalną reakcją na zmniejszenie zatrudnienia w rolnictwie jest poszukiwanie pracy w innych branżach. W miejscu zameldowania status rolnika miało 3,9% respondentów, natomiast na migracji tylko 0,2%.

Stanowisko operatora maszyn i urządzeń wiąże się ze specjalnymi umiejętnościami i kwalifikacjami potwierdzanymi przez certyfikaty i licencje. Zdobywanie takich uprawnień najczęściej wiąże się z wysokimi kosztami, wobec tego stanowią dobro rzadkie i pożądane na rynku. Poza miejscem zameldowania status wykwalifikowanego pracownika zyskało 3,9% respondentów.

Na stanowiskach wyższego szczebla (kierownicze/menedżerskie) w miejscu zameldowania pracowało 6,2%, a poza miejscem zameldowania 13,3% badanych (rys. 17.).

Rysunek 17. Stanowisko pracy w miejscu zameldowania i poza miejscem zameldowania migrantów.

Źródło: badanie własne.

Migranci w miejscu zameldowania podejmowali najczęściej zatrudnienie w branży usługowej (10%) oraz w handlu – 7,3%. W dalszej kolejności w branży związanej z działalnością finansową i ubezpieczeniami, administracją publiczną oraz przetwórstwem przemysłowym (rys. 18).

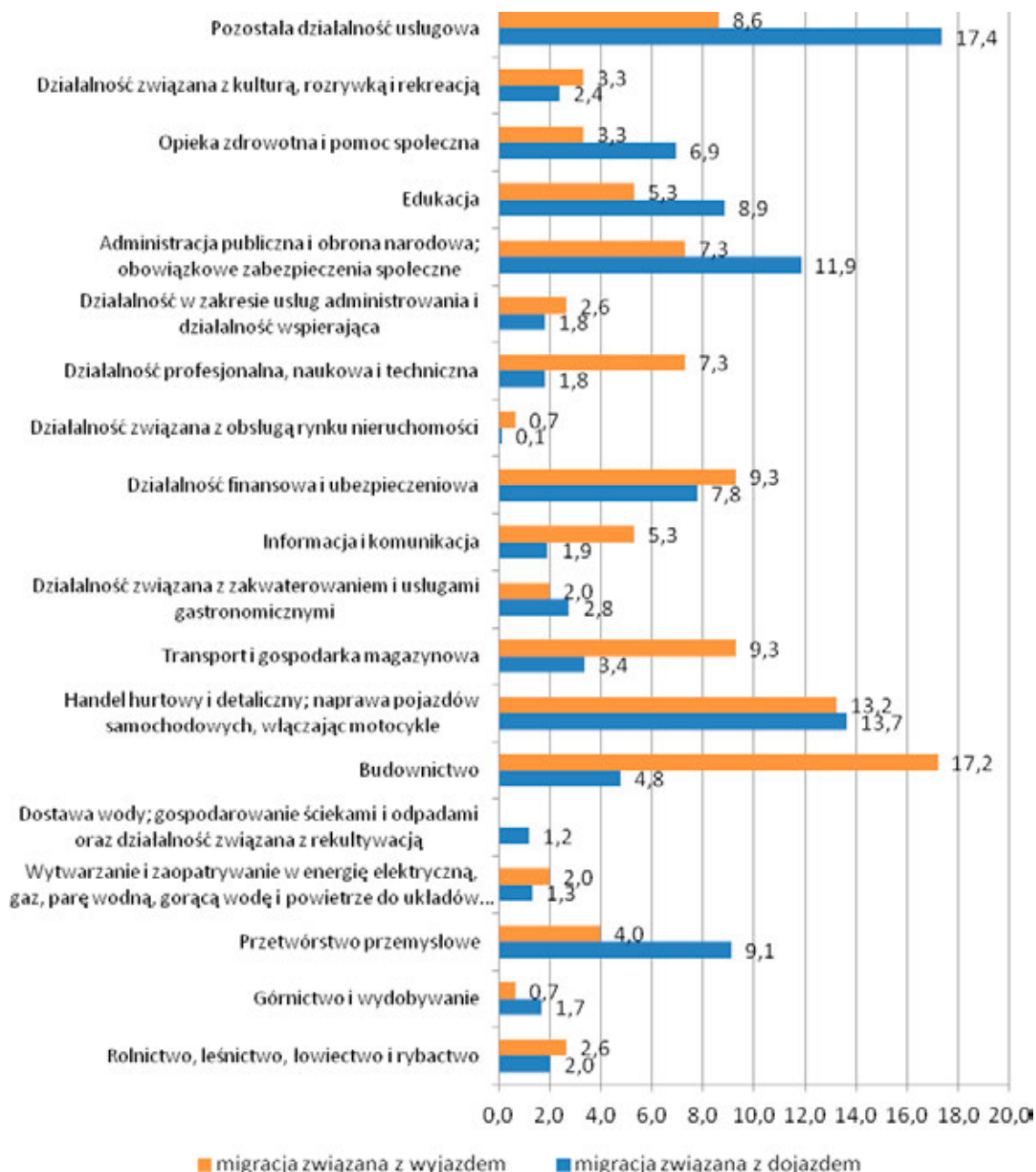
Rysunek 18. Branża, w której pracował/uje respondent w miejscu zameldowania.

Źródło: badania własne.

Branża, w której pracują migranci poza miejscem zameldowania zależy od rodzaju migranta – dojeżdżającego bądź wyjeżdżającego do pracy. Osoby zatrudnione poza miejscem zameldowania, dojeżdżające codziennie do miejsca pracy podejmują najczęściej zatrudnienie w przedsiębiorstwach należących do branży usługowej (17,4%), handlowej i napraw samochodowych (13,7%), administracji publicznej (11,9%) oraz w przetwórstwie przemysłowym (9,1%). Z kolei osoby wyjeżdżające z miejsca zameldowania do miejsca pracy pracują częściej w budownictwie (17,2%), w działalności handlowej lub zajmującej się naprawą samochodów (13,2%), w branży związanej z transportem i gospodarką magazynową oraz w branży finansowej i ubezpieczeniowej – odpowiednio po 9,3% (rys.19).

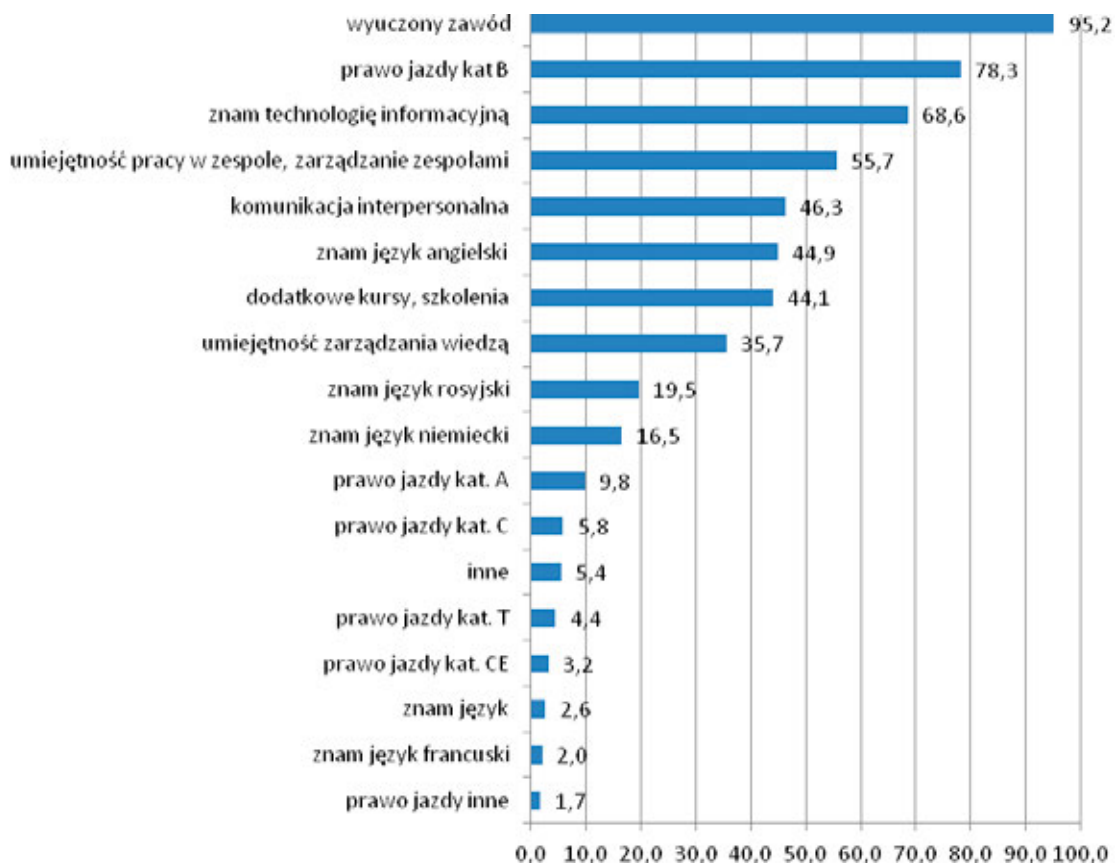
Rysunek 19. Branża, w której pracował/uje respondent poza miejscem zameldowania.

Źródło: badania własne.

Na pytanie o posiadane kwalifikacje i umiejętności (rys. 20) osoby biorące udział w badaniu wskazywały najczęściej na wyuczony zawód (95,2%) oraz prawo jazdy kategorii B (78,3%). Często wymieniano również znajomość technologii informacyjnej (68,6%) oraz umiejętność pracy w zespole (55,7%). Prawie co drugi respondent chwalił się umiejętnością komunikacji interpersonalnej (46,3%), znajomością języka angielskiego (44,9%) oraz ukończonymi dodatkowymi kursami i szkoleniami (44,1%).

Rysunek 20. Posiadane przez respondentów kwalifikacje i umiejętności.

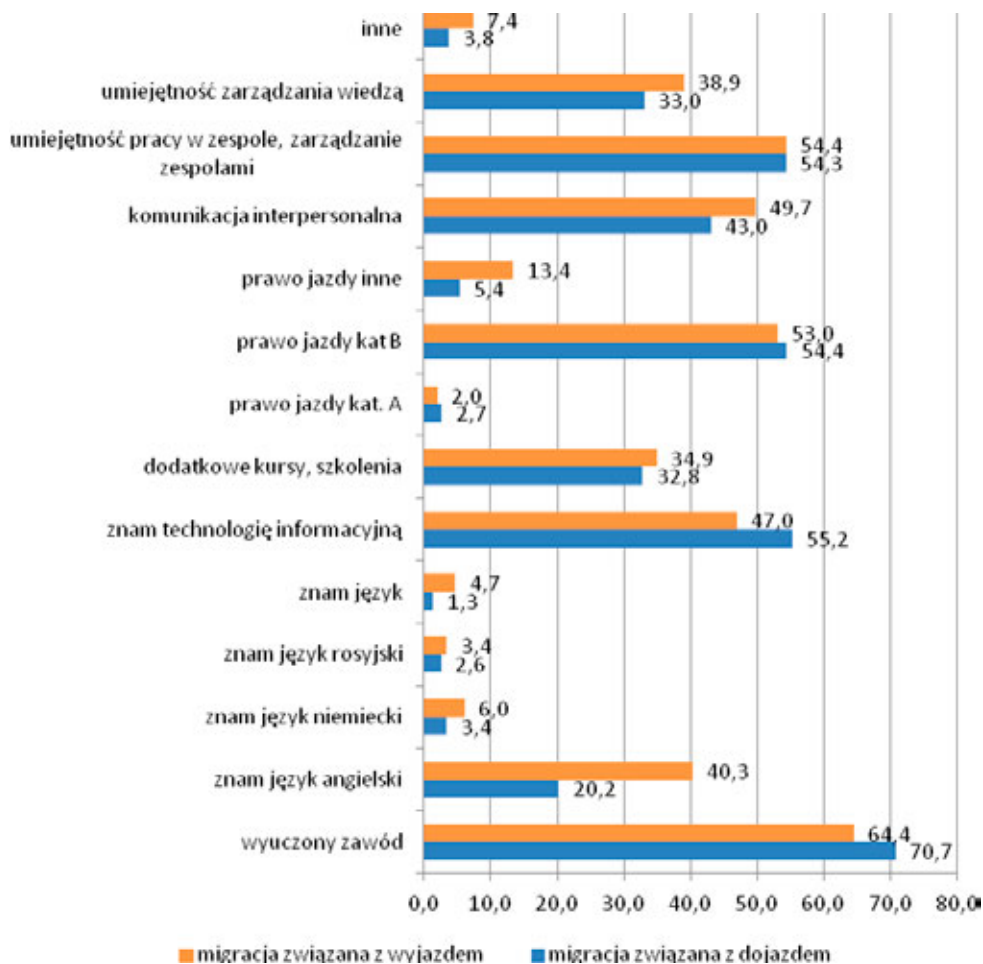

Źródło: badania własne.

Migranci zarobkowi wykorzystywali w swojej pracy przede wszystkim wyuczony zawód, umiejętność pracy w zespole, znajomość technologii informacyjnej oraz prawo jazdy kat. B (rys. 21). Na tej podstawie można wskazać, jakiego typu kompetencje i umiejętności były najbardziej oczekiwane przez pracodawców.

W przypadku migrantów dojeżdżających do miejsca zatrudnienia, najczęściej opierali się oni w swojej pracy na wyuczonym zawodzie (70,7%) oraz znajomości technologii informacyjnych (55,2%) (rys. 21). Kolejną ważną kwalifikacją wykorzystywaną w pracy było prawo jazdy kat. B (54,4%) oraz umiejętność pracy w zespole (54,3%). Migranci wyjeżdżający poza miejsce zameldowania oprócz wymienionych wyżej kwalifikacji i umiejętności, częściej podkreślali wykorzystywanie znajomości języka angielskiego (40,3%), umiejętności zarządzania wiedzą (38,9%) oraz komunikacji interpersonalnej (49,7%).

Rysunek 21. Wykorzystywane w pracy kwalifikacje i umiejętności według rodzaju migracji.

Źródło: badania własne.

Wniosek

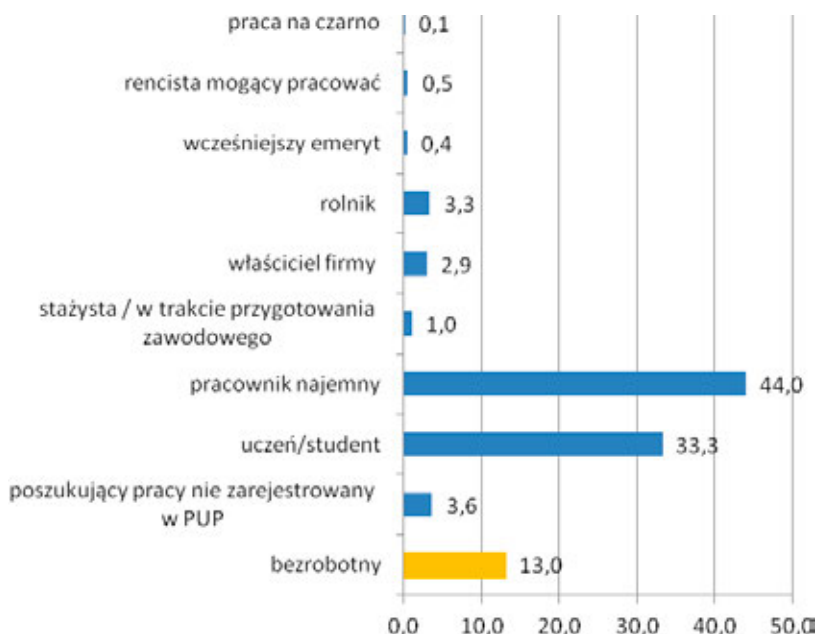
Najczęściej migrant miał od 25 do 34 lat, był dobrze wykształcony i mieszkał na wsi lub w Łodzi, był w związku partnerskim i miał na utrzymaniu co najmniej 2 osoby. Częściej był też kobietą niż mężczyzną. Tę grupę społeczną zachęcić do pozostania może (poza pracą i możliwością kształcenia) możliwość nabycia mieszkania na preferencyjnych warunkach kredytowych oraz wsparcie w opiece nad dziećmi.

4.3. Motywy migracji mieszkańców województwa łódzkiego

Głównym celem migracji zarobkowej jest poprawa swojej sytuacji finansowej, jednakże nie wskazuje to bezpośrednio na sytuację w jakiej znajdował się migrant przed podjęciem decyzji o wędrowce za pracą. Warunki ekonomiczne są ściśle związane ze statusem danej osoby na rynku pracy. Według założeń ekonomistów brak pracy to najsilniejszy stymulant do migracji. Wśród uczestników badań tylko 16,6% wskazało, że przed okresem migracji było bez pracy, co z uwagi na niski wynik negatywnie weryfikuje powyższą hipotezę (rys. 22).

Przed migracją pracowało 51,3% respondentów, w tym 44% było pracownikami najemnymi, 1% odbywał staż bądź przygotowanie zawodowe, 3,3% pracowało we własnym gospodarstwie rolnym i 0,1% pracowało „na czarno”, a 2,9% na własny rachunek. Jedna trzecia respondentów przed okresem migracji była uczniem lub studentem.

Rysunek 22. Status zawodowy respondentów na rynku pracy przed migracją.

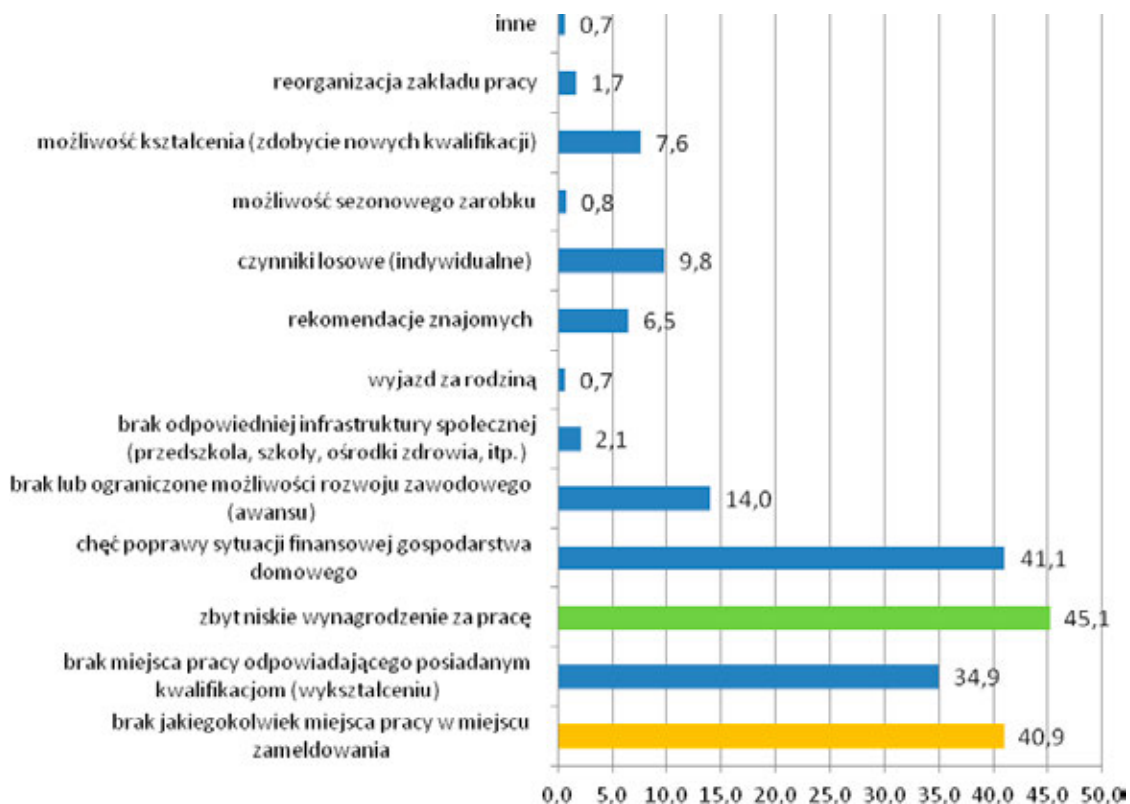
Źródło: badanie własne.

Czynnikiem, który w największym stopniu skłaniał respondentów do migracji był brak ofert jakiegokolwiek pracy w miejscu zameldowania (40,9%) (rys. 23). Przymusownie oznaczało to, że część respondentów, która miała pracę czuła się zagrożona bezrobociem i wątpiła, że ją może znaleźć w miejscu zamieszkania. W grupie tej mogli się znaleźć również uczniowie i studenci, którzy negatywnie ocenili swoje szanse wejścia na rynek pracy w miejscu zameldowania. Należy zaznaczyć, że podczas oceny lokalnego rynku pracy tylko 20,5% respondentów definitywnie wskazało, że w miejscu ich zamieszkania nie ma pracy.

Największy odsetek ankietowanych (45,1%) jako powód migracji podał niskie zarobki w miejscu zameldowania. Na chęć poprawy sytuacji finansowej rodziny wskazało 41,1% respondentów, jednakże jak wynika z badań, pobudki ekonomiczne nie są jedynymi motywami. Blisko połowa ankietowanych (48,9%) nie spełniała się zawodowo w miejscu zameldowania, w tym 14% odpowiedziało, że motywem migracji były ograniczone możliwości awansu, a 34,9% - że nie mogli znaleźć miejsc pracy odpowiadających posiadanym kwalifikacjom czy wykształceniu. Na możliwość kształcenia jako powód wyjazdu wskazało 7,6% respondentów natomiast na czynniki losowe – 9,8%. Ponad 2% ankietowanych w największym stopniu skłonił do migracji brak odpowiedniej infrastruktury społecznej w miejscu zameldowania, przy czym odpowiedzi tego typu udzielili nie tylko mieszkańcy wsi, ale również miasteczek do 20 tys. mieszkańców i miast powyżej 50 tys. mieszkańców. Rekomendacje znajomych skłoniły 6,5% respondentów do migracji natomiast

1,7% przyznało, że migracja zarobkowa nie jest wynikiem ich decyzji a raczej reorganizacji zakładu pracy, w którym są lub byli zatrudnieni (rys. 23).

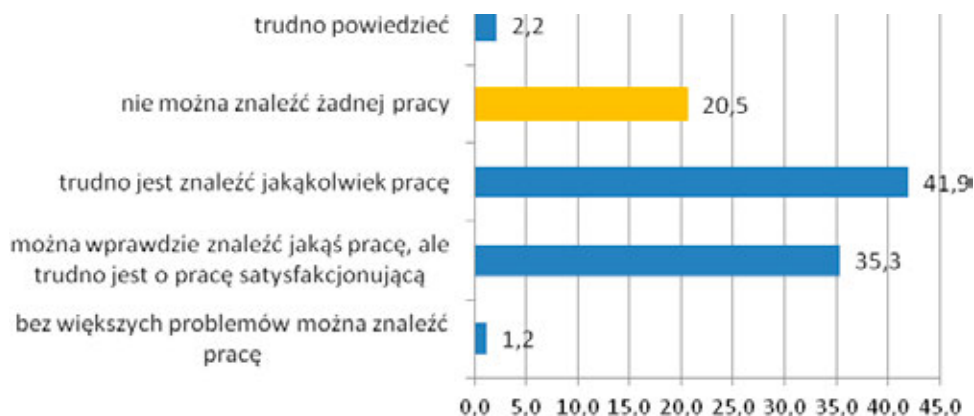
Rysunek 23. Motywy migracji.

Źródło: badanie własne.

W opinii większości respondentów w okolicy ich miejsca zamieszkania trudno znaleźć pracę. Nie ma większych problemów ze znalezieniem pracy tylko 1,2% badanych, a 35,3% ankietowanych twierdzi, że mogą znaleźć pracę, ale ta praca ich nie satysfakcjonuje (rys.24).

Rysunek 24. Ocena sytuacji na rynku pracy w miejscu zameldowania respondentów.

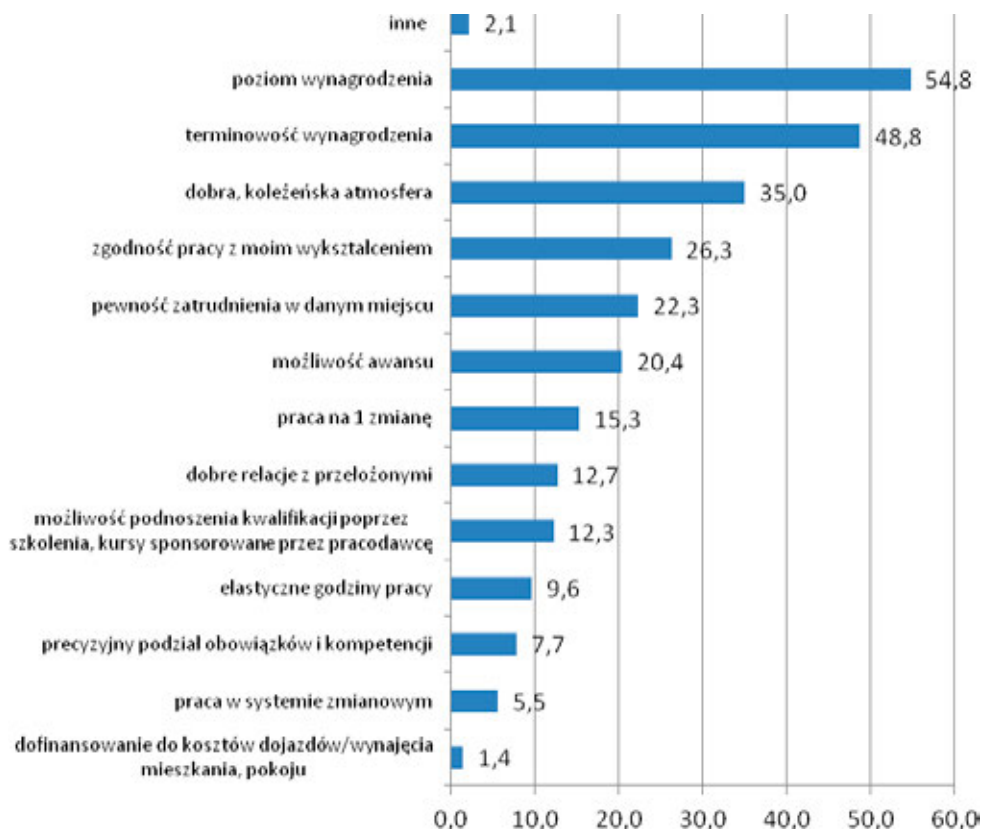
Źródło: badanie własne.

Na potrzeby niniejszego badania przyjęto hipotezę, że jeśli bezpośrednią przyczyną migracji nie jest brak pracy, to migracja ma związek z polepszeniem standardu życia.

Na jakość życia i związane z tym podniesienie komfortu psychicznego może wpływać poczucie satysfakcji z pracy. Aby hipotezę tę zweryfikować respondentom zadano pytanie w pierwszej kolejności o grupę czynników wpływających na zadowolenie z pracy (rys. 25), a w drugiej kolejności, które z nich osiągnięto na rynku pracy poza miejscem zameldowania (rys. 26). Na tej podstawie można stwierdzić, że na zadowolenie z pracy mieszkańców województwa łódzkiego wpływa poziom wynagrodzenia (54,8% głosów) i terminowość jego wypłaty (48,8% głosów). Mniej istotna, choć ważna, była dobra atmosfera w pracy, która w hierarchii potrzeb zawodowych plasuje się na trzecim miejscu, przed pracą zgodną z wykształceniem i pewnością zatrudnienia w danej firmie.

Co piątemu ankietowanemu zależało na awansie zawodowym, natomiast warunki związane z organizacją pracy czy też dobre relacje z przełożonymi nie decydowały w większym stopniu o zadowoleniu z pracy. Tylko niewielki odsetek respondentów podał, że satysfakcjonuje go dofinansowanie do kosztów dojazdów.

Rysunek 25. Czynniki, które w największym stopniu wpływają na zadowolenie z pracy.

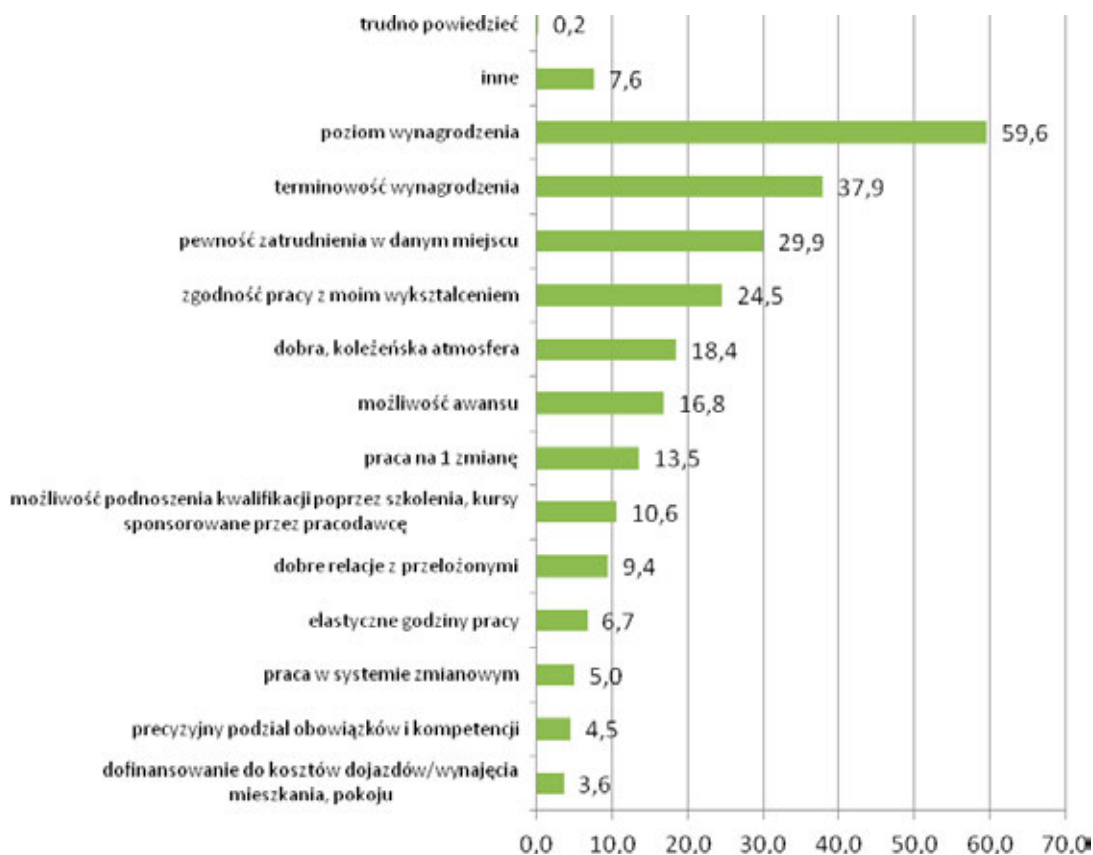

Źródło: badania własne.

Jak wynika z badań, do mobilności zarobkowej najczęściej skłania: poziom wynagrodzenia i terminowość jego wypłaty wynagrodzenia oraz bezpieczeństwo zatrudnienia (rys. 26). Prawie 25% badanych zdecydowało się na migrację z powodu chęci uzyskania pracy zgodnej

z ich kwalifikacjami. Motywem dobrej, koleżeńskiej atmosfery w pracy kierowało się 18,4% respondentów, a 16,8% skłoniła do migracji możliwość awansu. Decyzja 13,5% ankietowanych związana była z chęcią pracy w systemie 1-zmianowym. Co 10 respondenta do mobilności zawodowej skłoniła możliwość podnoszenia kwalifikacji poprzez szkolenia finansowane przez pracodawcę.

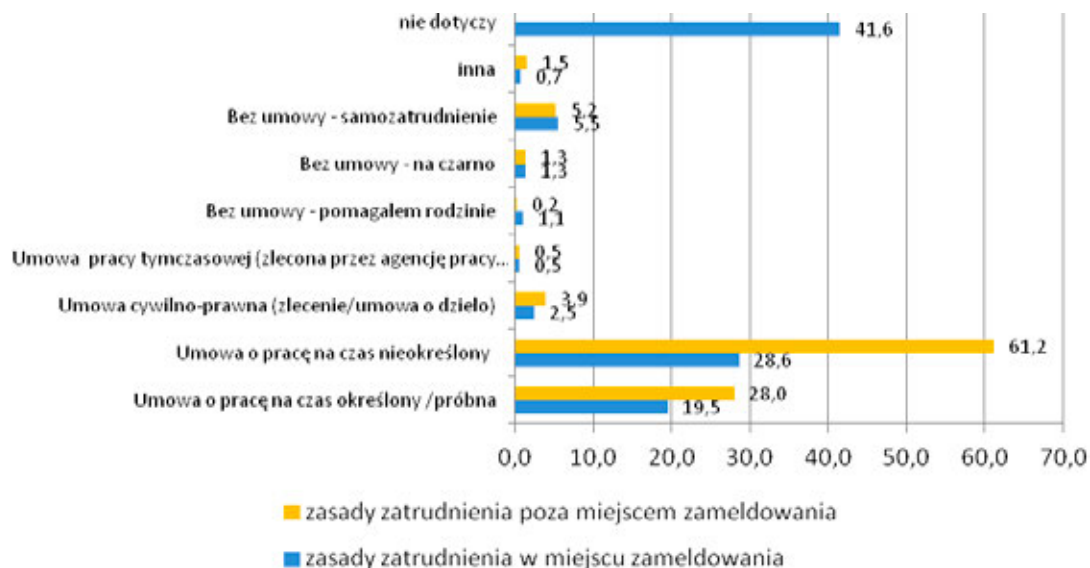
Rysunek 26. Czynniki będące motywem do migracji.

Źródło: badania własne.

Pewność zatrudnienia, która jest jednym z głównym czynników motywujących do migracji, ma związek z umowami na świadczenie pracy. Największe poczucie stabilności i bezpieczeństwa daje umowa na czas nieokreślony. W miejscu zameldowania posiadało taką 28,6% badanych, podczas gdy ponad dwa razy większa grupa uzyskała umowę na czas nieokreślony poza meldunkiem (rys. 27). Umowa o pracę na czas określony jest drugą co do częstości zawieranych umów - w miejscu zamieszkania posiadało ją 19,5% respondentów, natomiast poza miejscem zamieszkania 28%. Umowy cywilno-prawne zazwyczaj stanowią dodatkowe umowy za wykonanie konkretnych zadań i nie gwarantują stabilności, ale mogą stanowić dodatkowe źródło dochodu. Wielkość grupy zawierającej umowy zlecenie bądź o dzieło zwiększyła się z 2,5% do 3,9% poza miejscem zameldowania.

Rysunek 27. Charakter prawny zatrudnienia migrantów w miejscu zameldowania i poza nim.

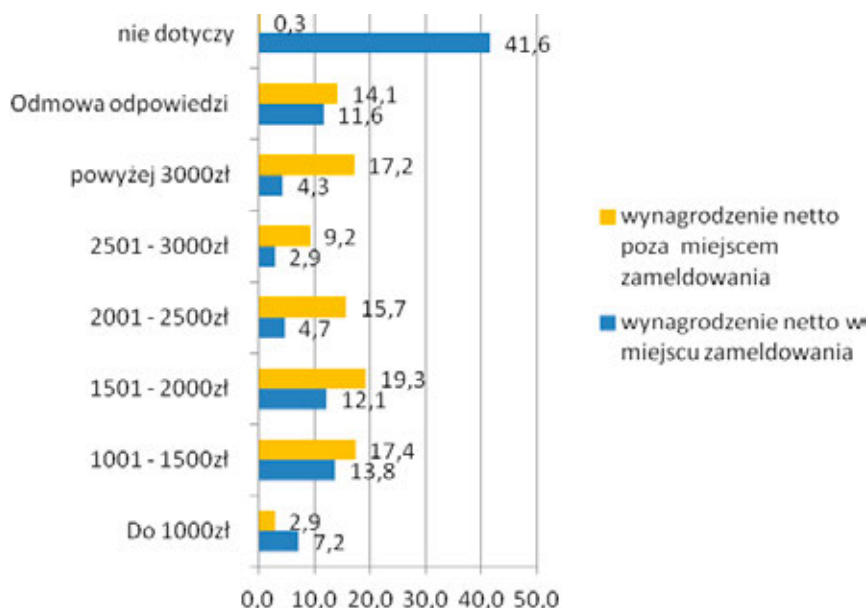
Źródło: badania własne.

Wysokość wynagrodzenia, a co za tym idzie poziom i jakość życia, są najważniejszym motywem migracji dla 60% respondentów, stąd w badaniu uwzględniono również blok pytań odnoszących się do poziomu wynagrodzeń przed i w trakcie migracji, jednakże należy wziąć pod uwagę, że wielkość zarobków określana jest w różnym czasie, część oświadczeń o dochodach w miejscu zameldowania dotyczy lat 80- i 90-tych ubiegłego wieku, a najczęściej okresu sprzed 15 lat. Porównanie wynagrodzeń sprzed migracji i podczas migracji jest więc tylko symboliczne i wykazuje wzrost pensji na przestrzeni lat. W miejscu zameldowania migranci najczęściej zarabiali w granicach od 1000 do 1500 zł „na rękę” (13,8% wskazań). Ponad 7% na miejscowym rynku osiągało dochód poniżej 1 tys. zł, a 4,3% powyżej 3 tys. zł na rękę (rys. 28). W grupie najmniej zarabiających w miejscu zameldowania dominowali mieszkańcy wsi (30%), natomiast w grupie najlepiej zarabiających w miejscu zameldowania największy udział stanowili mieszkańcy Łodzi - 73,8% tej grupy.

Zgodnie z deklaracjami poza miejscem zameldowania mieszkańcy województwa najczęściej zarabiali w granicach 1501-2000 zł netto (19,3%). Na drugim miejscu pod względem wielkości grupy znajdują się zarabiający od 1001 do 1500 zł netto. Powyżej 3000 tys. zł netto zarabiali 17,2% respondentów.

Dostrzega się różnicę w wysokości wynagrodzeń osiąganych na regionalnym rynku, a poza nim. Migrujący po terenie województwa zarabiali gorzej niż ci, którzy pracowali poza województwem.

Rysunek 28. Wysokość wynagrodzeń netto.

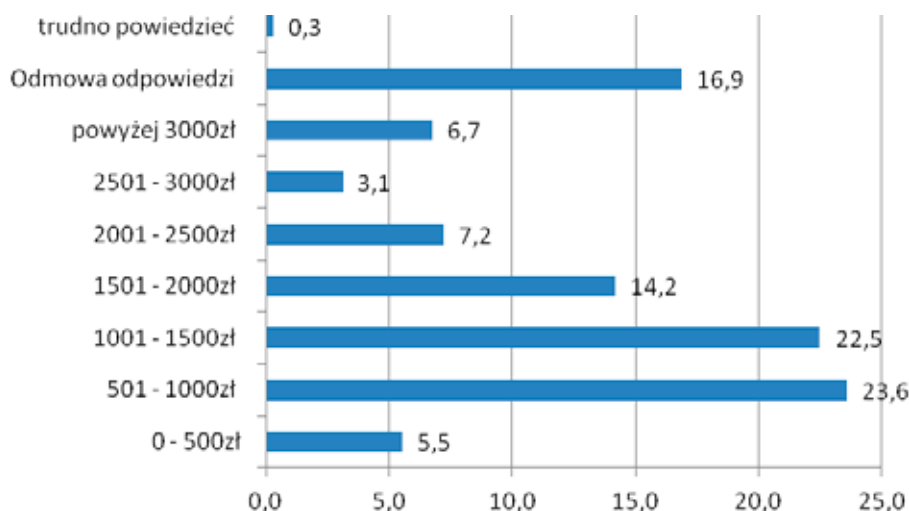
Źródło: badania własne.

Jednym ze wskaźników określających standard życia jest miesięczna wysokość dochodu netto przypadająca na jedną osobę w gospodarstwie domowym. Według danych GUS w 2010 r. przeciętny miesięczny rozporządzalny dochód na jedną osobę wynosił w łódzkim 1178,73 zł. Analizowane dane z deklaracji obarczone są dużym błędem, jednakże obrazują pewne symptomy sytuacji migrantów. Na podstawie zgromadzonych w trakcie badań terenowych danych wnioskuje się, że sytuacja migrantów odzwierciedla poziom życia mieszkańców województwa. W grupie badanych najczęściej na jedną osobę przypadało od 501 do 1000 zł oraz od 1001 do 1500 zł (rys. 29). Na poziomie minimum egzystencji⁶¹ żyło 5,5% rodzin badanych osób – według danych zgromadzonych przez Urząd Statystyczny w Łodzi w województwie w 2010 r. skrajne ubóstwo dotykało 3,8% gospodarstw domowych⁶². Wyższe dochody deklarowali single oraz osoby bez zobowiązań finansowych wobec rodziny.

⁶¹ Minimum egzystencji to poziom dochodu na osobę lub osobę w rodzinie, który pokrywa wydatki jedynie na zaspokojenie potrzeb umożliwiających przeżycie, a więc których konsumpcję nie można odłożyć w czasie. Konsumpcja poniżej tego poziomu zagraża życiu i rozwojowi psychofizycznemu człowieka – definicja opracowana na podstawie definicji Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych.

⁶² Urząd Statystyczny w Łodzi, *Warunki życia ludności w województwie łódzkim w 2010 r.*, Łódź 2012, s. 46.

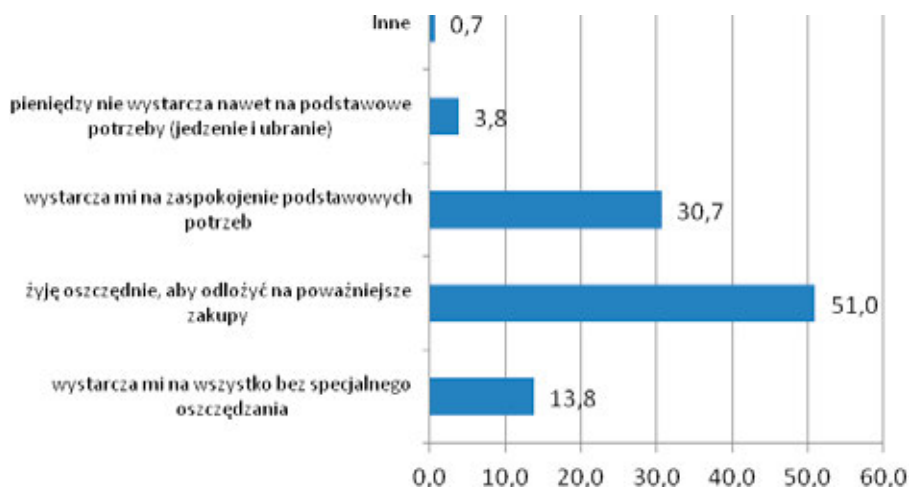
Rysunek 29. Deklarowana wysokość dochodu netto na 1 osobę w gospodarstwie domowym.

Źródło: badania własne.

Subiektywna ocena sytuacji finansowej migrantów również nie wypada dobrze. Wśród odpowiadających 3,8% wskazało, że żyje na skraju ubóstwa, gdyż pieniędzy nie wystarcza na podstawowe potrzeby. Nieco ponad 30% ankietowanych mogło zaspokoić tylko podstawowe potrzeby życiowe, czyli wystarczało na jedzenie i ubranie, natomiast najwięcej badanych - ponad połowa deklaracji, żyło oszczędnie by odłożyć na poważniejsze zakupy. Tylko 13,8% zadeklarowało, że wystarcza im na wszystko bez specjalnego oszczędzania (rys. 30).

Rysunek 30. Charakterystyka sytuacji materialnej badanych.

Źródło: badania własne.

Wnioski

Z uwagi na fakt, że większość respondentów pracowała przed migracją, bezpośrednią przyczyną wyjazdu nie był brak pracy w miejscu zameldowania.

Decydującym motywem migracji zawodowej są powody finansowe, w tym przede wszystkim chęć uzyskania wyższego wynagrodzenia oraz chęć poprawy sytuacji budżetu domowego.

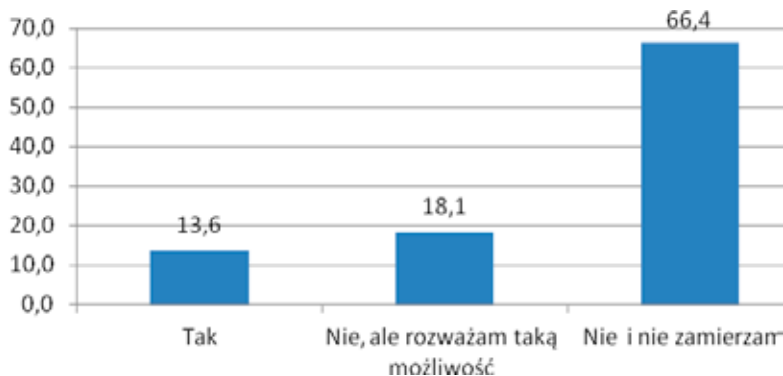
Prawie połowa respondentów wskazała też jako powód migracji niespełnienie zawodowe w miejscu zameldowania.

4.4. Skłonności migracyjne

W przypadku omawianego badania skłonność do migracji została określona na podstawie analizy mobilności przestrzennej i zawodowej respondentów. O skłonnościach migracyjnych świadczy częstość zmian otoczenia (zawodowego i społecznego) oraz zakres zmian np. przekroczenie granic wiąże się ze zmianami kulturowymi.

Na potrzeby niniejszego badania założono, że grupa emigrantów będzie bardziej skłonna niż pozostali do migracji zarobkowej z uwagi na brak zahamowań przed dużymi zmianami otoczenia. Wśród badanych 13,6% podejmowało pracę poza granicami kraju, a 18,1% deklarowało, że rozważa taką możliwość. Istnieje prawdopodobieństwo, że wskazana grupa (łącznie 31,7%) będzie w przyszłości migrować za pracę (rys. 31).

Rysunek 31. Plany i doświadczenia w zakresie migracji zagranicznej respondentów.

Źródło: badania własne.

Wielokrotność zmiany miejscowości w wędrówce za pracę jest również wskaźnikiem skłonności migracyjnych. Przypomnieć należy, że badaniem zostali objęci wyłącznie migranci, zatem wszyscy respondenci wykazują tu pewną ruchliwość geograficzną. Jak wynika z deklaracji zdecydowana większość badanych (ponad 80%) pracowała tylko w jednej miejscowości poza miejscem zameldowania, co świadczy o umiarkowanej stagnacji przestrzennej. Pozostała grupa (18,7%) najczęściej zmieniała miejscowość dwa razy w życiu zawodowym.

Elastyczność postrzegana jako umiejętność dostosowywania się do nowego otoczenia stanowi podstawowy warunek każdej mobilności. W przypadku grupy badanej 22,1%

pracowało od początku wejścia na rynek pracy w jednej firmie, a 77,9% respondentów przynajmniej raz zmieniło pracę. Analiza częstości wskazań wykazała, że najliczniejsza grupa (łącznie 597 osób, tj. 59,7%) zmieniała pracę dwu-, trzy- lub czterokrotnie. Najczęściej ankietowani wskazywali na 2 miejsca pracy.

Czynnikiem korelującym ze zmienną określaną jako „skłonność do zmiany pracy” jest również staż pracy. Osoba, która ma długi staż pracy, jest mniej skłonna do zmian. Wśród badanych 30,4% miało długoletni staż pracy i pracowało od 11 do 20 lat. Ponad 20 lat pracowało 26,6% ogółu uczestników badań. Opisując portret migranta wskazano, że ok. 32,5% respondentów miało ponad 10 letni staż pracy poza miejscem zameldowania, w tym 0,4% ponad 40 lat migrowało zarobkowo. Zakłada się, że osoby które osiągnęły stabilność zawodową są u kresu kariery zawodowej i nie będą skłonne do powrotu na rynek pracy w miejscu zameldowania. Na tej podstawie wnioskuje się, że nieco ponad 12% migrantów, posiadających ponad 20 letni staż pracy poza miejscem zamieszkania, nie będzie skłonna do przemieszczeń.

Wnioski

Z uwagi na fakt, że badanie przeprowadzono wyłącznie wśród osób migrujących zarobkowo, każdy ankietowany wyróżnia się pewną mobilnością. Wyższą skłonność do migracji, mierzoną mobilnością zawodową i przestrzenną, wykazuje ok. jedna piąta ankietowanych (20%), bowiem taki odsetek ankietowanych trzykrotnie zmieniał pracodawcę oraz dwukrotnie geograficzne położenie miejsca pracy. Przyjmuje się, że najwyższą skłonność do migracji wykazują osoby, które nie mają zahamowań przed dużymi zmianami życia, tj. życia na emigracji. Taką próbę podjęło wcześniej 13,6%, a 18,1% rozważy wyjazd za granicę. W grupie wcześniej emigrujących 3% stanowią osoby, które przynajmniej 2 razy zmieniły administracyjne granice zatrudnienia, a także kilkukrotnie pracodawców. Ta grupa przy nadarzających się, sprzyjających okolicznościach będzie mobilna również w przyszłości.

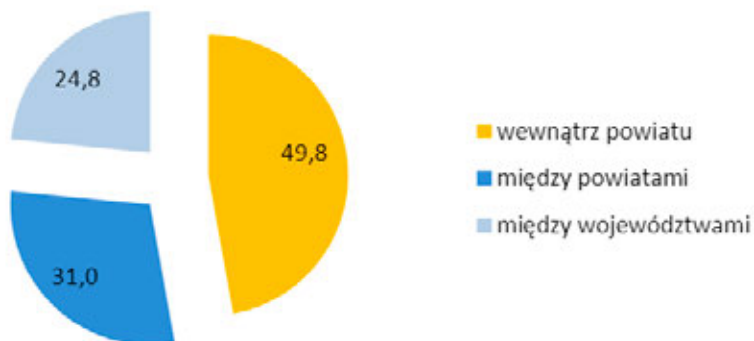
4.5. Kierunki i strategie migracji

4.5.1. Kierunki odpływu kadry

Mieszkańcy województwa łódzkiego najczęściej przemieszczali się za pracę wewnątrz powiatu (49,8%). Międzypowiatowe ruchy migracyjne wewnątrz województwa były domeną 31% respondentów, a 24,8% wskazało na wędrowkę w celach zarobkowych poza województwo (rys. 32).

Ruchy wewnątrz powiatów analizowano pod kątem ruchów międzygminnych oraz w obrębie gminy według kierunków miasto-wieś bądź na odwrót. Wśród badanych prawie 18% migrowało zarobkowo wewnątrz gminy, w której mieszka. Ze wsi do miasta przemieszczało się 8% badanych, z miasta do wsi 2,8%, z miasta do miasta 2,9% i ze wsi na wieś – 4,2%.

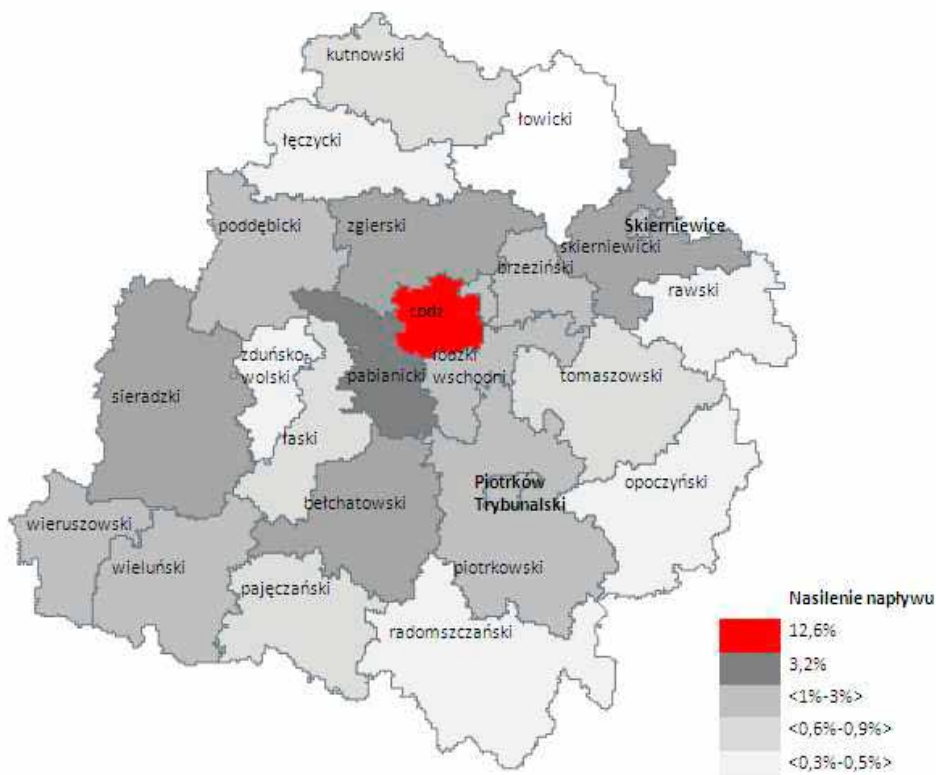
Rysunek 32. Zasięg migracji respondentów.

Źródło: badania własne. Udziały nie sumują się do 100, gdyż ponad 5% respondentów wskazało na kilka miejsc migracji.

Najczęstszym kierunkiem migracji wewnątrzwojewódzkiej było miasto Łódź (kart. 7), gdzie migrowało zarobkowo 12,6% mieszkańców regionu. Kolejnym rynkiem pracy, który przyciągał mieszkańców województwa, był powiat pabianicki, natomiast najmniej osób migrowało do powiatu łowickiego – 0,1% respondentów.

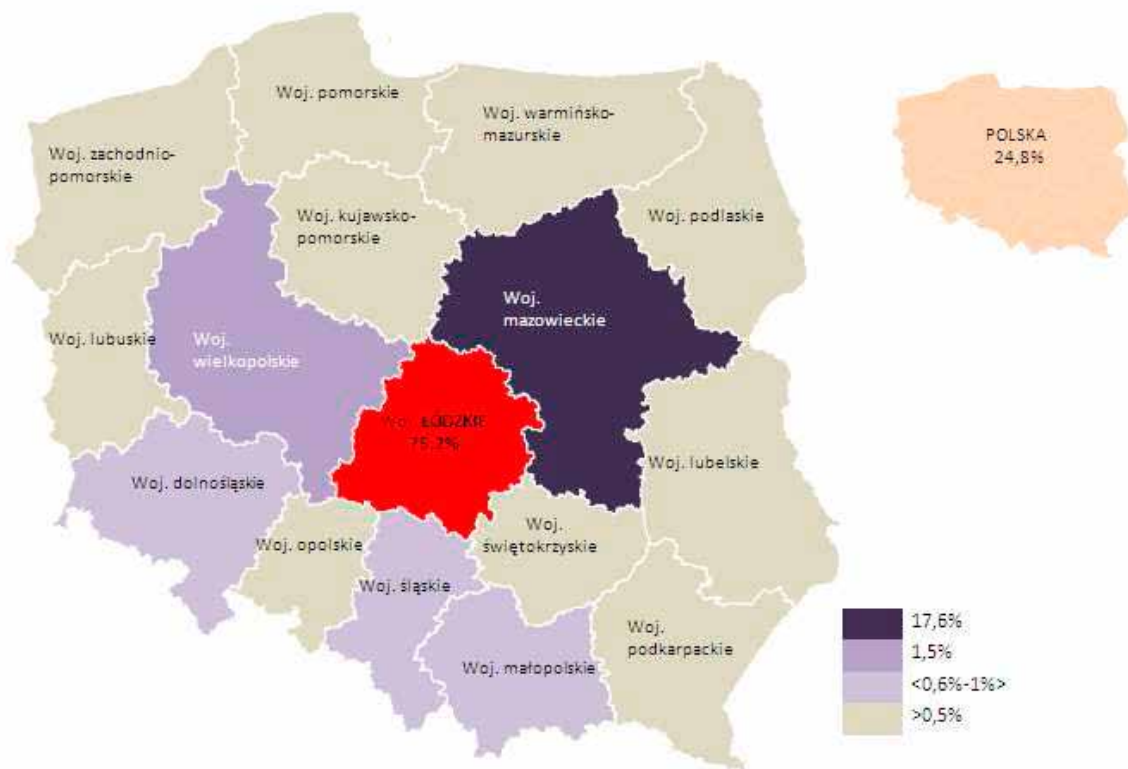
Kartogram 7. Kierunki nasilenia migracji wewnątrzwojewódzkiej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań własnych.

Najczęściej wybieranym województwem migracji zarobkowej było mazowieckie (kart. 8), które wybrało 17,6% mieszkańców łódzkiego. Na drugim miejscu pod względem popularności wyboru było województwo wielkopolskie – migrowało tam 1,5% ankietowanych, natomiast pozostałe województwa, miały mniej niż 1% wskazań.

Kartogram 8. Kierunki migracji poza województwo.

Źródło: badania własne.

4.5.2. Strategie migracyjne

Strategie migracyjne to sposób postępowania osób w zaistniałych okolicznościach, które wpływają na decyzje o migracji bądź reemigracji. Na potrzeby badania przyjęto hipotezę, że mobilność zależy od zobowiązań rodzinnych, układu towarzyskiego, doświadczeń kręgu znajomych, sprzyjających okoliczności oraz oczekiwanych korzyści.

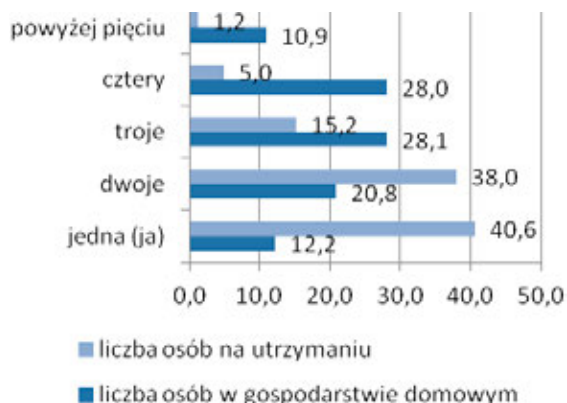
Osoby nieposiadające zobowiązań rodzinnych/opiekuńczych, w tym single mają większą swobodę podejmowania decyzji. Zmiana organizacji ich życia nie pociąga za sobą reorganizacji życia członków rodziny. Stąd przypuszcza się, że osoby te mają większą skłonność do mobilności przestrzennej i migracji zarobkowej. Z uwagi na fakt, że wśród mobilnych przestrzennie w celach zarobkowych, przeważają osoby w związkach

partnerskich⁶³ (74,5% grupy) a około 60% ma na utrzymaniu rodzinę (rys. 33 i rys. 34), co świadczy o niewielkim udziale singli wśród migrantów, nie można potwierdzić tych założeń. Stąd wniosek, że rodzina i partner nie są więc czynnikiem hamującym migrację.

Rysunek 33. Status społeczny respondentów.

Rysunek 34. Liczba osób w gospodarstwie domowym i na utrzymaniu respondentów.

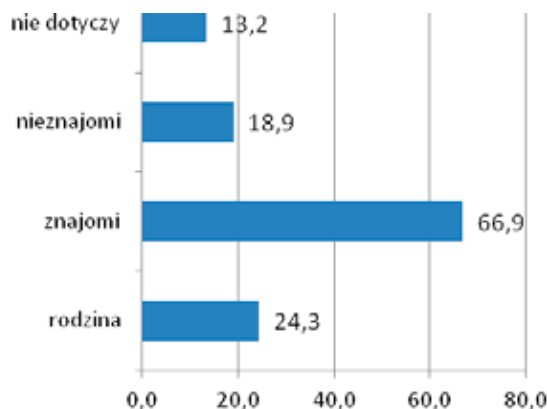

Źródło: badania własne.

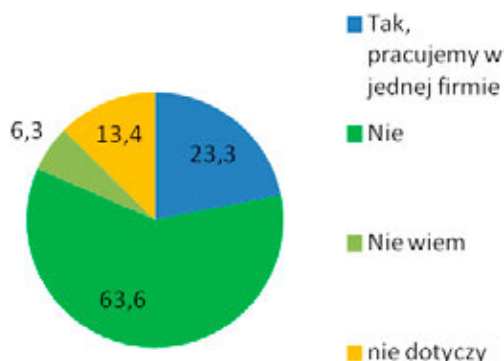
Decyzja o migracji może być efektem „kuli śnieżnej”. Ktoś migruje jako pierwszy, a następnie migrują pozostali. Wśród osób, które migrują z badanymi - jak wskazało prawie 67% respondentów - to ich znajomi, a 24,3% to rodzina (rys. 35). Dodatkowo 23,3% ankietowanych wskazało, że łączą ich relacje zawodowe (rys. 36). Na tej podstawie można powiedzieć, że ruchliwość przestrzenna jest działaniem grupowym, a nie jednostkowym w danej sieci powiązań. Jeśli wziąć pod uwagę deklaracje na temat czynników najbardziej skłaniających do migracji, to 0,7% respondentów migrowało za rodziną, a 6,5% zasugerowało się rekomendacjami znajomych. Decyzje więc nie opierają się na entuzjazmie otoczenia, lecz są wynikiem konkretnych okoliczności, w których znalazł się migrujący.

⁶³ Terminem związek partnerski zastąpiono prawnicze określenie stanu cywilnego, które nie wskazuje rzeczywistych relacji rodzinnych ani partnerskich w rozumieniu nie egalitarnym lecz w stosunku do więzi ich utrzymujących (fakt bycia rozwodnikiem nie przekreśla bycia w konkubinacie). Określenie związek partnerski odnosi się zarówno do związków małżeńskich, jak i pozamałżeńskich. Singiel zaś określa osobę samotną, bez segmentacji na powód tego stanu.

Rysunek 35. Osoby migrujące z otoczenia respondenta.

Rysunek 36. Istniejące relacje zawodowe łączące respondentów z otoczeniem migrującym.

Źródło: badania własne.

Okoliczności te to najczęściej niedomagania finansowe, związane z brakiem pracy bądź niskimi zarobkami (zestaw wskaźników omawiany w rozdziale 4.3), jednakże do migracji skłaniają również potrzeby osobiste, nie związane z ekonomią budżetu domowego, takie jak: ograniczone możliwości rozwoju zawodowego, czynniki losowe, możliwość zdobycia nowych kwalifikacji czy brak odpowiedniej infrastruktury społecznej. Mimo, że procent wskazań tej grupy czynników jest niewielki, należy dostrzec, że najwyraźniej rynek nie spełnia oczekiwań w tym zakresie.

W grupie czynników, które nakłoniłyby do reemigracji najczęściej wymieniano możliwość podjęcia pracy (38,1% wskazań), a następnie wyższe wynagrodzenie (35,6% wskazań) w miejscu zameldowania (rys. 37). Dominującą wielkością wynagrodzenia, które nakłoniłoby do powrotu na lokalny rynek pracy była kwota 3000 zł netto, jednakże badani wskazywali kwoty od 1600 zł do 10 tys. Co 5 ankietowany wróciłby na rynek pracy, dopiero wówczas, gdyby utracił pracę w miejscu zatrudnienia. Grupa czynników osobistych, nieekonomicznych stanowiła 20,2% wskazań.

Na tej podstawie można stwierdzić, że badana grupa jest bardzo elastyczna i jeśli pojawią się odpowiednie warunki to są skłonni wrócić na rynek lokalny.

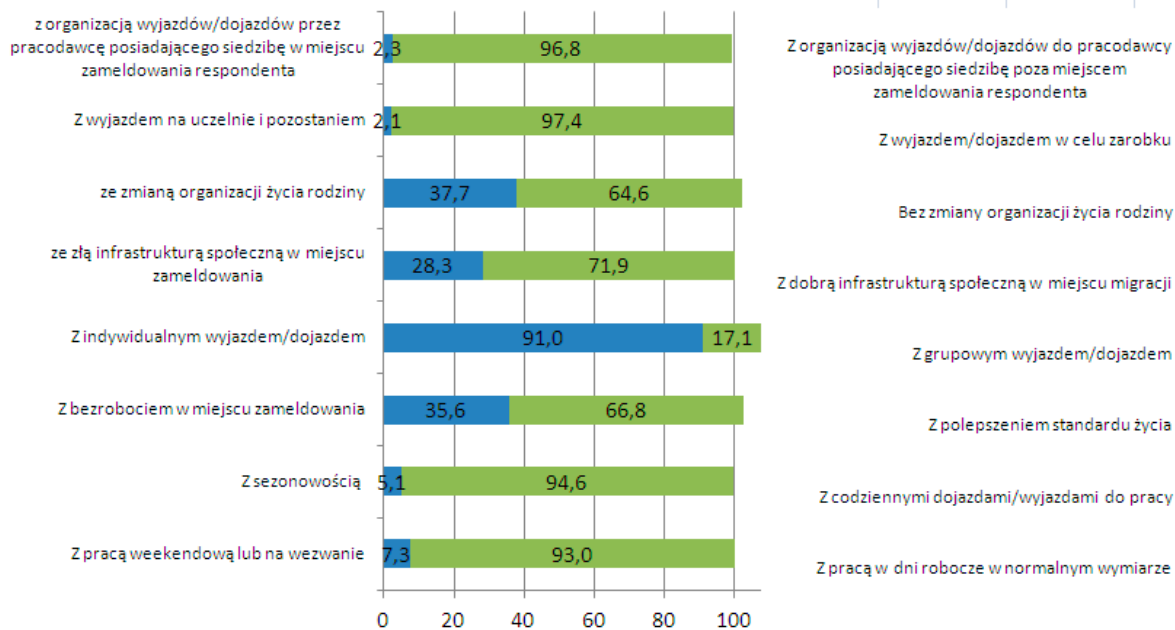
Rysunek 37. Czynniki, które skłoniłyby do reemigracji.

Źródło: badania własne.

Listę cech charakteryzujących zjawisko migracji respondentów badania zaprezentowano na rys. 38. Ankietowani zostali poproszeni o wskazanie opisu sytuacji, która wiąże się z ich migracją. Jak wynika z analizy tylko 2,3% ankietowanych miało zapewnioną organizację przewozu do pracodawców, a 96,8% samemu i na własny koszt organizowało sobie dojazd do pracy. Przeważająca grupa (97,4%) wskazała, że bezpośrednim celem migracji była praca, a 2,1%, że zdobycie wykształcenia. Ze zmianą organizacji życia rodziny wiąże się migracja 37,7% respondentów, podczas gdy 64,6% wskazało, że ich migracja nie wpłynęła na życie rodzinne. Na związek migracji ze złą infrastrukturą społeczną w miejscu zameldowania wskazało 28,3% badanych, jednakże aż 71,9% podało, że w miejscu migracji jest dobra infrastruktura społeczna. Z indywidualnym dojazdem/wyjazdem migracje wiąże 91% respondentów. Natomiast 17,1% odpowiedzi wskazuje na grupowe wyjazdy/dojazdy (ponad 8,1% respondentów zarówno dojeżdżała/wyjeżdżała indywidualnie, jak i grupowo, stąd wyniki nie sumują się do 100%). Dla grupy ponad 35% badanych migracja była „lekarstwem” na bezrobocie w miejscu zameldowania, gdy 66,8% wskazało, że migrowało w celu polepszenia standardu życia. Odpływ sezonowy z rynku zamieszkania deklarowało 5,1% respondentów. Z pracą weekendową lub na wezwanie wiązała się migracja 7,3% uczestników badania, co może wskazywać na możliwość łączenia dwóch miejsc pracy.

Rysunek 38. Z czym się wiąże migracja zarobkowa respondentów.

Źródło: badania własne.

Reasumując: podstawowym motywem migracji dla respondentów była poprawa warunków finansowych. Posiadanie rodziny nie hamowało, a raczej nasilało proces migracji. Dodatkowo migrantów inspirowały do wyjazdów osiągnięcia zawodowe kręgu znajomych. Z analizy materiału badawczego wynika, że ruchy migracyjne nie były incydentalne, czy sezonowe a raczej długookresowe. Respondenci są z reguły otwarci na zmiany, choć uzależniają je od okoliczności, nadarzających się okazji i płynących z tego korzyści.

Wnioski:

Najbardziej popularnymi kierunkami migracji wewnątrz województwa były: Łódź i powiat pabianicki. Rynki pozaregionalne najbardziej atrakcyjne jako miejsca pracy to województwo mazowieckie oraz wielkopolskie.

Migracja mieszkańców województwa łódzkiego jest efektem kuli śnieżnej, co może wpływać na dalsze ubywanie ludności. Migranci, którzy pokazują korzyści z wędrowki za pracą poprzez prywatne sieci powiązań, przyciągają społeczność również spoza swojego otoczenia. Migracja zarobkowa staje się zatem działaniem grupowym. Decyzje o migracji jednak nie opierają się na entuzjazmie otoczenia, lecz są wynikiem konkretnych okoliczności, w których znalazł się migrujący np. niewystarczające środki do życia na satysfakcjonującym poziomie.

4.6. Straty migracji w mikro i makroskali

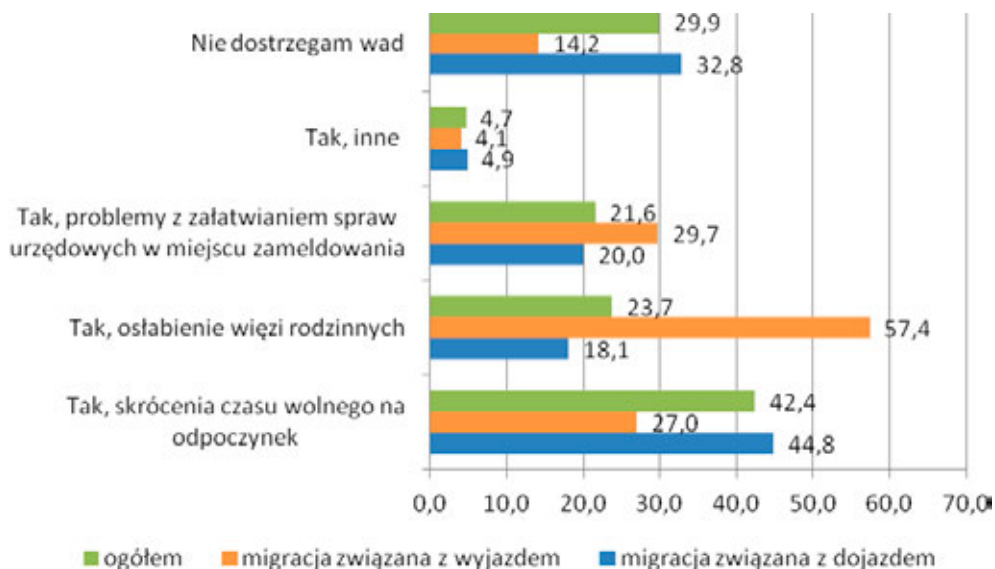
4.6.1. Destymulanty migracyjne – stymulanty „zatrzymujące”

Migracja zarobkowa może wiązać się z wieloma negatywnymi aspektami wpływającymi na życie osobiste osoby decydującej się na wyjazd. Dojazdy do pracy znajdującej się poza miejscem zameldowania skutkują przede wszystkim ograniczeniem czasu wolnego, który można przeznaczyć na odpoczynek (42,4%). Sytuacja ta dotyczyła głównie osób dojeżdżających codziennie do miejsca zatrudnienia. Prowadzenie takiego trybu życia, w dłuższej perspektywie może skutkować przemęczeniem, a tym samym chęcią powrotu na lokalny rynek pracy i podjęciem pracy w miejscu zameldowania (rys. 39).

Kolejnym negatywnym aspektem migracji, w szczególności dla osób wyjeżdżających do pracy jest osłabienie więzi rodzinnych. Częsty pobyt poza domem może wpływać na osłabienie więzi z członkami rodziny, a tym samym być czynnikiem zwiększającym ryzyko rozpadu rodziny. Na element ten zwróciło uwagę ponad 57% migrantów wyjeżdżających do pracy poza miejsce zameldowania.

Jeszcze innym elementem, na który zwrócili uwagę ankietowani jest problem z załatwianiem spraw urzędowych w miejscu zameldowania (21,6%). Problem ten jest naturalną konsekwencją pozostawania poza miejscem zameldowania w godzinach pracy administracji publicznej.

Rysunek 39. Wady migracji za pracę odczuwane przez respondentów.

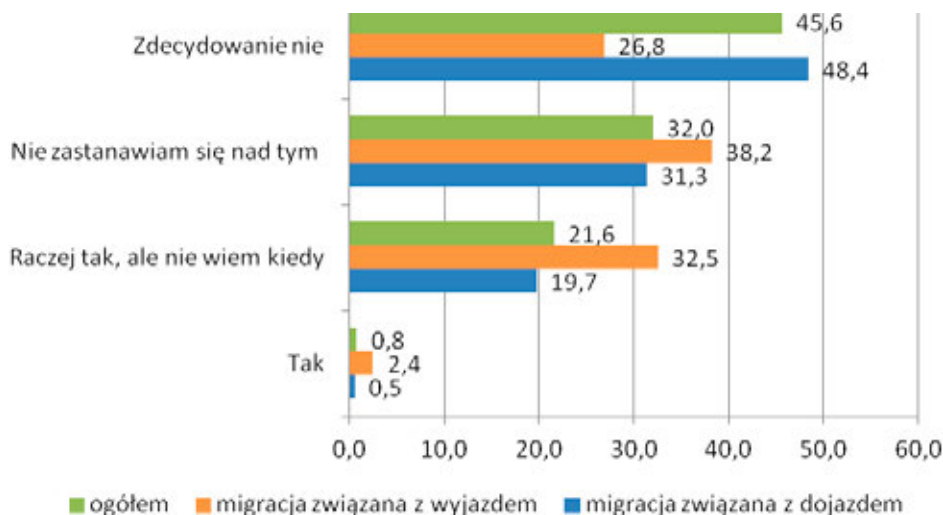
Źródło: badania własne

Wymienione powyżej elementy stanowią negatywne aspekty migracji, można je też potraktować jako destymulanty migracyjne, czyli czynniki zniechęcające do wyjazdu z miejsca zameldowania. Wprawdzie, zgodnie z wynikami badania, prawie 30% migrantów

nie dostrzegało żadnych wad migracji za pracą, jednak odsetek osób wskazujących na negatywne aspekty wyjazdów jest znaczny.

Destymulanty migracyjne mogą wpływać na decyzję migrantów o powrocie na lokalny rynek pracy, jednakże powrót ten może z kolei powodować na danym obszarze problemy związane z dostosowaniem podaży do popytu na pracę. Napływ migrantów bez jednoczesnego zwiększenia liczby oferowanych miejsc pracy może skutkować wzrostem poziomu bezrobocia. Niemniej jednak przebadani migranci, którzy w chwili badania podejmowali zatrudnienie poza miejscem zameldowania, nie wykazywali chęci powrotu na lokalny rynek pracy. Większość z nich zdecydowanie nie miała zamiaru wracać do miejsca zameldowania (45,6%), bądź też nie zastanawiała się nad taką ewentualnością (32,0%). Może być to związane, z jednej strony z zadowoleniem z warunków obecnej pracy, z drugiej strony z dostrzeganiem braku perspektyw na atrakcyjną pracę w miejscu zameldowania. Co piąty ankietowany wyraził wprawdzie chęć powrotu do miejsca zameldowania, ale w bliżej nieokreślonym terminie (rys. 40).

Rysunek 40. Plany powrotu obecnych migrantów na rynek pracy w miejscu zameldowania.

Źródło: badania własne.

4.6.2. Próba oszacowania zjawiska „drenażu mózgów”

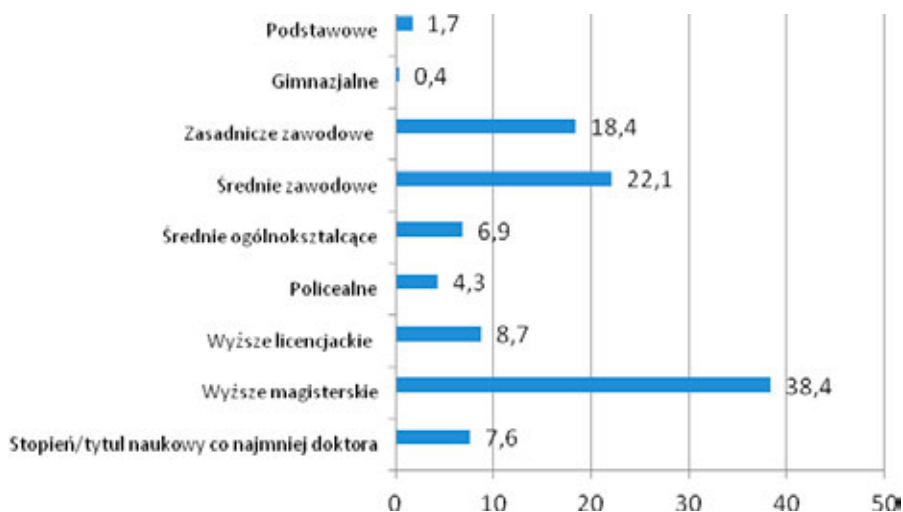
O występowaniu na danym obszarze zjawiska „drenażu mózgów” można mówić wówczas, gdy odpływ kadry wysokokwalifikowanej/wykształconej z danego terenu jest większy niż jej przyływ na ten teren. W sytuacji, gdy napływ ludzi z wyższym wykształceniem przewyższa odpływ, omawiane zjawisko nie występuje na danym obszarze.

Z uwagi na przyjętą metodologię badania, która przewidywała badanie odpływu migrantów z danego obszaru, bez uwzględnienia ich napływu np. z innego województwa, oszacowanie zjawiska „drenażu mózgów” oparte zostało wyłącznie na odpływie kadry wykwalifikowanej,

w tym przypadku osób z wykształceniem wyższym magisterskim, licencjackim oraz posiadających stopień bądź tytuł naukowy.

Jak wynika z badania znaczny odsetek migrantów, migrujących w chwili badania bądź też w okresie ostatnich 5 lat, legitymował się wykształceniem wyższym magisterskim – 38,4%. Należy tutaj uwzględnić również fakt, że 8,7% ankietowanych posiadało wykształcenie licencjackie, a 7,6% stopień/tytuł naukowy co najmniej doktora. Zatem ponad 50% osób migrujących do pracy poza miejsce zameldowania posiadało wykształcenie wyższe (rys. 41).

Rysunek 41. Wykształcenie respondentów.

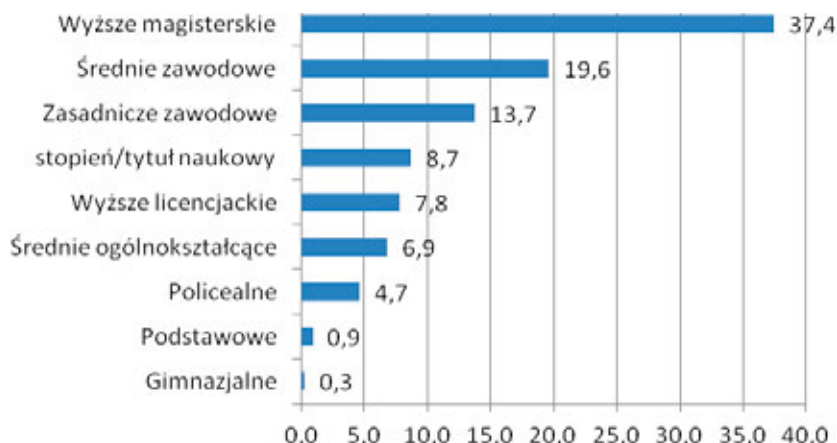
Źródło: badania własne.

Migracje międzypowiatowe

Prawie 54% migrantów przemieszczających się do pracy w momencie badania pomiędzy powiatami w obrębie województwa łódzkiego legitymowało się wykształceniem wyższym. W związku z tym można mówić o dużej mobilności przestrzennej wykwalifikowanej kadry na obszarze województwa łódzkiego.

Z uwagi na niewielką liczbę (w obrębie poszczególnych powiatów) osób wyjeżdżających bądź dojeżdżających do pracy do innego powiatu w ramach województwa wnioskowanie na temat odpływu migrantów o wysokim poziomie wykształcenia z poszczególnych powiatów jest niemożliwe.

Rysunek 42. Respondenci migrujący obecnie poza powiat w obrębie województwa łódzkiego wg wykształcenia.

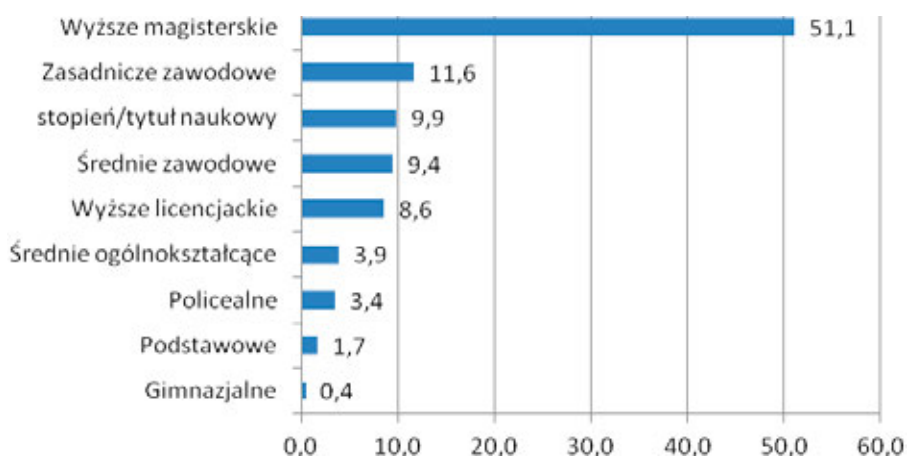

Źródło: badania własne.

Migracje międzywojewódzkie

Wśród ogółu migrantów zarobkowych wyjeżdżających bądź dojeżdżających w trakcie badania do pracy poza miejsce zameldowania, odsetek osób z wykształceniem wyższym wynosi 69,6% (rys. 43). W tym przypadku można więc mówić o znacznym odpływie wykształconych specjalistów z województwa łódzkiego, co jest zjawiskiem bardzo niekorzystnym w skali całego regionu i może wpływać negatywnie na jego rozwój gospodarczy.

Rysunek 43. Respondenci migrujący obecnie poza województwo łódzkie wg wykształcenia.

Źródło: badania własne.

Wniosek

Kosztami migracji w mikroskali jest zmniejszenie czasu na wypoczynek migrantów oraz osłabienie więzi rodzinnych.

Z kolei kosztami w mezzoskali jest utrata zasobów pracy. W przypadku regionalnego rynku pracy można mówić o odpływie fachowców („drenażu mózgów”). Odpływ kapitału intelektualnego tzw. „drenaż mózgów” z regionu łódzkiego jest w głównej mierze wynikiem bliskości geograficznej i komunikacyjnej do metropolitalnego rynku pracy Warszawy, generującego zapotrzebowanie na wysoko wykwalifikowaną kadrę. W przypadku odpływu kadry z łódzkiego można mówić o stracie kapitału ludzkiego i pieniężnego.

ROZDZIAŁ 5. ANALIZA PORÓWNAWCZA RYNKÓW PRACY WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO Z RYNKAMI PRACY DOCELOWYCH MIEJSC MIGRACJI MIESZKAŃCÓW WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

Jak wykazały badania blisko połowa migrantów zarobkowych z województwa łódzkiego dojeżdża do pracy najczęściej w obrębie gminy lub do innej gminy, nie przekraczając granic powiatu, a 31% do innego powiatu na terenie województwa. Poza województwo, głównie w kierunku Mazowsza i Wielkopolski, migruje 24,8% respondentów. Najczęstszy kierunek migracji między powiatowych to powiat miasto Łódź oraz powiat pabianicki. Analiza porównawcza będzie dotyczyła więc głównych kierunków migracji międzywojewódzkich oraz rynków wewnątrz wojewódzkich.

5.1. Powiatowe rynki pracy województwa łódzkiego

Administracyjnie województwo łódzkie tworzą 24 powiaty w tym: 3 grodzkie i 21 ziemskich oraz 177 gmin, w tym: 18 miejskich, 24 miejsko – gminnych i 135 wiejskich. Ponadto zgodnie z wymogami statystyki regionalnej Unii Europejskiej w ramach województwa wydzielono 5 podregionów: miasto Łódź, łódzki, skierniewicki, sieradzki i piotrkowski. Do podregionu łódzkiego przyporządkowano następujące powiaty: łódzki wschodni, pabianicki, zgierski i brzeziński. Do skierniewickiego przypisano powiaty: kutnowski, łęczycki, łowicki, rawski, skierniewicki i miasto Skierniewice. Do sieradzkiego powiaty: łaski, pajęczański, poddębicki, sieradzki, wieluński, wieruszowski, zduńskowolski. Podregionowi piotrkowskiemu zaś przyporządkowano powiaty: bełchatowski, opoczyński, piotrkowski, powiat miasto Piotrków Trybunalski, radomszczański oraz tomaszowski (kart.9). Z uwagi na fakt, że wiele danych statystycznych jest agregowanych na poziomie podregionów i większych jednostek terytorialnych, zostaną one włączone do analizy w chwili gdy nie będzie można zaprezentować danych dla powiatów.

Kartogram 9. Podregiony województwa łódzkiego.

Źródło: GUS, www.stat.gov.pl

Położone na terenie województwa powiaty charakteryzują się znacznym zróżnicowaniem powierzchniowym. Najmniejsze obszary są powiaty miejskie, których łączna powierzchnia stanowi zaledwie 2,15% powierzchni województwa, w tym największe to miasto Łódź (1,6% terenu województwa), z kolei największym powiatem jest sieradzki, który zajmuje 8,18% analizowanego obszaru. Na drugim miejscu pod względem wielkości powierzchni jest powiat radomszczański, na trzecim – piotrkowski, na czwartym – tomaszowski i na piątym – łowicki. Analizując podregiony największy jest piotrkowski, następnie sieradzki, skierniewicki, łódzki – o połowę mniejszy od skierniewickiego, oraz podregion Łódź⁶⁴.

Pod względem liczby ludności największy w 2011 r. był powiat miasto Łódź, w którym mieszkało 28,6% ludności województwa. Na drugim miejscu był powiat zgierski zamieszkały przez 6,5% populacji analizowanego regionu. Najmniejszy odsetek ludności województwa dotyczył powiatu brzezińskiego – 1,2%. Powiat pabianicki, stanowiący drugi pod względem wyboru miejsca pracy rynek w regionie, z uwagi na liczbę ludności⁶⁵ znajdował się na 5 miejscu w województwie.

Atrakcyjność osiedleńczą województwa łódzkiego obniżać może średnia długość życia jego mieszkańców – najniższa w całym kraju.

⁶⁴ Opracowano na podstawie BDL GUS – Podział terytorialny.

⁶⁵ Obliczenia własne na podstawie BDL GUS – Ludność.

Tabela 12. Średnia długość życia osób zamieszkałych w podregionach województwa łódzkiego w 2011 r.

Jednostka terytorialna	mężczyźni			kobiety		
	ogółem	w miastach	na wsi	ogółem	w miastach	na wsi
POLSKA	72,4	73,0	71,6	80,9	80,9	80,9
ŁÓDZKIE	70,4	70,5	70,3	79,5	79,2	80,3
Podregion 15 - łódzki	70,1	70,2	69,9	79,6	79,2	80,2
Podregion 16 - m. Łódź	70,1	70,1	0,0	78,4	78,4	0,0
Podregion 17 - piotrkowski	70,3	70,5	70,1	79,9	79,8	80,0
Podregion 18 - sieradzki	71,3	71,9	70,9	80,5	80,5	80,5
Podregion 19 - skierniewicki	70,6	71,5	70,1	80,0	79,6	80,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

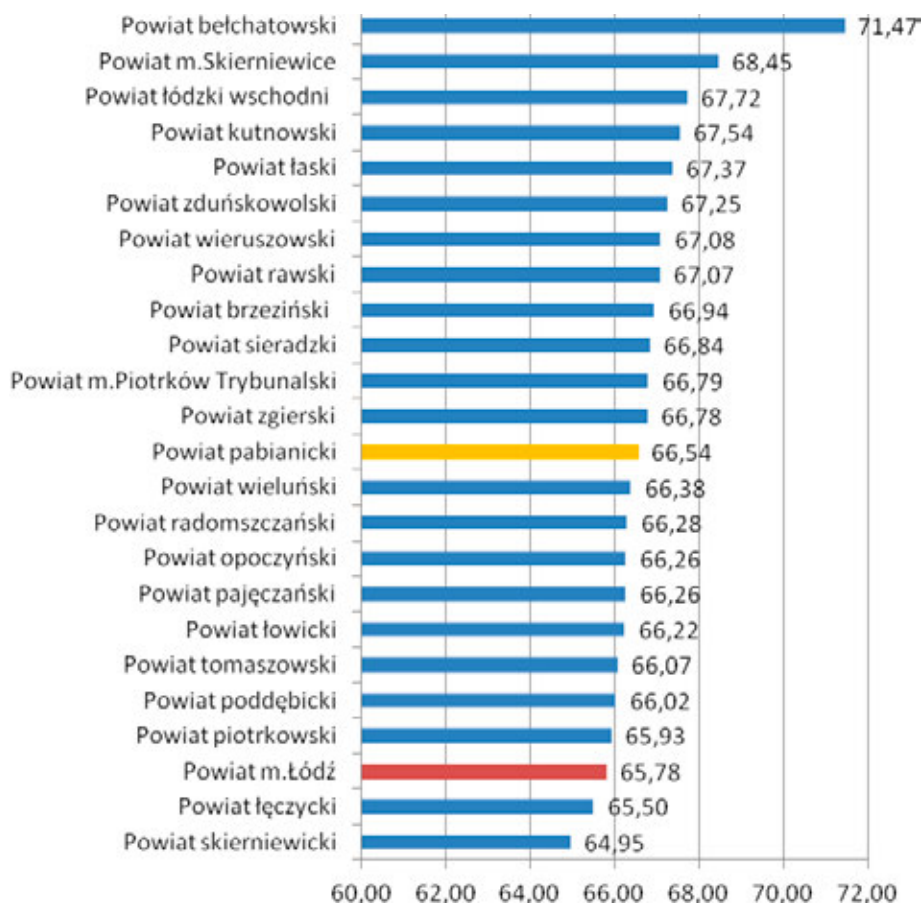
Według szacunków GUS, wśród ogółu osób zamieszkałych w Łódzkiem w 2011 roku, dłużej żyją kobiety. Mężczyźni z miast żyją dłużej niż mężczyźni na wsi, w przypadku kobiet odwrotnie. Porównując podregiony, najdłużej żyją mieszkańcy sieradzkiego⁶⁶.

Czynnikiem determinującym rozwój społeczno-gospodarczy regionu jest ludność w wieku produkcyjnym. Zbiorowość ta określa wielkość potencjalnych zasobów pracy, te zaś – rozmiary potencjalnego zatrudnienia. Tak więc ludność w wieku produkcyjnym jest istotnym elementem siły produkcyjnej społeczeństwa. W województwie łódzkim największy udział ludności w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców dotyczy powiatów: bełchatowskiego i miasta Skierniewice. Najmniejszy odsetek ludności stanowiącej potencjalne zasoby pracy ma powiat skierniewicki. Powiat pabianicki przyciągający migrantów, jest pod względem wysokości powyższego wskaźnika na 13 miejscu, a Łódź dopiero na miejscu 22⁶⁷.

⁶⁶ Opracowano na podstawie BDL GUS – Ludność.

⁶⁷ Opracowanie na podstawie BDL GUS – Ludność.

Rysunek 44. Udział ludności w wieku produkcyjnym w ludności powiatu.

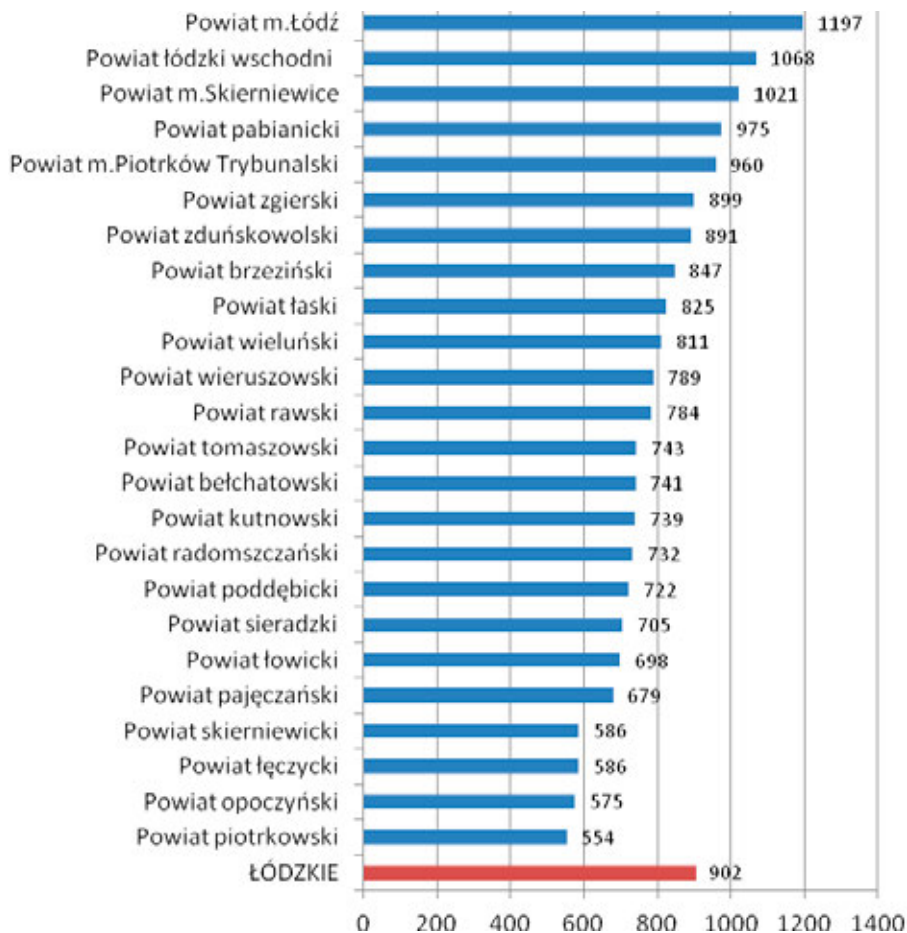

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Jednym z parametrów określających wielkość rynku pracy jest liczba podmiotów gospodarczych na 10 tys. ludności. Pod tym względem największe nasycenie występuje w Łodzi oraz powiecie łódzkim wschodnim, Skierniewicach, powiecie pabianickim oraz w Piotrkowie Trybunalskim (w których na 10 tys. ludności przypada kolejno: 1197, 1068, 1021, 975 i 960 podmiotów gospodarczych). W pozostałych powiatach wartość omawianego wskaźnika nie przekracza średniej dla województwa (902), wśród nich najniższą wyróżniają się: piotrkowski ziemski, opoczyński, łęczycki i skierniewicki ziemski, w których na 10 tys. ludności przypada od 554 do 586 podmiotów gospodarczych. Reasumując, największe rynki pracy w regionie stanowią 3 powiaty grodzkie oraz 2 ziemskie: łódzki wschodni i pabianicki⁶⁸.

⁶⁸ Opracowano na podstawie BDL GUS – Podmioty Gospodarki Narodowej - wskaźniki.

Rysunek 45. Liczba podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W trakcie prowadzonych badań terenowych zaobserwowano „ucieczkę” niewielkiej grupy przedsiębiorców z miejsca zameldowania. Jak wynika z badań samodzielna działalność gospodarczą w miejscu zameldowania prowadziło 2,7% z 1 tys. migrantów, gdy poza miejscem zameldowania przedsiębiorstwo uruchomiło 4,4% respondentów (44 przedsiębiorców). Naturalnym procesem jest poszukiwanie przez przedsiębiorców lepszych, bardziej korzystnych dla siebie rynków. Miasta, gdzie występuje duża koncentracja ludności oraz lepsza infrastruktura techniczna, zazwyczaj są lepszym rynkiem zbytu niż obszary wiejskie. Przeniesienie działalności, zwłaszcza handlowych, ze wsi do miasta, może przynieść ekonomiczne korzyści. W badanej grupie, co czwarty migrujący przedsiębiorca to mieszkaniec wsi, ale aż 41% przedsiębiorców zamieszkałych w Łodzi prowadzi działalność gospodarczą poza Łodzią. Sygnalizuje to, że występują pewne okoliczności, które zmniejszają atrakcyjność gospodarczą rynku łódzkiego. Zjawisko „ucieczki” przedsiębiorców na inne rynki, wywołuje utratę dochodów gminy oraz utratę kapitału ludzkiego i nie powinno być obojętne dla lokalnych samorządów.

Wiara w skuteczność wspólnych działań na rzecz społeczności lokalnej to postawa dostrzegana w różnych grupach społecznych. Aktywność społeczna określa potencjał emocjonalny ludności i ich gotowość do podejmowania działań na rzecz określonej grupy lub

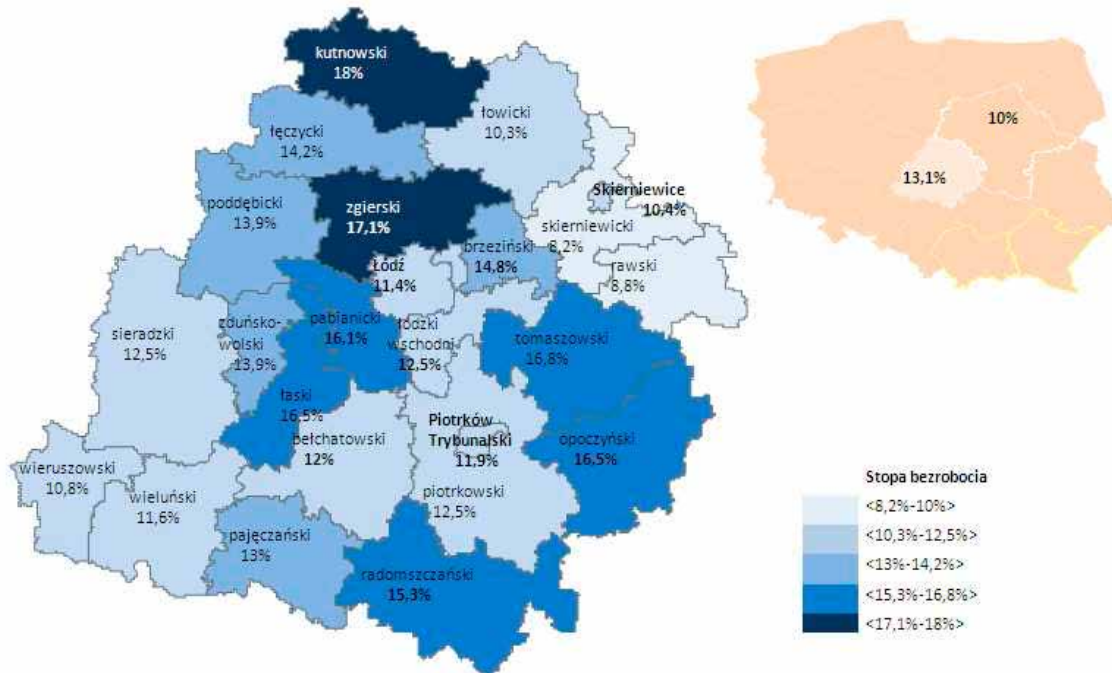
środowiska. O aktywności społecznej w regionie świadczy m.in. liczba działających organizacji pozarządowych. Na tej podstawie do najbardziej aktywnych w województwie łódzkim zaliczyć można powiaty: poddębicki, wierszowski, sieradzki, skierniewicki, łowicki oraz miasto Łódź, w których na 10 tys. ludności działa od 30 do 35 organizacji pozarządowych. Średni wskaźnik dla województwa łódzkiego wynosi 27⁶⁹. Organizacje pozarządowe mają wpływ na kreowanie polityki społecznej, realizują programy z założenia służące rozwojowi regionu, a tym samym poprawie jakości życia jego mieszkańców.

Stopa bezrobocia określa stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby ludności aktywnej ekonomicznie. Wskaźnik ten definiuje niewykorzystany potencjał pracy. Dane dotyczące wolnych zasobów pracy przedstawione w raporcie, pochodzą z I półrocza 2012 r. W analizowanym okresie najwyższy wskaźnik stopy bezrobocia dotyczył powiatów: kutnowskiego (18%) i zgierskiego (17,1%). Najniższy wskaźnik odnotowano w powiecie skierniewickim (8,2%) i rawskim (8,8%). Należy zauważyć, że powiaty o najniższej stopie bezrobocia są położone przy granicy z województwem mazowieckim i wielkopolskim. Natomiast położenie przy granicy z województwem śląskim i świętokrzyskim nie poprawia sytuacji mieszkańców powiatów: radomszczańskiego, gdzie stopa bezrobocia sięga 15,3%, tomaszowskiego czy opoczyńskiego.

Wysokie bezrobocie z założenia jest determinantą odpływu ludności, wskazuje bowiem na niedostateczną liczbę miejsc pracy w odniesieniu do ogółu osób w wieku aktywności zawodowej. Zastanawia zatem, dlaczego część mieszkańców województwa na miejsce pracy wybiera powiat pabianicki, w którym stopa bezrobocia jest stosunkowo wysoka, przekracza bowiem 16%. Możliwym wyjaśnieniem tej sytuacji może być zajmowanie miejsc pracy przez pracowników napływowych, skazując tym samym wielu mieszkańców powiatu na pozostawanie w rejestrach bezrobocia.

⁶⁹ Opracowano na podstawie BDL GUS – Podmioty Gospodarki Narodowej - wskaźniki.

Kartogram 10. Stopa bezrobocia wg BAEL w powiatach woj. łódzkiego (stan na 30.06.2012 r.) w porównaniu z rynkiem mazowieckim.

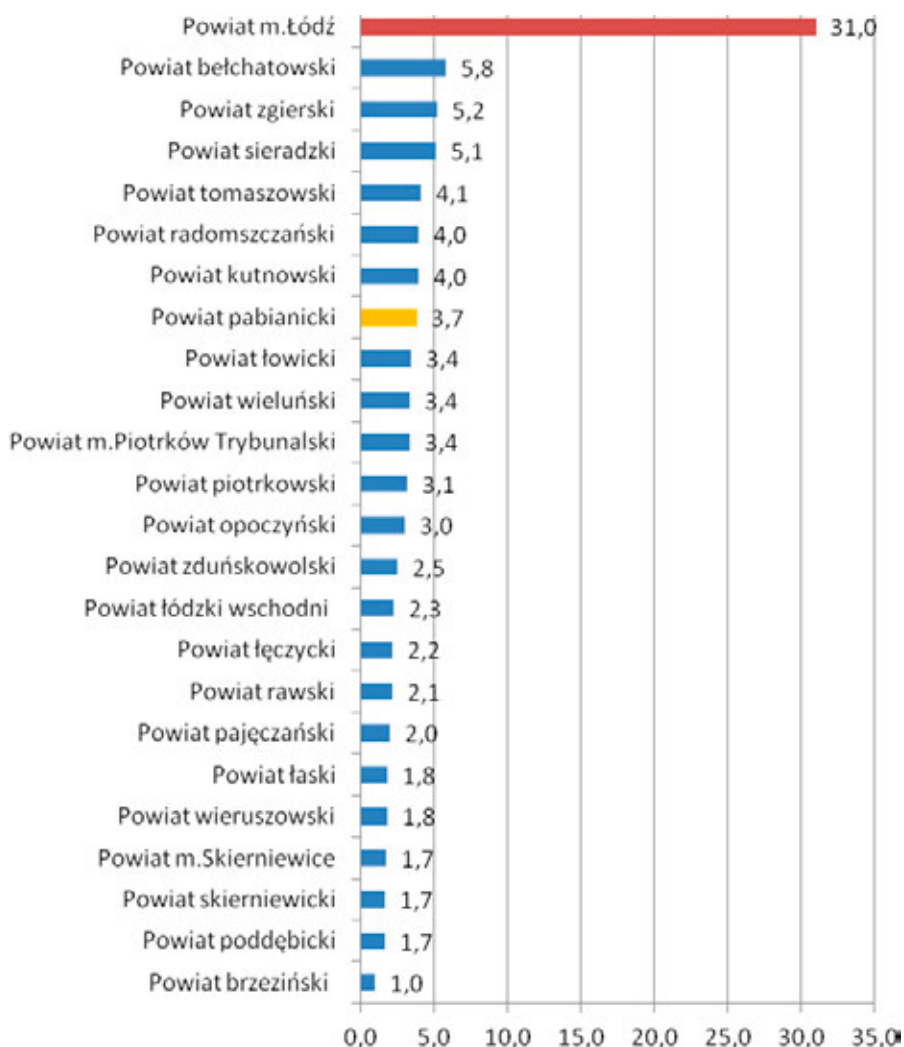

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Łodzi.

W 2011 r. wśród powiatów województwa łódzkiego, zdecydowanie największą liczbą pracujących wyróżniała się jego stolica - 228,8 tys. tj. 31% ogółu pracujących w Łódzkiem. Następnym powiatem o wysokiej liczbie pracujących był powiat bełchatowski (43,1 tys., tj. 5,8% ogółu pracujących w województwie) i zgierski (38,4 tys.; 5,2% ogółu pracujących w województwie)⁷⁰. Najmniej osób pracowało w powiecie brzezińskim – 7,4 tys. tj. 1% pracujących w województwie). Należy zaznaczyć, że obszary o niższych wartościach liczby pracujących wskazują na niższą atrakcyjność rynku pracy pod względem możliwości zatrudnienia – stanowi to zatem czynnik odpychający [rys.46].

⁷⁰ Opracowanie na podstawie BDL – Rynek pracy. Pracujący wg grup sekcji i płci.

Rysunek 46. Udział pracujących województwa łódzkiego w 2011 r. wg powiatów.

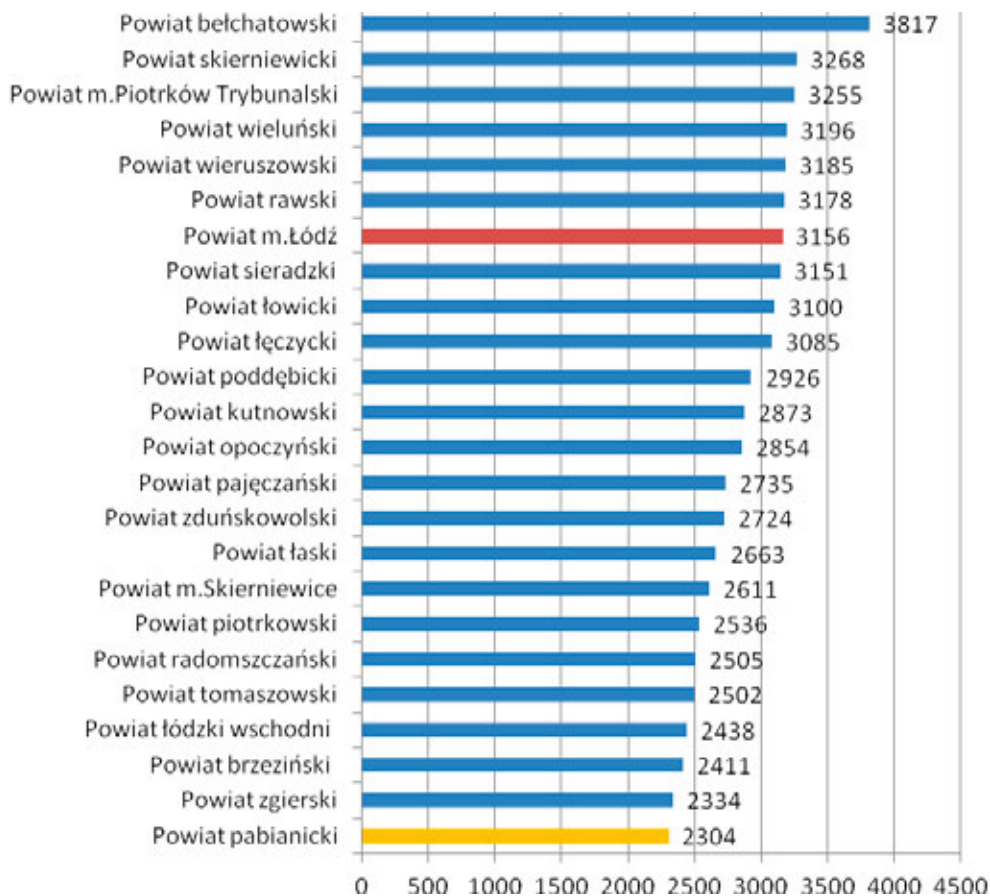

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Wskaźnik obrazujący liczbę pracujących przypadającą na 10 tys. mieszkańców, w 2011 r. najwyższą wartość osiągnął w powiecie bełchatowskim (3817), a następnie w powiecie skierniewickim (3268) i powiecie Piotrków Trybunalski (3255) [rys. 48].

Łódź pod tym względem uplasowała się dopiero na 7 miejscu w województwie. Co ciekawe, drugi rynek który przyciąga migrantów – pabianicki, wykazuje najniższy w regionie wskaźnik pracujących na 10 tys. mieszkańców – 2304.

Rysunek 47. Pracujący na 10 tys. mieszkańców powiatu w 2011 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Niżej zamieszczony diagram (rys. 48) przedstawia udział osób pracujących według sekcji PKD w poszczególnych powiatach województwa łódzkiego w 2011 r.⁷¹

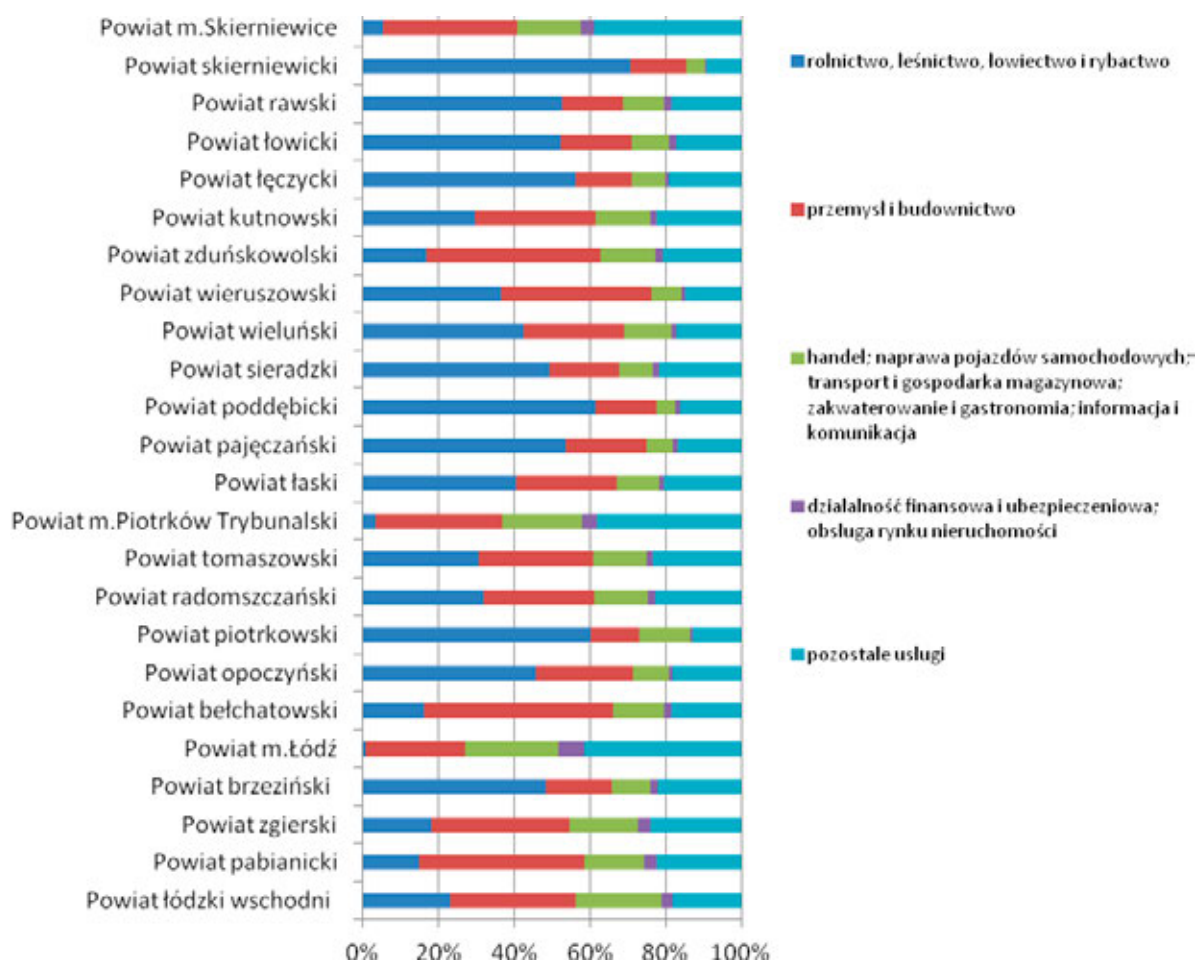
Największy udział pracujących w budownictwie i przemyśle - sektorach które uruchamiają miejsca pracy również w usługach, dostrzega się w Łodzi (26,1% pracujących na danym terenie, 28,5% pracujących w przemyśle i budownictwie w regionie) oraz w powiatach: bełchatowskim (49,7% pracujących na tym terenie i 10,5% pracujących w przemyśle i budownictwie w regionie), zgierskim (36,6% pracujących na tym terenie i 6,7% pracujących w przemyśle i budownictwie w regionie) i pabianickim (43,8% pracujących na tym terenie i 5,7% pracujących w przemyśle i budownictwie w regionie). Blisko co czwarty mieszkaniec województwa pracuje w Sekcji: Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo. W skali województwa największy udział pracujących w tych dziedzinach działalności dotyczy powiatów: sieradzkiego (10,5% ogółu pracujących w rolnictwie (...) w regionie), piotrkowskiego (7,8%) i łowickiego (7,3%). Porównując struktury powiatowe, największy udział pracujących w rolnictwie (...) obserwujemy w powiecie skierniewickim (aż 70,8% pracujących w tym powiecie i 4,9% pracujących w rolnictwie w regionie).

⁷¹ Opracowanie na podstawie BDL – Rynek pracy. Pracujący wg grup sekcji i płci.

Wśród ogółu pracujących w województwie łódzkim 16% stanowią osoby zajmujące się handlem, naprawą samochodów, transportem i gospodarką magazynową, zakwaterowaniem i gastronomią oraz informacją i komunikacją. Z porównania powiatów wynika, że największa grupa pracujących w firmach z powyższego obszaru działalności występuje w Łodzi (45,9% pracujących w wymienionych sekcjach w województwie i 24,7% ogółu pracujących w powiecie).

Przy obsłudze rynku nieruchomości oraz w działalności finansowej i ubezpieczeniowej pracuje 3,4% ogółu pracujących w województwie. 61,0% pracujących w tej Sekcji w całym regionie dotyczy jego stolicy, w Łodzi stanowią 6,9% wszystkich pracujących. Najmniejszy w strukturze pracujących udział osób zajmujących się obsługą finansową, ubezpieczeniową i rynku nieruchomości obserwujemy w powiecie skierniewickim (0,27% pracujących w tej branży w regionie i 0,56% ogółu pracujących w powiecie).

Rysunek 48. Pracujący według grup sekcji PKD w powiatach województwa łódzkiego w 2011 r.

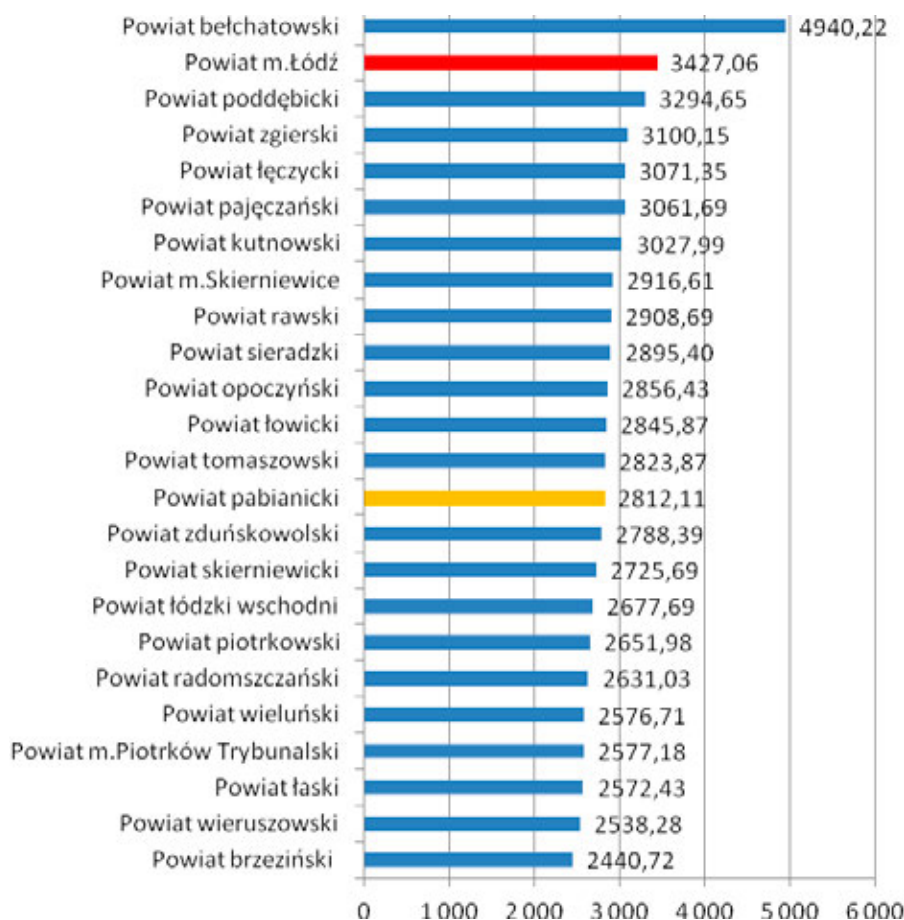
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Istotną determinantą migracji jest wysokość zarobków. Wśród powiatów województwa łódzkiego, najwyższe przeciętne wynagrodzenie oferuje rynek bełchatowski (4940,22 zł

brutto, tj. 136,3% średniej krajowej), a następnie rynek Łodzi (3427,06 zł brutto – 94,5% średniej krajowej). Najmniej zarabiają pracujący w powiatach: brzezińskim, wieruszowskim i łaskim - od 2440 do 2573 zł brutto. Wśród miast na prawach powiatu najmniejsze przeciętne zarobki mają pracujący w Piotrkowie Trybunalskim (na 21 miejscu w województwie). Skierniewice natomiast zajmują 8 miejsce w rankingu przeciętnych wynagrodzeń wśród powiatów w Łódzkiem, licząc od zarobków najwyższych.

Najpopularniejsze w województwie kierunki migracji (Łódź oraz powiat pabianicki) pod względem średnich zarobków znajdują się kolejno na drugim i 14 miejscu.

Rysunek 49. Wysokość przeciętnego wynagrodzenia brutto w 2011 r. w powiatach województwa łódzkiego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

O wielkości popytu na pracę świadczy m.in. liczba dostępnych ofert pracy. Z danych udostępnionych przez WUP w Łodzi wynika, iż do powiatowych urzędów pracy na terenie województwa łódzkiego w grudniu 2011 roku trafiło łącznie 1850 ofert. Najwięcej - 604, zgłoszono do urzędu w Łodzi a najmniej (10) do urzędu skierniewickiego. Porównując liczbę zgłoszonych wakatów z liczbą osób w rejestrach bezrobocia można zaobserwować, iż największa dysproporcja w tym zakresie dotyczyła powiatów: zgierskiego oraz skierniewickiego łącznie z miastem Skierniewice, w których na 1 ofertę przypadają kolejno 366 i 328 bezrobotnych. W powiecie miasto Łódź na 1 ofertę zgłoszoną do urzędu pracy

przypadało 61 osób bezrobotnych, a w powiecie pabianickim – 161 osób. Należy wziąć pod uwagę, że pracodawcy nie mają obowiązku zgłaszania wakatów w Powiatowych Urzędach Pracy, wobec tego zakłada się, iż ogólna liczba wolnych miejsc pracy na obszarze każdego powiatu jest w danym okresie większa niż to wynika ze statystyk PUP.

Tabela 13. Oferty pracy oraz bezrobotni w miesiącu grudniu 2011 r.

Jednostka terytorialna	Liczba ofert zgłoszonych w grudniu do urzędów pracy	Liczba ofert skierowana do osób niepełnosprawnych	Liczba bezrobotnych w rejestrach na 1 ofertę pracy
ŁÓDZKIE	1850	173	75
Powiat łódzki wschodni	280	2	11
Powiat pabianicki	47	1	161
Powiat zgierski	31	2	366
Powiat brzeziński	14	0	128
Powiat m. Łódź	604	141	61
Powiat bełchatowski	75	0	90
Powiat opoczyński	54	3	93
Powiat radomszczański	73	2	96
Powiat tomaszowski	73	4	111
Powiat m. Piotrków Trybunalski	14	1	199
Powiat piotrkowski	74	0	48
Powiat łaski	37	0	71
Powiat pajęczański	11	0	226
Powiat poddębicki	98	0	71
Powiat sieradzki	21	0	179
Powiat wieluński	40	0	53
Powiat zduńskowolski	47	0	81
Powiat kutnowski	118	0	62
Powiat łęczycki	14	0	221
Powiat łowicki	40	14	76
Powiat rawski	48	2	38
Powiat skierniewicki	10	1	328
Powiat m. Skierniewice			

Źródło: opracowanie własne na podstawie tablic WUP „Analiza bezrobocia w 2011”.
<http://www.wup.lodz.pl/index.php/statystyka/raporty>.

Reasumując, największym rynkiem pracy w województwie łódzkim jest miasto Łódź, które jest najbardziej aktywne gospodarczo oraz skupia największą liczbę pracujących w województwie (tab. 14). Największa liczba pracujących w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców dotyczy powiatu bełchatowskiego, który jest także atrakcyjny pod względem wysokości wynagrodzeń. Po uśrednieniu wyników wnioskuje się, że najtrudniejszym rynkiem pracy w granicach województwa łódzkiego jest powiat brzeziński (jedeny wskaźnik na stosunkowo wysokim poziomie to liczba podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców). Na niekorzyść powiatu brzezińskiego działają: najniższe w województwie przeciętne wynagrodzenie, stosunkowo wysoka stopa bezrobocia, oraz niski wskaźnik pracujących w stosunku do liczby mieszkańców.

Wśród 24 powiatów w trzeciej dziesiątce rankingu znajdują się również powiaty: łaski, piotrkowski i opoczyński. Z kolei w pierwszej piątce poza Łodzią występują powiaty: bełchatowski, rawski, miasto Piotrków Trybunalski i sieradzki. Wybierany przez migrantów zarobkowych powiat pabianicki, w rankingu powiatów pod względem sytuacji społeczno-ekonomiczno-gospodarczej zajmuje 15 pozycję w województwie. Popularność tego powiatu, jako docelowego miejsca pracy, wynika przypuszczalnie z bliskiego sąsiedztwa z Łodzią, a co za tym idzie, dogodnego połączenia komunikacyjnego.

Tabela 14. Ranking powiatów pod względem sytuacji społeczno-ekonomiczno-gospodarczej.

Powiaty	Wskaźniki					
	Stopa bezrobocia	Wysokość wynagrodzenia	Liczba podmiotów gospodarczych na 10 tys. ludności	Liczba pracujących w powiecie w relacji do pracujących w województwie	Pracujący na 10 tys. mieszkańców	Przeciętne miejsce w województwie
Powiat łódzki wschodni	10	17	2	15	21	14
Powiat pabianicki	16	14	4	8	24	15
Powiat zgierski	19	4	6	3	23	9
Powiat brzeziński	14	24	8	24	22	24
Powiat m. Łódź	6	2	1	1	7	1
Powiat bełchatowski	9	1	14	2	1	2
Powiat opoczyński	17	11	23	13	13	21
Powiat piotrkowski	10	18	24	12	18	22
Powiat radomszczański	15	19	16	6	19	20
Powiat tomaszowski	18	13	13	5	20	18
Powiat m. Piotrków Tryb.	8	21	5	11	3	4
Powiat łaski	17	22	9	19	16	23
Powiat pajęczański	11	6	20	18	14	19
Powiat poddębicki	12	3	17	23	11	16
Powiat sieradzki	10	10	18	4	8	5
Powiat wieluński	7	20	10	10	4	6
Powiat wierzowski	5	23	11	20	5	13
Powiat zduńskowolski	12	15	7	14	15	12
Powiat kutnowski	20	7	15	7	12	10
Powiat łączycki	13	5	22	16	10	17
Powiat łowicki	3	12	19	9	9	7
Powiat rawski	2	9	12	17	6	3
Powiat skierniewicki	1	16	21	22	2	11
Powiat m. Skierniewice	4	8	3	21	17	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie wskaźników GUS.

5.2. Regionalne rynki pracy - Mazowsze i Wielkopolska

Wg prognozy demograficznej dla Polski, do 2035 r. populacja województwa mazowieckiego będzie się sukcesywnie zwiększać, populacja wielkopolski będzie wzrastać do roku 2025, a następnie spadać, natomiast mieszkańców województwa łódzkiego będzie systematycznie ubywać.

Według deklaracji reprezentatywnej grupy migrantów, to właśnie mazowiecki i wielkopolski rynek pracy najbardziej przyciągają pracowników z Łódzkiego. Niebagatelne znaczenie ma tutaj bliskość geograficzna - północno-zachodnia część województwa łódzkiego graniczy z Wielkopolską, a północno-wschodnia z Mazowszem.

Jednak o wyborze miejsca pracy i życia decyduje znacznie więcej czynników niż bliskie sąsiedztwo alternatywnego rynku pracy. Jak już pisano wcześniej, przy analizie zjawiska migracji bierze się pod uwagę dwie grupy czynników: „wypychające” i „przyciągające”. Wśród czynników wypychających, czyli mobilizujących do opuszczenia rodzimego rynku pracy są: niski poziom rozwoju gospodarczego, presja demograficzna oraz wysokie bezrobocie i pogarszające się warunki życia. Czynnikiem przyciągającymi są: wyższe płace, możliwość zatrudnienia, perspektywy rozwoju osobistego lub zawodowego oraz poprawa standardu życia.

Ponieważ porównanie rynków Mazowsza, Wielkopolski i łódzkiego zostało już zaprezentowane w rozdziale 3, dalsze analizy przeprowadzone zostaną w oparciu o zawarte tam wskaźniki.

Wśród czynników wypychających z województwa łódzkiego należy wymienić procesy demograficzne, w tym: wyższą niż w innych województwach zachorowalność na choroby psychiczne i zaburzenia neurologiczne oraz zaburzenia zachowań, ujemny przyrost naturalny, krótsze przeciętne trwanie życia. Ze względu na powyższe województwo łódzkie zajmuje ostatnie miejsce w kraju. Nadzieję na poprawę sytuacji zdrowotnej mieszkańców Łódzkiego należy upatrywać w przypadającej na nich liczbie lekarzy (najwięcej w kraju).

Biorąc pod uwagę warunki mieszkaniowe w 3 analizowanych regionach, to pod względem dostępu do zasobów mieszkaniowych najlepiej wypada mazowieckie, następnie łódzkie i na końcu wielkopolskie. Jednak z uwagi na bliskie sąsiedztwo Wielkopolski i Mazowsza, dodatkowe obciążenie kosztami zakwaterowania emigrujących tam do pracy mieszkańców woj. łódzkiego nie zawsze jest konieczne. Może to dodatkowo wzmacniać skłonność do migracji w kierunku Warszawy i Poznania.

Niedostateczna ilość żłobków i przedszkoli jest problemem całej Polski, jednakże młode mamy mieszkające w województwie łódzkim mają większe trudności z dostępem do infrastruktury wczesnodziecięcej niż matki z województwa wielkopolskiego i mazowieckiego, co potencjalnie wydłuża ich czas powrotu na rynek pracy po urodzeniu dziecka.

Dostęp do szkolnictwa wyższego w porównywanych regionach jest zróżnicowany. W Wielkopolsce działa 40 uczelni, na Mazowszu 106, w Łódzkiem – 30. Jednak o jakości kształcenia mogą świadczyć noty uzyskane w różnego rodzaju rankingach dotyczących szkół wyższych. I tak np. w rankingu wyższych uczelni Fundacji Edukacyjnej „Perspektywy” oraz dziennika „Rzeczpospolita”, w 2012 r. Politechnika Łódzka znalazła się na 13 miejscu oraz

na 4 miejscu wśród polskich uczelni technicznych. Na 16 miejscu wśród polskich uczelni akademickich znalazł się Uniwersytet Medyczny z Łodzi⁷². Mimo, że w ocenach czołowe miejsca zajmują: Uniwersytet Jagielloński oraz Uniwersytet Warszawski, wyraźnie dostrzega się pozytywny wpływ łódzkich uczelni wyższych na kształtowanie kapitału ludzkiego.

Decyzje migracyjne mieszkańców województwa łódzkiego może utwierdzać wysoki wskaźnik przestępczości i stosunkowo niska wykrywalność sprawców przestępstw w regionie. Jednak skala przestępstw w mazowieckim jest większa. Z kolei Wielkopolska jest bardziej bezpieczna.

Słabą stroną łódzkiego rynku jest poziom zamożności jego mieszkańców. Świadczy o tym zarówno wartość PKB *per capita*, niższa niż w Wielkopolsce i Mazowszu, jak i wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym – dużo wyższy niż na rynkach docelowych migracji. Na mniejszą atrakcyjność łódzkiego rynku pracy wpływa także utrzymujący się niski poziom wynagrodzeń w regionie. Według danych GUS, przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Łódzkiem wynosiło w 2011 roku ok. 3.246 zł, tj. 89,5% w relacji do kraju. Co prawda na tle porównywanych regionów, pod względem poziomu wynagrodzeń w Wielkopolsce było niewiele lepiej, za to rynek mazowiecki wypadł zdecydowanie korzystniej, oferując przeciętnie o ok. 1259 zł wyższe zarobki niż można było otrzymać w województwie łódzkim.

W województwach wielkopolskim i mazowieckim występuje dużo wyższa niż w Łódzkiem aktywność gospodarcza, która wpływa pozytywnie na rynek pracy oraz zamożność regionu, co z kolei ma bezpośrednie przełożenie na inwestowanie w infrastrukturę techniczną.

Biorąc pod uwagę sytuację na rynku pracy, analizowane województwa mają najwyższe wskaźniki zatrudnienia w Polsce, przy czym łódzkie lokuje się pod tym względem na 3 miejscu, bezpośrednio po województwie wielkopolskim i mazowieckim. Jednocześnie województwa mazowieckie i wielkopolskie charakteryzuje najniższa stopa bezrobocia, czyli stosunek liczby bezrobotnych do osób aktywnych zawodowo na danym terenie, co pozwala przypuszczać, że rynek pracy jest tam bardziej chłonny a wielkość popytu na pracę wyższa niż w regionie o wysokiej stopie bezrobocia. Wydaje się zatem, że w Wielkopolsce i na Mazowszu można po prostu szybciej znaleźć pracę.

⁷²<http://www.dzienniklodzki.pl/artykul/889714,pl-i-um-najwyzej-w-rankingu-perspetyw-2013,id,t.html?cookie=1>

ROZDZIAŁ 6. PODUMOWANIE – WNIOSKI I REKOMENDACJE

Niniejszy raport zawiera wyniki badania migracji wewnętrznej mieszkańców województwa łódzkiego w kontekście oddziaływań na lokalne rynki pracy. Celem badań była próba oszacowania rozmiarów zjawiska migracji zarobkowej mieszkańców regionu oraz wskazanie jego cech charakterystycznych. W toku badań zidentyfikowano również czynniki, które mogą zahamować odpływ kadr i skłonić migrantów do powrotu na lokalne rynki pracy.

OCENA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ

Na podstawie oceny sytuacji społeczno-gospodarczej opracowano czynniki odpychające i przyciągające migrantów. Oceniono, że mocną stroną regionu są zasoby mieszkaniowe, opieka medyczna, oraz zróżnicowana oferta szkolnictwa wyższego. Niewątpliwie atuty te mogą być wykorzystane do przyciągania osób aktywnych zawodowo w celach osiedleńczych. Czynnikiem odpychającym mogą być niskie dochody, brak dostatecznej ilości żłobków i przedszkoli oraz stosunkowo wysokie bezrobocie.

ROZMIARY ZJAWISKA MIGRACJI

Na podstawie przeprowadzonych badań terenowych oszacowano, że zjawisko migracji w ostatnich 5 latach w przybliżeniu dotyczyło 196,2 tys. gospodarstw domowych województwa. W chwili prowadzenia badań (listopad 2012 r.) migrowało ok. 179,7 tys. mieszkańców, tj. 7,7% ludności, a 16,4% ogółu aktywnych zawodowo w regionie.

Rozmiar migracji wahałowej (dojeżdżający) w województwie łódzkim w ostatnich 5 latach mógł sięgać ok. 167,3 tys. osób, a skala migracji cyklicznej (wyjeżdżający) 28,8 tys. osób.

Ludność z analizowanego obszaru najczęściej przemieszczała się za pracą wewnątrz powiatu, w którym mieszka (49,8%), w tym wewnątrz gminy (18%). Międzypowiatowe ruchy migracyjne były domeną 31% respondentów, a 24,8% wskazało na wędrowkę w celach zarobkowych poza województwo (około 5,6% badanych podało kilka miejsc migracji). O ile ruch cyrkulacyjny wewnątrz województwa nie stanowi zagrożenia dla regionalnego rynku pracy, tak odpływ poza region świadczy o utracie zasobów pracy. Szacuje się, że z regionalnego rynku w ostatnich 5 latach odpłynęło ok. 41,3 tys. mieszkańców, w tym ok. 19,8 tys. osób mogło pomniejszać wpływy budżetowe, gdyż ich migracja wiązała się ze zmianą miejsca zamieszkania poza terenem województwa łódzkiego.

KIERUNKI MIGRACJI

Najczęstszym kierunkiem migracji wewnątrz województwa było miasto Łódź, gdzie migrowało zarobkowo 12,6% mieszkańców regionu. Kolejnym rynkiem pracy, który przyciągał mieszkańców województwa, był powiat pabianicki wybierany przez 3,2% migrujących respondentów.

Najbardziej popularnym kierunkiem migracji międzywojewódzkiej było mazowieckie, które jako miejsce pracy wybrało 17,6% mieszkańców regionu. Na drugim miejscu pod tym

względem było województwo wielkopolskie – migrowało tam 1,5% ankietowanych, natomiast pozostałe regiony kraju, jako kierunki migracji, miały mniej niż 1% wskazań.

PROFIL MIGRANTA Z REGIONU ŁÓDZKIEGO

Wśród osób migrujących zarobkowo na przestrzeni ostatnich 5 lat przeważały kobiety (kobiety 54,1%, mężczyźni 45,9%). Najczęściej migrant miał od 25 do 34 lat, był dobrze wykształcony i mieszkał na wsi lub w Łodzi, był w związku partnerskim i miał na utrzymaniu co najmniej 2 osoby.

W grupie migrantów najlepiej wykształconych (38,4% respondentów) aż 72% stanowiły osoby, które ukończyły studia na kierunkach społecznych, a 15,4% na kierunkach technicznych. Wykształcenie średnie zawodowe zadeklarowało ponad 22% badanych, przy czym w tej grupie dominowało wykształcenie o kierunku mechanicznym oraz ekonomicznym.

Niekorzystnym zjawiskiem na rynku pracy jest odpływ najlepiej wykształconych kadr. Jak wynika z analizy wyników badań aż 65% migrujących poza województwo miało wyższe wykształcenie, w tym 9,9% posiadało stopień naukowy.

Okres pracy poza miejscem zameldowania w przypadku 1/3 migrantów to od 1 do 5 lat. Prawie 24% przepracowało poza miejscem zameldowania od 6 do 10 lat, z kolei co piąty ankietowany od 11 do 20 lat. Migranci posiadają znaczne doświadczenie zawodowe przy czym zdobywali je przeważnie podejmując pracę w miejscu zameldowania.

Osoby biorące udział w badaniu na pytanie o posiadane umiejętności i kwalifikacje wskazywały najczęściej na wyuczony zawód (95,2%) oraz prawo jazdy kategorii B (78,3%). Często wymieniano również znajomość technologii informacyjnej (68,6%) oraz umiejętność pracy w zespole (55,7%). Prawie co drugi respondent „chwalił się” umiejętnością komunikacji interpersonalnej (46,3%), znajomością języka angielskiego (44,9%) oraz ukończonymi dodatkowymi kursami i szkoleniami (44,1%). W pracy migranci wykorzystywali wszystkie te umiejętności, wobec tego można stwierdzić, że tego typu kompetencje i umiejętności były najbardziej oczekiwane przez pracodawców.

Sytuacja respondentów przed migracją

Przed migracją pracowało 44% respondentów, a 2,9% prowadziło własną działalność gospodarczą. Status osoby bezrobotnej posiadało 13%, a 3,6% poszukiwało pracy.

Najwięcej osób zadeklarowało, że w miejscu zameldowania zatrudnionych było na stanowisku asystent/pracownik biurowy (10,6%). Niemal co dziesiąty ankietowany podejmował pracę jako sprzedawca/handlowiec. W dalszej kolejności wskazywano na zawody: rolnik, kadra menedżerska, nauczyciel, szwacz/ka księgowy/a oraz doradca klienta/konsultant, informatyk.

Migranci w miejscu zameldowania podejmowali najczęściej zatrudnienie w branży usługowej (10%) oraz w handlu (7,3%). W dalszej kolejności w branży związanej z działalnością finansową i ubezpieczeniami, administracją publiczną oraz przetwórstwem przemysłowym.

W miejscu zameldowania migrujący z województwa łódzkiego najczęściej zarabiali w granicach od 1001 do 1500 zł netto.

Sytuacja respondentów na migracji

Osoby decydujące się na migrację zarobkową najczęściej podejmowały zatrudnienie w zawodach: kasjer/sprzedawca/handlowiec (10,4%). Sporą grupę stanowiły osoby reprezentujące kadrę kierowniczą tzw. menedżerską, a w dalszej kolejności wskazywano na zawody/stanowiska: asystent/pracownik biurowy, nauczyciel, operator maszyn i urządzeń, księgowy/a, kierowca, informatyk.

W porównaniu do okresu sprzed migracji nastąpiły znaczne zmiany w sytuacji zawodowej migrantów. Na migracji mniej osób pracowało w rolnictwie, ale więcej wykonywało pracę fizyczną, więcej osób wykonywało pracę operatora maszyn i urządzeń i więcej pracowało jako pracownik obsługi klienta bądź w biurze. Zwiększyła się też grupa osób zajmujących kierownicze stanowiska – awans zawodowy dotyczył nieco ponad 7% uczestników badania. Niepokojącym zjawiskiem dla samorządów jest „ucieczka” przedsiębiorców. Samodzielną działalność gospodarczą w miejscu zameldowania prowadziło przed migracją 2,7% respondentów, podczas gdy poza miejscem zameldowania przedsiębiorstwo uruchomiło 4,4% badanych. Z punktu widzenia lokalnych gospodarek istotne jest, że tylko 25% przedsiębiorców z siedzibą firmy poza miejscem zameldowania to mieszkańcy wsi, a 41% migrujących przedsiębiorców to mieszkańcy Łodzi. O ile można się spodziewać „ucieczki” przedsiębiorców ze wsi w kierunku większych rynków zbytu, o tyle niepokojącym jest odpływ przedsiębiorców z Łodzi.

Osoby zatrudnione poza miejscem zameldowania, dojeżdżające codziennie do pracy podejmowały najczęściej zatrudnienie w przedsiębiorstwach należących do branży usługowej (17,4%), administracji publicznej (11,9%) oraz przetwórstwa przemysłowego (9,1%). Z kolei osoby wyjeżdżające z miejsca zameldowania do pracy częściej podejmowały zatrudnienie w budownictwie (17,2%), w branży związanej z transportem i gospodarką magazynową oraz w branży finansowej i ubezpieczeniowej – odpowiednio po 9,3%.

W porównaniu z okresem sprzed migracji dwa razy więcej osób posiadało umowę na czas nieokreślony. Jednocześnie zwiększyła się też grupa osób godząca się na elastyczne formy zatrudnienia, co może świadczyć o wysokiej determinacji by utrzymać pracę.

Migrujący najczęściej zarabiali w granicach 1501-2000 zł netto (19,3%) oraz od 1001 do 1500 zł netto. Powyżej 3000 tys. zł netto zarabiała 17,2% respondentów. Zaobserwowano, że wynagrodzenia osób pracujących poza województwem były wyższe od pracujących na rynkach lokalnych. Migrujący poza województwo najczęściej zarabiali powyżej 3 tys. zł netto (36,9% wskazań), podczas gdy w łódzkim takie wynagrodzenie osiągało zaledwie 12,1% migrujących.

Miesięczna wysokość dochodu netto przypadająca na osobę w gospodarstwie domowym migranta to przeważnie 501-1000 zł (23,6%) bądź 1001-1500 zł (22,5%). Na poziomie minimum egzystencji żyło 5,5% rodzin badanych osób – według danych zgromadzonych przez Urząd Statystyczny w Łodzi w 2010 r. skrajne ubóstwo dotyczyło 3,8% gospodarstw domowych. Wyższe dochody deklarowali „single” oraz osoby bez zobowiązań finansowych wobec rodziny.

MOTYWY MIGRACJI

Większość respondentów pracowała przed migracją, tak więc bezpośrednią przyczyną wyjazdu nie był brak pracy w miejscu zameldowania.

Największy odsetek ankietowanych (45,1%) jako powód migracji podał niskie zarobki oraz chęć poprawy sytuacji finansowej rodziny (41,5%) z czego wynika, że czynniki ekonomiczne stanowiły decydujący motyw wyjazdów.

Do wędrowek za pracą skłania również niezadowolenie z pracy wykonywanej wcześniej: blisko połowa ankietowanych (48,9%) nie spełniała się zawodowo w miejscu zameldowania, w tym 14% odpowiedziało, że motywem migracji były ograniczone możliwości awansu, a 34,9% - nie mogło znaleźć miejsc pracy odpowiadających posiadanym kwalifikacjom czy wykształceniu.

Ponad 2% ankietowanych do migracji skłonił przede wszystkim brak odpowiedniej infrastruktury społecznej w miejscu zameldowania – odpowiedzi tego typu udzielili zarówno mieszkańcy wsi, jak i miasteczek do 20 tys. mieszkańców oraz miast powyżej 50 tys. mieszkańców. Rekomendacje znajomych skłoniły do migracji 6,5% respondentów, natomiast 1,5% respondentów przyznało, że migracja zarobkowa nie była wynikiem ich decyzji a raczej reorganizacji zakładu pracy, w którym byli zatrudnieni.

SZANSE I MOTYWY POWROTU NA LOKALNY RYNEK PRACY

W grupie czynników, które nakłoniłyby do reemigracji najczęściej wymieniano możliwość podjęcia pracy w miejscu zameldowania (38,1% wskazań), a następnie wyższe wynagrodzenie (35,6% wskazań). Kwota wynagrodzenia najczęściej wskazywana przez respondentów, których wysokość pensji mogłaby skłonić do powrotu, było 3000 zł netto, jednakże badani wskazywali kwoty w przedziale od 1600 zł do 10 tys. Co 5 ankietowany byłby skłonny powrócić na rodzimy rynek pracy dopiero wówczas, gdyby utracił pracę w obecnym miejscu zatrudnienia. Grupa czynników osobistych - nieekonomicznych stanowiła 20,2% wskazań.

Z oświadczeń respondentów pracujących poza miejscem zameldowania w czasie gdy prowadzono badania wynika, że aż 45,6% z nich nie zamierzało wracać na miejscowy rynek pracy a aż 62,4% uważało, że w miejscu zamieszkania nie ma dla nich pracy.

SKŁONNOŚCI MIGRACYJNE I STRATEGIE DZIAŁANIA

Wyższą skłonność do migracji, mierzoną mobilnością zawodową i przestrzenną, wykazuje jedna piąta ankietowanych (20%), bowiem jedna piąta ankietowanych trzykrotnie zmieniała pracodawcę oraz dwukrotnie geograficzne położenie miejsca zatrudnienia. W grupie emigrujących po raz kolejny, 3% stanowią osoby, które przynajmniej 2 razy zmieniły kierunek wyjazdu do pracy, a także kilkakrotnie pracodawców. Opisywana wyżej grupa respondentów przy nadarzających się, sprzyjających okolicznościach będzie mobilna również w przyszłości.

Ruchliwość przestrzenna mieszkańców województwa wiązała się w głównej mierze z działaniem grupowym. Prawie 67% respondentów przemieszczało się do pracy ze znajomymi, a 24,3% z rodziną. Dodatkowo 23,3% ankietowanych wskazało, że łączą ich także relacje zawodowe.

Zdecydowanie największa grupa badanych migrantów była w związku partnerskim a 60% posiadało dzieci. Mobilność przestrzenna nie wpłynęła na organizację życia rodzinnego w przypadku większości respondentów. Posiadanie rodziny nie hamowało więc decyzji o migracji, a często ją wzmagało.

Analizując deklaracje na temat najistotniejszych czynników skłaniających do migracji, to: zaledwie 0,7% respondentów migrowało za rodziną, a 6,5% zasugerowało się rekomendacjami znajomych. Tak więc decyzje większości migrantów nie opierały się na entuzjzmie otoczenia, lecz były wynikiem konkretnych kalkulacji zysków i strat migrującego.

Tylko w przypadku 2,1% respondentów powodem migracji było zdobycie wykształcenia, pozostali (97,9%) szukali pracy (jedynie 35% nie miało pracy w miejscu zameldowania). Podstawową strategią migracyjną była więc poprawa warunków finansowych - respondenci szukali okazji na wyższe zarobki. Niewielka grupa migrowała sezonowo (5,1%), częściej migracja wiązała się z mobilnością długookresową.

RYNKI PRACY ATRAKCYJNE DLA MIGRANTÓW

W skali województwa najwięcej osób pracuje w Łodzi, powiecie bełchatowskim i zgierskim, natomiast najmniej w powiecie brzezińskim.

Wskaźnik obrazujący liczbę pracujących przypadającą na 10 tys. mieszkańców, najwyższe wartości osiągnął w 2011 r. w powiatach: bełchatowskim, skierniewickim i powiecie Piotrków Trybunalski. Łódź pod tym względem uplasowała się dopiero na 7 miejscu w województwie. Co ciekawe, w powiecie pabianickim, przyciągającym migrantów, odnotowano najniższy w województwie poziom wskaźnika.

Ujmując rzecz branżowo – ze względu na Sekcje PKD, w których pracują mieszkańcy województwa łódzkiego, to blisko co czwarty z nich związany jest zawodowo z *Rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem czy rybactwem*. W skali województwa największy udział pracujących w dziedzinach działalności z wymienionej Sekcji, występuje w powiecie sieradzkim oraz w powiatach: piotrkowskim i łowickim. Biorąc pod uwagę strukturę poszczególnych powiatów, największy udział pracujących w tych dziedzinach działalności występuje w powiecie skierniewickim.

Największy udział pracujących w budownictwie i przemyśle, które uruchamiają także miejsca pracy w usługach, dotyczy Łodzi oraz w powiatów: bełchatowskiego, zgierskiego i pabianickiego.

Jednym z parametrów określających wielkość rynku pracy jest liczba podmiotów gospodarczych na 10 tys. ludności. Pod tym względem największe nasycenie podmiotów gospodarczych występuje w Łodzi oraz powiecie łódzkim wschodnim, Skierniewicach, powiecie pabianickim oraz w Piotrkowie Trybunalskim. W pozostałych powiatach wartość omawianego wskaźnika nie przekracza średniej dla województwa, wśród nich najniższą wyróżniają się: piotrkowski, opoczyński, łączycki i skierniewicki. Reasumując, największe rynki pracy w regionie stanowią 3 powiaty grodzkie oraz 2 ziemskie: skierniewicki i pabianicki.

Jedną z determinant migracji jest wysokość zarobków. Wśród powiatów województwa łódzkiego, najwyższe przeciętne wynagrodzenie oferuje rynek bełchatowski oraz Łódź. Najmniej zarabiają pracujący w powiatach: brzezińskim, wieruszowskim i łaskim.

Wysokie bezrobocie z założenia stymuluje odpływ ludności, wskazuje bowiem na niedostateczną liczbę miejsc pracy w odniesieniu do ogółu mieszkańców regionu w wieku aktywności zawodowej. W analizowanym okresie najwyższy wskaźnik stopy bezrobocia dotyczył powiatów: kutnowskiego i zgierskiego. Najniższy wskaźnik odnotowano w powiecie skierniewickim i rawskim. Należy zauważyć, że powiaty o najniższej stopie bezrobocia są położone przy granicy z województwem mazowieckim i wielkopolskim. Natomiast położenie przy granicy z województwem śląskim i świętokrzyskim nie poprawia sytuacji mieszkańców powiatów: radomszczańskiego, tomaszowskiego czy opoczyńskiego.

Z przeprowadzonych badań wynika, iż migrantów przyciągały największe rynki pracy, zarówno w obrębie województwa, jak i na terenie kraju. Tak Łódź, jak i powiat pabianicki charakteryzuje wysoka przedsiębiorczość i wysokie uprzemysłowienie. Migranci spodziewali się tam znaleźć pracę i ją znajdowali. Najpopularniejszymi kierunkami migracji poza województwo łódzkie były województwa: mazowieckie oraz wielkopolskie, tj. największe i najatrakcyjniejsze (na co wskazują porównywalne wartości wielu wskaźników) rynki pracy w kraju.

Tabela 15. Tabela wniosków i rekomendacji.

Wnioski	Rekomendacje	Katalog działań	Adresat rekomendacji
1. Diagnozy i prognozy demograficzne wskazują na ubywanie ludności w wieku produkcyjnym. Powodem ubytku tej grupy ludności jest zarówno ujemny przyrost naturalny jak i ujemne saldo migracji. 2. Według szacunków, poza województwo z regionalnego rynku pracy odpływa około 41,4 tys. osób, w tym ok. 19,8 tys. może pomniejszać wpływy do budżetów samorządów, gdyż ich migracja wiąże się ze zmianą miejsca zamieszkania poza teren województwa łódzkiego. 3. Do pracy poza województwem emigrowały przede wszystkim osoby z wysokim wykształceniem (ok.75%), można więc mówić o	1. Przyciąganie do województwa szczególnie wartościowych zasobów pracy oraz motywowanie do pozostania w regionie kreatywnych pracowników o najwyższych kwalifikacjach zawodowych.	1. Międzynarodowa promocja województwa pod kątem jego atrakcyjności dla najbardziej wartościowych zasobów pracy. 2. Włączenie do aktualnego systemu promocji województwa wątku atrakcyjnego miejsca do twórczego życia i kreatywnej pracy. 3. Zwrócenie szczególnej uwagi na jakość infrastruktury społecznej województwa pod kątem jej dostosowania do potrzeb najbardziej wymagających osób kreatywnych - inne spojrzenie na rolę placówek kulturotwórczych oraz opieki zdrowotnej, instytucji edukacyjnych oraz intensywna promocja w kraju i zagranicą itp.	Samorząd Województwa, samorządy gminne przy współpracy instytucji kulturotwórczych, mediów, organizacji pracodawców oraz specjalistycznych przedsiębiorstw marketingowo - promocyjnych.

występowaniu zjawiska „drenażu mózgów”. 4. Wysoką skłonność do migracji, mierzoną mobilnością zawodową i przestrzenną, wykazuje ok. jedna piąta ankietowanych, bowiem wśród badanych 20% osób trzykrotnie zmieniło pracodawcę oraz dwukrotnie geograficzne położenie miejsca pracy. Przyjmuje się, że najwyższą skłonność do migracji wykazują osoby, które nie odczuwają zahamowań przed dużymi zmianami w życiu, tj. życia na emigracji. Taką próbę podjęło wcześniej 13% respondentów, a 18% rozważa wyjazd za granicę. W grupie wcześniej emigrujących 3% stanowią osoby, które przynajmniej 2 razy zmieniły administracyjne granice zatrudnienia, a także kilkakrotnie pracodawców. Ta grupa przy nadarzających się, sprzyjających okolicznościach będzie mobilna również w przyszłości. 5. Ruchliwość przestrzenna mieszkańców województwa wiązała się z działaniem grupowym. Prawie 67% respondentów przemieszczało się do pracy ze znajomymi, a 24,3% z rodziną. Dodatkowo 23,3% ankietowanych wskazało, że łączą ich relacje zawodowe.	2. Stworzenie programu zachęcającego do pozostawania w województwie najbardziej wartościowych zasobów ludzkich - zwłaszcza absolwentów i młodych pracowników.	1. Stworzenie w każdej gminie bazy danych o najbardziej uzdolnionych młodych ludziach, laureatach konkursów przedmiotowych i olimpiad, stypendystach itp. 2. Stworzenie lokalnych programów zachęt do pozostania w regionie. 3. Prowadzenie akcji promocyjnej zwłaszcza w środowiskach emigracyjnych (na wzór doświadczeń wrocławskich) dotyczących ich powrotu lub przybycia do województwa; kampania promocyjna pod przykładową nazwą: <i>Praca w Łódzkim się opłaca</i>.	Samorząd Województwa, samorządy powiatowe i gminne.
6. Rynek pracy poza województwem oferuje migrantom lepszą pracę (z możliwością awansu, zgodną z wykształceniem, często na wyższych stanowiskach) oraz wyższe zarobki. Sami badani przyznali, że do reemigracji skłoniliby ich pewność, że będą mieli zatrudnienie w miejscu zameldowania, jednakże należy zauważyć, że 62% badanych uważało, że w miejscu ich zamieszkania nie ma dla nich pracy. Na drugim miejscu, wśród czynników które mogłyby skłonić do powrotu na rodzimy rynek pracy, respondenci wymieniali wyższe wynagrodzenie,.	1. Kreowanie atrakcyjnych miejsc pracy. 2. Ustawiczne rozpoznawanie sytuacji oraz potrzeb sektora gospodarczego. 3. Promowanie przedsiębiorczości oraz dobrych praktyk w tym zakresie.	1. Przeprowadzenie diagnozy sytuacji podmiotów gospodarczych działających na regionalnym rynku pracy oraz ich otwartość na wsparcie ze strony instytucji rynku pracy. 2. Efektywne wykorzystanie dostępnych instrumentów rynku pracy zachęcających do rozwoju przedsiębiorczości i zwiększenia zatrudnienia.	WUP, PUP.
7. Mocną stroną województwa są zasoby mieszkaniowe, opieka medyczna, zróżnicowana oferta szkolnictwa wyższego.	1. Międzynarodowa promocja województwa pod kątem jego atrakcyjności. 2. Kontynuacja działań wyznaczonych przez Strategię Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007- 2020.	1. Kontynuowanie zabiegów dotyczących wzrostu ogólnego poziomu cywilizacyjnego województwa. 2. Kontynuowanie zabiegów dotyczących poprawy konkurencyjności gospodarki województwa. 3. Kontynuowanie zabiegów	Samorząd Województwa, samorządy powiatowe i gminne.

		związanych ze stworzeniem rzeczywistego regionu społeczno – ekonomicznego posiadającego własną podmiotowość kulturową i gospodarczą. 4. Międzynarodowa kampania medialna województwa, jako przyjaznego miejsca zamieszkania i pracy.	
8. Czynniki wypychającymi mogą być niskie dochody, brak dostatecznej ilości żłobków i przedszkoli oraz stosunkowo wysokie bezrobocie.	1. Promowanie przedsiębiorczości w szczególności wśród młodych ludzi oraz dobrych praktyk w tym obszarze. 2. Inicjowanie organizacji pomocy w sprawowaniu opieki nad dziećmi w wieku 0-6 lat.	1. Kampania medialna zachęcająca do rozwoju przedsiębiorczości i zakładania własnej działalności gospodarczej. 2. Stworzenie punktów doradczych dla osób planujących założyć własną firmę, których celem byłoby świadczenie usług informacyjnych np. w jaki sposób pozyskać fundusze na założenie własnej firmy. 3. Oferowanie bezrobotnym matkom refundację kosztów opieki nad dziećmi. 4. Zachęcanie do tworzenia spółdzielni socjalnych, działalności gospodarczej w zakresie opieki nad dziećmi.	WUP, PUP.
9. Najczęściej migrant miał od 25 do 34 lat, był dobrze wykształcony i mieszkał na wsi lub w Łodzi, był w związku partnerskim i miał na utrzymaniu co najmniej 2 osoby. Zatem mobilne zawodowo i przestrzennie są najczęściej młode rodziny.	1. Stworzenie regionalnego programu prorodzinnego.	1. Opracowanie regionalnego programu Rodzina na swoim, w postaci: - wsparcia młodych ludzi w uzyskaniu mieszkania np. dzięki częściowemu poręczeniu kredytów mieszkaniowych lub udzielenie dotacji młodym ludziom ubiegającym się o mieszkania w TBS, rozszerzenie akcji Freedom na najzdolniejszych absolwentów kierunków technicznych i medycznych, którzy otrzymaliby zatrudnienie na peryferiach województwa. 2. Promowanie zatrudnienia młodych ludzi przez uruchomienie specjalnego programu stypendialnego.	Samorządy powiatowe i gminne.
10. Częściej migrant był kobietą niż mężczyzną.	1. Przeciwdziałanie <i>feminizacji biedy</i> poprzez aktywizację i wspieranie przedsiębiorczości kobiet. 2. Przeciwdziałanie dyskryminacji kobiet na rynku pracy.	1. Bezwzględne egzekwowanie prawa pracy związanego z zatrudnianiem kobiet. 2. Organizowanie konkursów dla przedsiębiorców - mężczyzn wspierających zatrudnianie kobiet. 3. Organizowanie w województwie kampanii społecznych promujących	- Urzędy Pracy, - Instytucje kontrolne np. PIP. - Organizacje pozarządowe ze szczególnym uwzględnieniem organizacji kobiecych.

		aktywność zawodową i przedsiębiorczość kobiet np. <i>Jestem jedną z was, Też chcę być przedsiębiorcą, Kobieta - najwartościowszym pracownikiem, Najlepsza szefowa, Też mam wizję</i> itp. 4. Organizowanie wsparcia w opiece nad dziećmi np. uruchomienie w klubach pracy darmowej lub niskopłatnej opieki dla dzieci.	
11. Migranci najczęściej wykonywali zawód sprzedawcy/kasjera/handlowca. Jest to specyficzna grupa zawodowa, bowiem kwalifikacje są łatwe do nabycia, jednocześnie stanowiska te cechuje duża rotacyjność. Na lokalnych rynkach często stanowią grupę zawodów nadwyżkowych.	1. Kreowanie zmian w systemie kierunków kształcenia oraz tematyce szkoleń zawodowych zgodnie z bieżącymi wymaganiami rynku pracy. 2. Dostosowanie instrumentów oraz zakresu tematycznego szkoleń powinno odbywać się w partnerstwie z instytucjami /organizacjami mającymi wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą. 3. Promowanie ustawicznego kształcenia zawodowego w systemie modułowym.	1. Bieżące informowanie społeczeństwa o popycie na zawody na danym obszarze. 2. Opracowanie strategii zmian edukacyjnych i szkoleniowych eliminujących zagrożenie powstawania bezrobocia w wyniku nadmiernego przyrostu osób wysokokwalifikowanych w zawodach, na które rynek pracy nie zgłasza popytu (nadwyżkowych). 3. Motywowanie do spotkań przedstawicieli podmiotów mających wpływ na lokalną gospodarkę, w tym: instytucje szkoleniowe, przedsiębiorców, samorządowców. 4. Uruchomienie platformy współpracy systemu edukacji z przedsiębiorcami.	Samorząd Województwa, samorządy powiatowe i gminne.
12. Województwo łódzkie odznacza się słabym rozwojem przedsiębiorczości. Pod względem liczby aktywnych podmiotów przypadających na 10 tys. mieszkańców lokuje się na 10 miejscu w kraju. Najniższą aktywnością gospodarczą wyróżniają się powiaty: piotrkowski, opoczyński, łęczycki i skierniewicki. 13. Z Łodzi odpłynęło poza województwo 1,2% przedsiębiorców.	1. Stworzenie warunków do pobudzenia rozwoju gospodarczego w powiatach w których przedsiębiorczość jest najslabiej rozwinięta. 2. Stworzenie systemu zachęt dla inwestorów (przyciągnięcie nowych inwestorów spowoduje wzrost liczby nowych miejsc pracy). 3. Kontynuowanie działań realizowanych w Łódzkiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej.	1. Uruchomienie platformy współpracy instytucjonalnej: rynku pracy, lokalnych samorządów, przedsiębiorstw znaczących dla gospodarki lokalnej oraz sfery nauki, w celu opracowania mechanizmów reagowania na zmiany rynkowe. 2. Prowadzenie działań profilaktycznych w zakresie zagrożeń gospodarczych poprzez wskazywanie źródeł (finansowych i merytorycznych) innowacyjności technologicznej. 3. Przygotowanie specjalnego pakietu działań antykryzysowych, np. poszukiwanie inwestorów strategicznych dla zagrożonego przemysłu, refundacja kosztów zatrudnienia dla upadających przedsiębiorstw do czasu wyjścia z trudnej sytuacji itp. 4. Wykorzystywanie instrumentów instytucji rynku pracy rozwijających	Samorząd Województwa, samorządy powiatowe i gminne; Łódzka Specjalna Strefa Ekonomiczna.

		przedsiębiorczość w postaci dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej, dotacji na uruchomienie nowych miejsc pracy.	
	4. Zachęcanie mieszkańców regionu do większej aktywności w kierunku przedsiębiorczości i innowacyjności.	1. Stworzenie bazy danych o dobrych praktykach w województwie. 2. Promocja praktyk i postaw przedsiębiorczych poprzez regionalne środki masowego przekazu oraz spotkania środowiskowe.	Urzędy Pracy przy współpracy z: - ośrodkami pomocy społecznej; - ośrodkami pomocy rodzinie; - bankami; - regionalnymi i lokalnymi mediami; - organizacjami pozarządowymi; - kościołami różnych wyznań.
	5. Zwiększenie efektywności wykorzystania środków UE ukierunkowanych na innowacyjność sektora MŚP.	1. Położenie większego nacisku na informowanie podmiotów MŚP o możliwościach korzystania ze środków UE. 2. Szkolenia w zakresie sporządzania wniosków projektowych wśród przedsiębiorców i pracowników sektora MŚP. 3. Utworzenie punktów poradnictwa związanego ze sporządzaniem wniosków projektowych. 4. Przedstawianie dobrych praktyk i doświadczeń związanych z wykorzystaniem środków UE na rozwój poziomu innowacyjności sektora MŚP. 5. Prowadzenie bazy danych dotyczącej efektywności wykorzystania środków UE na wdrażanie innowacji.	Samorząd Województwa, samorządy powiatowe i gminne.
14. Migrantów przyciągają największe rynki pracy w kraju (mazowieckie i wielkopolskie) a w obrębie województwa (Łódź i powiat pabianicki).	1. Kontynuacja działalności Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. 2. Rozwój i rozbudowa Łódzkiego Regionalnego Parku Naukowo Technologicznego. 3. Kontynuacja działań zaplanowanych w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Łódzkiego.	1. Dalsza promocja działalności ŁSSE. 2. Kontynuacja w stosowaniu systemu ulg dla podmiotów chcących zainwestować w danym powiecie. 3. Dalszy rozwój infrastruktury technicznej, w tym kompleksowe przygotowanie terenów pod inwestycje. 4. Promocja regionu jako miejsca atrakcyjnego dla inwestorów. 5. Kontynuowanie działań związanych z regionalnym programem innowacyjności.	Zarządcy ŁSSE oraz Łódzkiego Regionalnego Parku Naukowo Technologicznego, Urząd Marszałkowski w Łodzi, Departament ds. Przedsiębiorczości, Samorządy: wojewódzki, powiatowe i gminne.

Bibliografia

- Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej w województwie łódzkim*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Departament Zarządzania Europejskim Funduszem Społecznym, Warszawa 2011.
- Departament Polityki Regionalnej, Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego, *Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej województwa łódzkiego. Strategiczna Mapa Regionu*, PAG Uniconsult, Łódź 2010.
- Gfk Polonia Sp. z o.o. oraz PSDB Sp z o.o., *Wpływ funduszy Unii Europejskiej na saldo migracji wewnętrznych i zewnętrznych w Polsce*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2009, źródło internetowe: www.funduszezstrukturalne.gov.pl.
- Górny A., Kaczmarczyk P., *Uwarunkowania i mechanizmy migracji zarobkowych w świetle wybranych koncepcji teoretycznych*, biuletyn Instytutu Spraw Społecznych seria: Prace migracyjne nr 49.
- Grabowska-Lusińska I., Okólski M., *Migracja z Polski po 1 maja 2004: jej intensywność i kierunki geograficzne oraz alokacja migrantów na rynkach pracy Unii Europejskiej*, CMR Working Papers No33/99, 2008 r.
- Holzer J.H., *Demografia*, PWE, Warszawa, 1999.
- Iglicka K., *Kierunki rozwoju polskiej polityki migracyjnej w ramach obszaru legalnej migracji pracowniczej na lata 2007-2012*, Centrum Stosunków Międzynarodowych, Warszawa 2006.
- Janicki W., *Przegląd teorii migracji ludności*, Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, Lublin –Polonia, Vol. LXII/14, Sectio B, 2007.
- Kaczmarczyk P. *Migracje zarobkowe Polaków w dobie przemian*, Wyd. Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2005.
- Kaczmarczyk P., Turowicz J., *Migracje niepełne*, Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa 2007.
- Kaczmarczyk P., Tyrowicz J., *Migracje osób z wysokimi kwalifikacjami*, Warszawa 2008.
- Kaczmarczyk P., Tyrowicz J., *Migracje sezonowe Polaków do Niemiec*, Biuletyn nr 3, FISE, styczeń 2008.
- Kawczyńska-Butrym Z., *Zyski i straty uczestników migracji – wyniki badań własnych*, w: *Migracja – wyzwanie XXI wieku*, pod red. Zięba M. St., Lublin 2008.
- Kiliański M., *Migracje międzynarodowe – zarys współczesnych trendów migracyjnych*, Wrocławskie Studia Erezmańskie [b.d.w.]
- Otawa Grup sp. j., MillwardBrown SMG/KRC, *Wspieranie aktywności zawodowej poprzez zarządzanie zjawiskiem migracji – analiza w województwie śląskim*, red. Jolanta Szaban, Źródło internetowe: http://www.efs.gov.pl/AnalizyRaportyPodsumowania/baza_projektow_badawczych_efs/Documents/Raport_Wspieranie_aktywnosci_zawodowej_przez_zarzadzanie_zjawiskiem_migracji.pdf
- PBS DGA, *Migracje Szansą województwa pomorskiego – wspieranie pozytywnych trendów adaptacyjnych na regionalnym rynku pracy*, Sopot 2009, źródło internetowe: http://defs.pomorskie.eu/res/pokl/Dokumenty/Raporty/raport_6.1.1_03.pdf

Stelmachowicz-Pawyza D., Świeżawska-Ambroziak K., Raport cząstkowy przygotowany w ramach projektu: Wspieranie aktywności zawodowej poprzez zarządzanie zjawiskiem migracji – analiza w województwie śląskim, Katowice 2009.

Urząd Statystyczny w Łodzi *Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie łódzkim w 2010 r.*, Łódzki Ośrodek Badań Regionalnych, Łódź 2011.

Urząd Statystyczny w Łodzi, *Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa łódzkiego 2011*, Łódź 2012.

Urząd Statystyczny w Łodzi, *Warunki życia w województwie łódzkim w 2010 r.*, Łódzki Ośrodek Badań Regionalnych, Łódź 2012.

Wpływ emigracji zarobkowej na gospodarkę Polski, Ministerstwo Gospodarki, Departament Analiz i Prognoz, Warszawa 2007.

Źródła internetowe

Statystyka WUP w Łodzi, <http://www.wup.lodz.pl/index.php/statystyka>

Główny Urząd Statystyczny, *Słownik pojęć*, http://stat.gov.pl/gus/definicje_PLK_HTML.htm?id=POJ-366.htm

Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie łódzkim w 2010 r., Urząd Statystyczny w Łodzi, Łódzki Ośrodek Badań Regionalnych, Łódź 2011.

Urząd Statystyczny w Łodzi, *Sytuacja społeczno-gospodarcza Łodzi*, I-II kwartał 2012.

Dane kwartalne dla województwa łódzkiego, Urząd Statystyczny w Łodzi, www.stat.gov.pl

Spis kartogramów

Kartogram 1. Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności w 2010 r.....	26
Kartogram 2. Liczba ludności na 1 lekarza, 1 pielęgniarkę, 1 zakład opieki zdrowotnej i 1 miejsce w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej.....	27
Kartogram 3. Uczelnie wyższe w Polsce w 2011 r.....	29
Kartogram 4. Wskaźnik zatrudnienia w Polsce w 2011 r.....	35
Kartogram 5. Stopa bezrobocia w Polsce w 2011 r.....	36
Kartogram 6. Saldo migracji w powiatach województwa łódzkiego w 2011 r.....	49
Kartogram 7. Kierunki nasilenia migracji wewnątrzwojewódzkiej.....	75
Kartogram 8. Kierunki migracji poza województwo.....	76
Kartogram 9. Podregiony województwa łódzkiego.....	87
Kartogram 10. Stopa bezrobocia wg BAEL w powiatach woj. łódzkiego (stan na 30.06.2012 r.) w porównaniu z rynkiem mazowieckim.....	92

Spis rysunków

Rysunek 1. Udział ludności województw w ogólnej ludności Polski w 2011 r.....	21
Rysunek 2. Liczba ludności w poszczególnych powiatach województwa łódzkiego.....	22
Rysunek 3. Przyrost naturalny w województwach Polski w 2011 r.....	23
Rysunek 4. Współczynnik aktywności zawodowej w Polsce wg województw w 2011 r.....	34
Rysunek 5. Wskaźnik zatrudnienia w poszczególnych województwach w 2011 r. wg płci.....	35
Rysunek 6. Udział Produktu Krajowego Brutto (PKB) regionów w wartości PKB kraju.....	40
Rysunek 7. Udział sektorów w wytwarzaniu wartości dodanej brutto (WDB) regionów w 2010 r.....	41
Rysunek 8. Udział produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca regionów w wartości PKB per capita kraju w 2010, Polska = 100.....	42
Rysunek 9. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w rejestrze REGON przypadające na 10 tys. mieszkańców według województw w 2011 r.....	43
Rysunek 10. Udział nakładów inwestycyjnych podmiotów gospodarczych w kraju w latach 2010-2011 wg województw.....	45
Rysunek 11. Saldo migracji ludności w Polsce wg województw w 2011 r.....	48
Rysunek 12. Wiek respondentów.....	53
Rysunek 13. Miejsce zameldowania migrantów.....	55
Rysunek 14. Obecny status zawodowy migranta.....	56
Rysunek 15. Staż pracy respondentów w ogóle i poza miejscem zameldowania.....	57
Rysunek 16. Liczba dotychczasowych miejsc pracy respondentów (łącznie z obecnym miejscem zatrudnienia).....	58
Rysunek 17. Stanowisko pracy w miejscu zameldowania i poza miejscem zameldowania migrantów.....	61
Rysunek 18. Branża, w jakiej pracował/uje respondent w miejscu zameldowania.....	62
Rysunek 19. Branża, w jakiej pracował/uje respondent poza miejscem zameldowania.....	63
Rysunek 20. Posiadane przez respondentów kwalifikacje i umiejętności.....	64
Rysunek 21. Wykorzystywane w pracy kwalifikacje i umiejętności według rodzaju migrantów.....	65
Rysunek 22. Status zawodowy respondentów na rynku pracy przed migracją.....	66
Rysunek 23. Motywy migracji.....	67
Rysunek 24. Ocena sytuacji na rynku pracy w miejscu zameldowania respondentów.....	67
Rysunek 25. Czynniki, które w największym stopniu wpływają na zadowolenie z pracy.....	68
Rysunek 26. Czynniki będące motywem do migracji.....	69
Rysunek 27. Charakter prawny zatrudnienia migrantów w miejscu zameldowania i poza nim.....	70

Rysunek 28. Wysokość wynagrodzeń netto.	71
Rysunek 29. Deklarowana wysokość dochodu netto na 1 osobę w gospodarstwie domowym.	72
Rysunek 30. Charakterystyka sytuacji materialnej badanych.	72
Rysunek 31. Plany i doświadczenia w zakresie migracji zagranicznej respondentów.	73
Rysunek 32. Zasięg migracji respondentów.	75
Rysunek 33. Status społeczny respondentów.	77
Rysunek 34. Liczba osób w gospodarstwie domowym i na utrzymaniu respondentów.	77
Rysunek 35. Osoby migrujące z otoczenia respondenta.	78
Rysunek 36. Istniejące relacje zawodowe łączące respondentów z otoczeniem migrującym.	78
Rysunek 37. Czynniki, które skłoniłyby do reemigracji.	79
Rysunek 38. Z czym się wiąże migracja zarobkowa respondentów.	80
Rysunek 39. Wady migracji za pracą odczuwane przez respondentów.	81
Rysunek 40. Plany powrotu obecnych migrantów na rynek pracy w miejscu zameldowania.	82
Rysunek 41. Wykształcenie respondentów.	83
Rysunek 42. Respondenci migrujący obecnie poza powiat w obrębie województwa łódzkiego wg wykształcenia.	84
Rysunek 43. Respondenci migrujący obecnie poza województwo łódzkie wg wykształcenia.	84
Rysunek 44. Udział ludności w wieku produkcyjnym w ludności powiatu.	89
Rysunek 45. Liczba podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców.	90
Rysunek 46. Udział pracujących województwa łódzkiego w 2011 r. wg powiatów.	93
Rysunek 47. Pracujący na 10 tys. mieszkańców powiatu w 2011 r.	94
Rysunek 48. Pracujący według grup sekcji PKD w powiatach województwa łódzkiego w 2011 r.	95
Rysunek 49. Wysokość przeciętnego wynagrodzenia brutto w 2011 r. w powiatach województwa łódzkiego.	96

Spis tabel

Tabela 1. Prognoza demograficzna dla województw do roku 2035 r.	24
Tabela 2. Ranking województw odnoszący się do sytuacji demograficznej.	25
Tabela 3. Infrastruktura opieki wczesnodziecięcej – liczba instytucji oraz wskaźniki dla regionów Polski w 2011 r.	28
Tabela 4. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w Polsce w 2010 i 2011 r.	30
Tabela 5. Ranking województw odnoszący się do warunków i poziomu życia.	33
Tabela 6. Ranking województw w odniesieniu do sytuacji na rynku pracy.	38
Tabela 7. Wartość produktu globalnego w rachunkach regionalnych.	39
Tabela 8. Ranking województw odnoszący się do sytuacji gospodarczej.	46
Tabela 9. Kierunki i poziom wykształcenia respondentów.	54
Tabela 10. Zawód wykonywany przez respondentów w miejscu zameldowania.	58
Tabela 11. Zawód wykonywany przez respondentów poza miejscem zameldowania.	59
Tabela 12. Średnia długość życia osób zamieszkałych w podregionach województwa łódzkiego w 2011 r.	88
Tabela 13. Oferty pracy w zestawieniu z liczbą bezrobotnych w miesiącu grudniu 2011 r.	97
Tabela 14. Ranking powiatów pod względem sytuacji społeczno-ekonomiczno-gospodarczej.	98
Tabela 15. Tabela wniosków i rekomendacji.	106

KWESTIONARIUSZ WYWIADU

Kod ankietera: _____ Nr ankiety: _____ Data: _____ /godzina _____

Dzień dobry!

Nazywam się i jestem ankieterem Instytutu Badań i Analiz. Obecnie przeprowadzamy badanie na zlecenie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Łodzi dotyczące migracji zarobkowej mieszkańców województwa. W wyniku badania chcemy poznać motyw, jakimi kierują się osoby wyjeżdżające do pracy poza miejsce zamieszkania, jakie są ich kwalifikacje i doświadczenie zawodowe, jak również jakie czynniki wpłynęłyby na decyzję o podjęciu pracy w miejscu zameldowania.

CZĘŚĆ I – KWESTIONARIUSZ REKRUTACYJNY - A

UWAGA ANKIETERZE! Respondent musi spełniać określone kryteria. Tą część wypełniamy ołówkiem, a potem, przy kwalifikacji do badania, uzupełniamy długopisem.

A1. Czy ktoś w Pana/i gospodarstwie domowym pracuje obecnie poza miejscem zameldowania lub pracował w latach 2007-2012 poza miejscem zameldowania?

a) pracuje obecnie poza miejscem zameldowania	Tak (a/b)	KONTYNUOWAĆ	ile jest takich osób?
b) pracował w latach 2007-2012 poza miejscem zameldowania, ale nie obecnie?	Nie*		a).....liczba b).....liczba
ZAKOŃCZYĆ ANKIETĘ			

>>>>> ANKIETER: GDY W GOSPODARSTWIE DOMOWYM NIE MA OSOBY, KTÓRA OBECNIE PRACUJE LUB PRACOWAŁA POZA MIEJSCEM ZAMELDOWANIA W CIĄGU OSTATNICH 5-CIU LAT ZAKOŃCZYĆ WYWIAD I ODNOTOWAĆ TEN FAKT W RAMCE PONIŻEJ.

TABELA KWOTA

UWAGA! ANKIETER: ZAZNACZYĆ NA BIEŻĄCO W RAMCE PONIŻEJ ILE GOSPODARSTW DOMOWYCH PRZED REALIZACJĄ TEGO WYWIADU WYPADŁO Z PRÓBY, PONIEWAŻ NIE BYŁO W NICH OSÓB, KTÓRE OBECNIE LUB W LATACH 2007-2012 DOJEŻDZAŁO LUB WYJEŻDZAŁO DO PRACY- LICZBA GOSPODARSTW ODNOŚI SIĘ DO OKRESU POZAWAJSZY OD OSTATNIEGO WYWIADU EFEKTYWNEGO DO OBECNEGO WYWIADU EFEKTYWNEGO.

PROSZĘ ZAZNACZYĆ PO KAŻDYM NIEEFEKTYWNYM WYWIADZIE ZAKREŚLAJĄC KOLEJNĄ LICZBĘ:

LICZBA GOSPODARSTW DOMOWYCH OD OSTATNIEGO WYWIADU EFEKTYWNEGO:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

>>>>> ANKIETER: GDY W GOSPODARSTWIE DOMOWYM JEST OSOBA, KTÓRA OBECNIE PRACUJE LUB PRACOWAŁA POZA MIEJSCEM ZAMELDOWANIA W CIĄGU OSTATNICH PIĘCIU LAT POWIEDZIEĆ:

A1a. Czy mógł(a)bym prosić o rozmowę z tą osobą?

Tak	PRZEJŚĆ DO KWESTIONARIUSZA REKRUTACYJNEGO B
Nie	POPROSIĆ O MOŻLIWOŚĆ UMÓWIENIA SIĘ W TERMINIE, GDY OSOBA TA BĘDZIE OBECNA - SZCZEGÓŁY W INSTRUKCJI DLA ANKIETERA

>>>>> UWAGA: GDY W GOSPODARSTWIE DOMOWYM JEST WIĘCEJ NIŻ JEDNA OSOBA SPEŁNIAJĄCA KRYTERIA PRÓBY POPROSIĆ O MOŻLIWOŚĆ ROZMOWY Z TĄ Z NICH, KTÓRA OSTATNIO OBCHODZIŁA URODZINY.

CZĘŚĆ I – KWESTIONARIUSZ REKRUTACYJNY - B

P1. Proszę podać miejsce zameldowania	powiat brzeziński	1	powiat radomszczański	9	powiat wieruszowski	17
	powiat łódzki wschodni	2	powiat tomaszowski	10	powiat zduńskowolski	18
	powiat pabianicki	3	powiat m. Piotrków Trybunański	11	powiat kutnowski	19
	powiat zgierski	4	powiat łaski	12	powiat łęczycki	20
	powiat m. Łódź	5	powiat pajęczański	13	powiat łowicki	21
	powiat bełchatowski	6	powiat poddębicki	14	powiat rawski	22
	powiat opoczyński	7	powiat sieradzki	15	powiat skierniewicki	23
	powiat piotrkowski	8	powiat wleński	16	powiat m. Skierniewice	24
	25	POZA WOJEWÓDZTWEM ŁÓDZKIM			ZAKOŃCZYĆ ANKIETĘ	

str. 1

P2. Jaki jest Pana/i status na rynku pracy?	jestem aktywny zawodowo	1
	jestem nieaktywny zawodowo=> ZAKOŃCZYĆ ANKIETĘ	2

P3. Czy pracował/a Pan/i w ostatnich 5 latach poza miejscem zameldowania? Proszę określić czas pracy.

>>>>>PRZESZŁOŚĆ	1	Od kiedydo kiedy (w latach)	W ilu miejscowościach ?
Przez pewien czas pracowałem poza miejscem zameldowania, ale nie obecnie			a) w 1 b).....liczba
>>>>>TERAŻNIEJSZOŚĆ	2	Od kiedy? Proszę podać rok.....	W ilu miejscowościach?
Obecnie pracuję poza miejscem zameldowania			a) w 1 b).....liczba

CZĘŚĆ II – KWESTIONARIUSZ WŁAŚCIWY

UWAGA ANKIETERZE! PRÓBA MA BYĆ PROPORCJONALNA MIN. WIELKOŚĆ PRÓBY DOJEJZDZAJĄCYCH LUB WYJEJZDZAJĄCYCH TO 100. JEŚLI PADŁA ODPOWIEDŹ 2 – ODNOTUJ TO W KARCIE PRACY I PRZEKAŻ ZGODNIE Z INSTRUKCJĄ: instytut@osb.edu.pl

P4. Proszę wskazać czy Pana/i praca wiązała / wiąże się z dojazdem czy wyjazdem do pracy?	dojazdem	1
	wyjazdem	2

UWAGA ANKIETERZE! ZAZNACZAJĄC ODPOWIEDZI OD 3-5 NALEŻY WPISAĆ NAJDALSZĄ ODLEGŁOŚĆ, KTÓRĄ POKONUJE RESPONDENT.

P5. Jak jest/był zasięg /kierunek Pana/i migracji za pracę?	W obrębie jednej gminy: z miasta do wsi	1	W obrębie jednej gminy: ze wsi do wsi	3	
	W obrębie jednej gminy: ze wsi do miasta	2	W obrębie jednej gminy: z miasta do miasta	4	
	inna gmina	Oddalono o km			5
	inny powiat	Jaki?.....			6
	inne województwo	Jakie?.....			7

P6. Ile osób z Pana/i otoczenia (bliscy, znajomi, osoby spotykane na przystanku, na dworcu) migruje za pracę? Proszę podać w liczbach.	dojeżdża Liczba	1
	wyjeżdża Liczba	2
	dojeżdżało/wyjeżdżało w latach 2007-2012, ale nie obecnie.....liczba	3
	Nie wiem	4

P7. Jaki są kierunki migracji Pana/i otoczenia?	Wewnątrz gminy ze wsi do miasta	1	Wewnątrz gminy z miasta do wsi	3	
	Wewnątrz gminy z miasta do miasta	2	Wewnątrz gminy ze wsi do wsi	4	
	Wewnątrz powiatu				5
	Wewnątrz województwa, do powiatu.....				6
	Poza województwem, do województwa.....				7
	Nie dotyczy				8

P8. Kim są te osoby migrujące dla Pana/i?	rodzina	1
	znajomi	2
	nieznajomi (często widziani na przystanku PKS, dworcu itp.)	3
	Nie dotyczy	4

P9. Czy łączą Państwa relacje zawodowe?	Tak, pracujemy w jednej firmie	1
	Nie	2
	Nie wiem	3
	Nie dotyczy	4

ANKIETER POWIEDZIEĆ: Chciałbym teraz porozmawiać o Pana/i sytuacji zawodowej przed migracją za pracę i porównać ją z sytuacją obecną.

UWAGA ANKIETERZE! MOŻLIWOŚĆ WIELOKROTNEGO WYBORU

Pana/i sytuacja zawodowa.				
>>>>>>PRZED MIGRACJĄ P10. Jaki był Pana/i profil zawodowy przed migracją? (dot. ostatniego miejsca meldunku na stałe)	1	bezrobotny	1	>>>>>>OBECNA P11. Jaka jest Pana/i obecna sytuacja zawodowa
	2	poszukujący pracy nie zarejestrowany w PUP	2	
	3	uczeń / student	3	
	4	pracownik najemny	4	
	5	stazysta / w trakcie przygotowania zawodowego	5	
	6	właściciel firmy	6	
	7	rolnik	7	
	8	wcześniejszy emeryt	8	
	9	rencista mogący pracować	9	

P.12. Proszę wskazać posiadane przez Pana/ią kwalifikacje i umiejętności	Wyzuczony zawód, jaki?		1		
	znajomość języków obcych	jakich?.....	2		
		jakich?.....	3		
		jakich?.....	4		
	znajomość technologii informacyjnej (komputery, palmtopy, tablety i inne urządzenia współczesne, programy komputerowe, Internet,)		5		
	ukończone dodatkowe kursy, szkolenia	jakie?.....	6		
		jakie?.....	7		
		jakie?.....	8		
		jakie?.....	9		
	prawo jazdy	Kat.....	10		
		Kat.....	11		
		Kat.....	12		
	komunikacja interpersonalna		13		
	umiejętność pracy w zespole, zarządzania zespołami		14		
umiejętność zarządzania wiedzą		15			
inne, jakie?.....		16			
inne, jakie?.....		17			
inne, jakie?.....		18			
P.13. Proszę wskazać które posiadane przez Pana/ią kwalifikacje i umiejętności wykorzystuje/stywał Pan/i w pracy	Wyzuczony zawód, jaki?		1		
	znajomość języków obcych	jakich?.....	2		
		jakich?.....	3		
		jakich?.....	4		
	znajomość technologii informacyjnej (komputery, palmtopy, tablety i inne urządzenia współczesne, programy komputerowe, Internet,)		5		
	ukończone dodatkowe kursy, szkolenia	jakie?.....	6		
		jakie?.....	7		
		jakie?.....	8		
		jakie?.....	9		
	prawo jazdy	Kat.....	10		
		Kat.....	11		
		Kat.....	12		
	komunikacja interpersonalna		13		
	umiejętność pracy w zespole, zarządzania zespołami		14		
umiejętność zarządzania wiedzą		15			
inne, jakie?.....		16			
inne, jakie?.....		17			
inne, jakie?.....		18			
Nie dotyczy		19			
P.14. Jaki jest Pana/i staż pracy? (staż pracy w ogóle)	Do 3 miesięcy	lat	P.15. Jaki jest Pana/i staż pracy poza miejscem zameldowania?	Do 3 miesięcy	lat
	Od 3 do 6 miesięcy				
	Od 7 do 9 miesięcy				
	Od 10 do 12 miesięcy				
P.16. W ilu firmach Pan/i pracował/a do tej pory (łącznie z obecnym miejscem zatrudnienia)?	tylko w 1 firmie/instytucji w firmach	P.17. W ilu firmach Pan/i pracował/a do tej pory poza miejscem zameldowania?	tylko w 1 firmie w firmach		
P.18. Na jakim stanowisku pracował/uje Pan/i w miejscu zameldowania? (dot. ostatniego miejsca meldunku na stałe)	1	pracownik fizyczny	1	P.19. Na jakim stanowisku pracował/uje Pan/i poza miejscem zameldowania? (dot. ostatniego miejsca meldunku na stałe)	
	2	operator maszyn i urządzeń	2		
	3	pracownik obsługi klienta	3		
	4	pracownik biurowy	4		
	5	kierownik, menadżer, właściciel	5		
	6	praca w gospodarstwie rolnym	6		
	7	samodzielna działalność gospodarcza	7		
	8	inne, jakie?.....	8		
	9	Nie dotyczy	9		
P.20. Jaki zawód Pan/i wykonywał/uje w miejscu zameldowania? (dot. ostatniego miejsca meldunku na stałe)		P.21. Jaki zawód Pan/i wykonywał/uje poza miejscem zameldowania? (dot. ostatniego miejsca meldunku na stałe)			
	Nie dotyczy		Nie dotyczy		

>>>>>>> UWAGA ANKIETERZE – PRZYPORZĄDKOWUJESZ WYPOWIEDŹ DO DANEJ BRANŻY			
P.22. W jakiej branży pracował/uje Pan <u>w</u> miejscu zameldowania? (dot. ostatniego miejsca meldunku na stałe)	1	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	1
	2	Górnictwo i wydobywanie	2
	3	Przetwórstwo przemysłowe	3
	4	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	4
	5	dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	5
	6	Budownictwo	6
	7	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	7
	8	Transport i gospodarka magazynowa	8
	9	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	9
	10	Informacja i komunikacja	10
	11	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	11
	12	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	12
	13	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	13
	14	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	14
	15	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	15
	16	Edukacja	16
	17	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	17
	18	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	18
	19	Pozostała działalność usługowa	19
	20	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	20
	21	Organizacje i zespoły eksterytorialne	21
	22	nie dotyczy	22
P.24. Na jakich zasadach był/a/ jest Pan/i zatrudniony/a <u>w</u> miejscu zameldowania? (dot. ostatniego miejsca meldunku na stałe)	1	Umowa o pracę na czas określony /próbną	1
	2	Umowa o pracę na czas nieokreślony	2
	3	Umowa cywilno-prawna (zlecenie/umowa o dzieło)	3
	4	Umowa pracy tymczasowej (zlecona przez agencję pracy tymczasowej)	4
	5	Bez umowy – pomagałem rodzinie	5
	6	Bez umowy – na czarno	6
	7	Bez umowy - samozatrudnienie	7
	8	Inna, jaka.....	8
	9	nie dotyczy – pozostawałem bez pracy	9
P.25. Na jakich zasadach był/a/ jest Pan/i zatrudniony/a <u>poza</u> miejscem zameldowania? (dot. ostatniej migracji)	1	Umowa o pracę na czas określony /próbną	1
	2	Umowa o pracę na czas nieokreślony	2
	3	Umowa cywilno-prawna (zlecenie/umowa o dzieło)	3
	4	Umowa pracy tymczasowej (zlecona przez agencję pracy tymczasowej)	4
	5	Bez umowy – pomagałem rodzinie	5
	6	Bez umowy – na czarno	6
	7	Bez umowy - samozatrudnienie	7
	8	Inna, jaka.....	8
	9	nie dotyczy – pozostawałem bez pracy	9
ANKIETERZE! NAJPIERW ZAPYTAJ O MIESIĘCZNĄ PENSJĘ W ZAKRĘGNIENIU DO 100 ZŁ, A GDYBY NIE CHCIAŁO ODPOWIEDZIEĆ, TO WSKAZAĆ PRZEDZIAŁY			
P.26. Proszę podać Pana/i wynagrodzenie netto (na rękę) <u>w</u> miejscu zameldowania ? (dot. ostatniego miejsca meldunku na stałe)	1	Kwota.....	1
	2	Do 1000zł	2
	3	1001 - 1500zł	3
	4	1501 - 2000zł	4
	5	2001 - 2500zł	5
	6	2501 - 3000zł	6
	7	powyżej 3000zł	7
	8	NIE CZYTAMY: Odmowa odpowiedzi	8
	9	nie dotyczy	9
P.27. Proszę podać Pana/i wynagrodzenie netto (na rękę) <u>poza</u> miejscem zameldowania ? (dot. ostatniej migracji)	1	Kwota.....	1
	2	Do 1000zł	2
	3	1001 - 1500zł	3
	4	1501 - 2000zł	4
	5	2001 - 2500zł	5
	6	2501 - 3000zł	6
	7	powyżej 3000zł	7
	8	NIE CZYTAMY: Odmowa odpowiedzi	8
	9	nie dotyczy	9
ANKIETER POWIEDZIEĆ: TERAZ POROZMAWIAMY O RYNKU PRACY, PANA/I POTRZEBACH ZAWODOWYCH ORAZ O POWODACH MIGRACJI			
P.28. Jakie czynniki w największym stopniu wpływają na Pan/i zadowolenie z pracy? Proszę wskazać maksymalnie 3 odpowiedzi	1	możliwość awansu	1
	2	poziom wynagrodzenia	2
	3	terminowość wynagrodzenia	3
	4	zgodność pracy z moim wykształceniem	4
	5	dobra, koleżeńska atmosfera	5
	6	możliwość podnoszenia kwalifikacji poprzez szkolenia, kursy sponsorowane przez pracodawcę	6
	7	precyzyjny podział obowiązków i kompetencji	7
	8	praca na 1 zmianę	8
	9	praca w systemie zmianowym	9
	10	elastyczne godziny pracy	10
	11	dobre relacje z przełożonymi	11
	12	pewność zatrudnienia w danym miejscu	12
	13	dofinansowanie do kosztów dojazdów/wynajęcia mieszkania, pokoju	13
	14	inne (jakie?)	14
	15	inne (jakie?)	15
	16	inne (jakie?)	16
P.29. Które z tych czynników są/były motywem do migracji? Proszę wskazać maksymalnie 3 odpowiedzi	1	możliwość awansu	1
	2	poziom wynagrodzenia	2
	3	terminowość wynagrodzenia	3
	4	zgodność pracy z moim wykształceniem	4
	5	dobra, koleżeńska atmosfera	5
	6	możliwość podnoszenia kwalifikacji poprzez szkolenia, kursy sponsorowane przez pracodawcę	6
	7	precyzyjny podział obowiązków i kompetencji	7
	8	praca na 1 zmianę	8
	9	praca w systemie zmianowym	9
	10	elastyczne godziny pracy	10
	11	dobre relacje z przełożonymi	11
	12	pewność zatrudnienia w danym miejscu	12
	13	dofinansowanie do kosztów dojazdów/wynajęcia mieszkania, pokoju	13
	14	inne (jakie?)	14
	15	inne (jakie?)	15
	16	inne (jakie?)	16

CZĘŚĆ III – METRYCZKA

M.1. Płeć		kobieta	1		
		mężczyzna	2		
M.2. Wykształcenie	Stopień/tytuł naukowy....., w kierunku.....		1		
	Wyższe magisterskie, w kierunku.....		2		
	Wyższe licencjackie, w kierunku.....		3		
	Policealne, w kierunku.....		4		
	Średnie ogólnokształcące		5		
	Średnie zawodowe, w kierunku.....		6		
	Zasadnicze zawodowe, w kierunku.....		7		
Gimnazjalne		8			
Podstawowe		9			
M.3. Wiek	18 - 24	1	M.4. Status społeczny	Wolny (singiel)	1
	25 - 34	2		Żyjący(a) w związku partnerskim	2
	35 - 44	3			
	45 - 54	4			
	55 - 65	5			
M.5. Ile osób liczy Pana/i gospodarstwo domowe?	jedną	M.6. Ile osób jest na Pan/i utrzymaniu?	jedna (ja)		
	dwie		dwójce		
	trzy		troje		
	cztery		czworo		
	pięć i więcej		pięcioro lub więcej		
M.7. Proszę podać miesięczną wysokość dochodu netto przypadającą na osobę w Pana/i gospodarstwie domowym z ubiegłego miesiąca.	0 - 500zł	1			
	501 - 1000zł	2			
	1001 - 1500zł	3			
	1501 - 2000zł	4			
	2001 - 2500zł	5			
	2501 - 3000zł	6			
	powyżej 3000zł	7			
	Odmowa odpowiedzi -> nie czytamy	8			
M.8. Jak scharakteryzowałby Pan(i) swoją obecną sytuację materialną?	wystarcza mi na wszystko bez specjalnego oszczędzania	1			
	żyję oszczędnie, aby odłożyć na poważniejsze zakupy	2			
	wystarcza mi na zaspokojenie podstawowych potrzeb	3			
	pieniędzy nie wystarcza nawet na podstawowe potrzeby (jedzenie i ubranie)	4			
	Inne, jakie?	5			
M.9. Czy miejscowość w której Pan/i mieszka jest:	wsią	1			
	Miastem do 19 tys. mieszkańców	2			
	Miastem od 20 tys. do 49 tys. mieszkańców	3			
	Miastem od 50 tys. do 199 tys. mieszkańców	4			
	Miastem powyżej 200 tys. mieszkańców	5			
ANKIETERZE! KOD TO NUMERACJA KAFETERII Z M9					
M.10. Czy w latach 2007-2012 zmieniał Pan/i miejsce zameldowania?	1	Tak, ile razy?.....			
	Proszę podać kierunki i zasięg przepływu ostatniej przeprowadzki:				
	2	Ze wsi do miasta.....(kod z M9)	Z miasta.....(kod M9) na wieś	6	
	3	Ze wsi do wsi	Z miasta..... (kod M9) do miasta.....(kodM9)	7	
	4	Z innej gminy, jakiej.....	Z innego powiatu w województwie łódzkim, jakiego.....	8	
5	Z innego województwa, jakiego.....	NIE	9		

Dziękujemy za udział w badaniu

„ (...) uważam iż przeprowadzenie badań wewnętrznych migracji zarobkowych mieszkańców województwa łódzkiego było niezmiernie przydatne z punktu widzenia potrzeby rozpoznania uwarunkowań dalszych procesów rozwoju społeczno - gospodarczego regionu. Badanie przyniosło wiele wartościowych wyników, użytecznych dla władzy i administracji samorządowej.”

Prof. dr hab. Elżbieta Kryńska

[z recenzji raportu: „Mobilność zarobkowa mieszkańców województwa łódzkiego. Część II – migracje wewnętrzne.”]

ISBN: 978-83-62527-65-6